

**REVISTA ROMÂNĂ
DE BIBLIOTECONOMIE
ȘI ȘTIINȚA INFORMĂRII**

**ROMANIAN REVIEW
OF LIBRARY
AND INFORMATION SCIENCE**

Anul 7, nr. 1 / Vol. 7, Iss. 1
2011

REVISTA ROMÂNĂ DE BIBLIOTECONOMIE ȘI ȘTIINȚA INFORMĂRII

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ EDITATĂ DE
ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR DIN ROMÂNIA
<http://www.abr.org.ro/rrbsi.html>

ROMANIAN REVIEW OF LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE

QUARTERLY REVIEW EDITED BY
ROMANIAN LIBRARY ASSOCIATION
http://www.abr.org.ro/en_rrbsi.html

*ACCESUL LA INFORMAȚIE ȘI DREPTUL DE AUTOR/
INFORMATION ACCESS AND COPYRIGHT*

Număr coordonat de
Prof. univ. dr. Mircea Regneală; Drd. Elena Rotaru
Issue coordinated by
Prof. Mircea Regneală, PhD; Elena Rotaru, PhDc

Traducere: dr. Corina Apostoleanu
Translation by Corina Apostoleanu, PhD

ISSN 1841-1940
© *Asociația Bibliotecarilor din România (ABR)*

S U M A R

- *Societatea contemporană și dreptul de autor*
Mircea Regneală 5

ACCESUL LA INFORMAȚIE ȘI DREPTUL DE AUTOR

- *Evoluția dreptului de autor după apariția acordurilor internaționale*
Elena Rotaru 7
- *Drepturile de proprietate intelectuală în cazul colecțiilor și bibliotecilor digitale*
Elena Tîrziman 25
- *Accesul la informații și dreptul de autor: excepțiile în favoarea bibliotecilor*
Elena Rotaru 35
- *Dreptul de împrumut public în Comunitatea Europeană: politici culturale sau instrument politic?*
Nicoleta Rahme 47

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- *Copyright*
Nicoleta Rahme 61

RECENZIE

- *ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA. Accesul la informație și dreptul de autor*
Elena Rotaru 64

CONTENTS

- *Copyright and contemporary society*
Mircea Regneală 6

INFORMATION ACCESS AND COPYRIGHT

- *The evolution of copyright after the appearance of international agreements*
Elena Rotaru 16
- *The intellectual property rights in the case of the digital collections and libraries*
Elena Tîrziman 30
- *Access to information and copyright: exceptions for the benefit of the libraries*
Elena Rotaru 41
- *Public Lending Right in the European Community: cultural policy or political tool?*
Nicoleta Rahme 54

SELECTIVE BIBLIOGRAPHY

- *Copyright*
Nicoleta Rahme 61

BOOK REVIEW

- *ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA. Accesul la informație și dreptul de autor*
Elena Rotaru 66

Societatea contemporană și dreptul de autor

Ultima jumătate de secol a însemnat pentru biblioteci din punct de vedere al inovațiilor mai mult decât o jumătate de mileniu din existența lor.

Explozia informațională, creșterea numărului de documente pe suporturi de dimensiuni fizice din care în ce mai reduse, tehnologizarea prelucrării informațiilor și a documentelor - toate acestea au determinat mutații profunde și ireversibile în viața bibliotecilor.

Una din caracteristicile bibliotecilor contemporane este transformarea acestora din depozitoare de documente în depozitoare de informații.

Informația a devenit astăzi o marfă cuantificabilă. Cumpărarea și vânzarea de informații (avem în vedere informațiile științifice) a devenit astăzi o afacere extrem de rentabilă. Se comercializează multă informație și se câștigă enorm.

E bine de știut că o parte deloc de neglijat din venitul intern brut al Uniunii Europene provine din drepturi de autor. În aceste condiții, nu este deloc întâmplător că are loc o reevaluare a proprietății intelectuale, cum nu a avut loc niciodată în cursul istoriei, și că drepturile patrimoniale de autor au crescut de la 50 la 70 de ani de la moartea autorului (post mortem auctoris).

Creșterea duratei copyright-ului a însemnat o grea lovitură dată tuturor acelor care militau pentru dreptul tuturor la informație. Cele mai lovite de această modificare a duratei drepturilor patrimoniale au fost țările sărace cărora le lipsesc fondurile pentru achiziția de informații de ultimă oră care sprijine progresul acestor țări. Sunt cunoscute eforturile IFLA de a împiedica această creștere, militând activ după 1990, prin personalitățile sale cele mai reprezentative, universitari, scriitori, artiști, ziariști etc. Fără rezultat! Cei puternici, proprietarii de copyright în înțelegere cu Organizația Internațională a Proprietății Intelectuale (WIPO), cu sediul la Geneva, în spatele ușilor închise, au decis altfel.

Sintagma „democratizarea accesului la informație” vehiculată de atâtea organizații internaționale a devenit un slogan fără nici o acoperire. Singurul lucru pe care IFLA a reușit să-l obțină în efortul său de a se opune creșterii duratei dreptului de autor a fost acceptarea câtorva excepții și limitări privind utilizarea în biblioteci a operelor științifice, literare și artistice protejate, fără acordul autorului și fără plata vreunei remunerații.

O întrebare firească ar putea fi: există un climat de *business* legat de biblioteci? Dificil de răspuns. O privire atentă asupra a ceea ce se întâmplă în biblioteci ne-ar putea da un răspuns. Răspunsul este legat de apariția în ultimele decenii a documentelor digitale, al căror număr a sporit fabulos în ultimele decenii. Grație posibilităților de multiplicare, într-un număr nelimitat de copii, și la costuri extrem de reduse, și transmiterii acestora instantaneu prin Internet, practic în întreaga lume, documentele digitale au cucerit globul. O parte considerabilă din aceste documente provine din documentele pe suport hârtie din biblioteci. De aici interesul major al oamenilor de afaceri pentru biblioteci.

Pe de altă parte, vorbim chiar de apariția bibliotecii digitale, de bibliotecă digitală la nivel continental sau chiar planetar. Bibliotecarii de astăzi vehiculează curent numeroși termeni legați de cuvântul *digital*, cum ar fi *bibliotecar digital*, *resurse digitale*, *digitizare*, *bibliografie digitală* etc.

Despre toate aceste probleme se ocupă numărul de față. Am ales acest subiect dedicat *accesului la informație și dreptului de autor* fiindcă prezintă interes major pentru bibliotecarii români.

Prof. univ. dr. Mircea Regneală

Copyright and contemporary society

The last half-century has meant for libraries in terms of innovation more than half a millennium of their existence. Information explosion, increasing the number of documents on physical media increasingly smaller, the technology of processing information and documents - all this has caused profound and irreversible changes in the life of libraries.

One of the characteristics of contemporary libraries is their transformation from the document repository into information repository.

Information has now become a measurable commodity. Buying and selling of information (we consider the scientific information) has now become a very profitable business. It sells more and more information.

It's well to know that an important part of the European Union's gross national income comes from royalties. In these circumstances, is not a coincidence that it is a re-evaluation of intellectual property, as there was never occurred in history, and property rights of copyright increased from 50 to 70 years after author's death (post mortem auctoris).

Increasing the duration of copyright was a heavy blow to all those who fought for the right of everyone to information. The disadvantaged groups of this amendment rights of the copyright term was the poor countries, lacking the funds to acquire the latest information and documents to support their progress. They are well known the efforts made by IFLA to prevent this increase, advocating active after 1990, of its most representative personalities: academics, writers, artists, journalists, etc. No results found! The powerful copyright owners under an agreement with World Intellectual Property Organization (WIPO) in Geneva, behind closed doors, decided otherwise. The expression "democratization of access to information" circulated by the UN, UNESCO and many other international organizations has become a slogan with no coverage. The

only thing that IFLA was able to get him in his effort to oppose increasing the copyright term was accepting some exceptions and limitations on the use in the library of the literary and artistic works protected, without the author's consent and without payment of any remuneration.

A natural question might be: there is a library-related business climate? It's difficult to answer. However, a close look on what happens in libraries could give us an answer. The answer is related to the emergence of digital documents in the last decades, their number has increased in the last period fabulous. Thanks multiplier opportunities in a number of copies, and extremely low cost, and their transmission over the Internet instantly, practically worldwide, digital documents have conquered the world. A considerable part of these documents come from the existing paper documents in libraries. Hence the great interest of businessmen for libraries.

On the other hand, we speak about the emergence of digital library, at local, continental level or even worldwide. Librarians today are using many terms related to the current digital word, such as digital librarians, digital resources, digitization, digital bibliography etc.

On these matters we try to speak in the following pages. We have chosen for the number of dedicated subject to copyright and intellectual property thinking that is of major interest for Romanian librarians.

Prof. Mircea Regneală, PhD

Evoluția dreptului de autor după apariția acordurilor internaționale

Elena Rotaru

Autoarea

Drd. Elena Rotaru, Universitatea din București
E-mail: *ellena.rotaru@yahoo.com*

Abstract

Dreptul de autor face obiectul unor preocupări legislative relativ târziu, datorită, în special, absenței mijlocului de reproducere în masă a operelor literare și artistice, cu toate că putem vorbi de recunoașterea unui anume drept moral de paternitate în perioada antichității. Conceptele de „proprietate intelectuală” și de „drepturi de autor” vor prinde contur la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea când încep să apară primele reglementări. Finalul secolului al XIX-lea dă startul acordurilor internaționale cu privire la drepturile de autor influențând semnificativ legislațiile naționale, pentru ca ultimii 120 de ani să arate o evoluție spectaculoasă a domeniului.

Cuvinte-cheie: *drepturi de autor; proprietate intelectuală; acorduri internaționale; directive europene*

Evoluția societății sub toate aspectele (economic, social, cultural) este strâns legată de activitatea spirituală a individului, de capacitatea acestuia de a descoperi, de a născoci, astfel încât putem afirma că există o relație direct proporțională între gradul de dezvoltare al oricărui tip de societate și activitatea creatoare a membrilor acestora. Cele mai dezvoltate națiuni sunt astăzi tocmai acelea în care activitatea spiritului este prețuită, încurajată și protejată într-un mod eficient, astfel s-a ajuns ca „*în ordinea internațională a vremurilor noastre, importanța ce se acordă proprietății intelectuale să fie uriașă, neexistând vreun drept care să aibă o recunoaștere mai mare decât dreptul asupra creațiilor intelectuale*” (1).

Putem spune cu certitudine că acest domeniu cunoaște o evoluție spectaculoasă în ultimii 120 de ani (2) dacă ne raportăm la numărul mare de convenții și tratate internaționale semnate, directive comunitare adoptate și organizații înființate, însă recunoașterea unui drept exclusiv al creatorilor pentru exploatarea produselor minții lor a venit relativ târziu.

Încă de la mijlocul secolului al XIX-lea au început să apară acorduri bilaterale (3) care prevedeau recunoașterea și protejarea reciprocă a drepturilor intelectuale, pentru ca, treptat, să apară acorduri internaționale cu privire la drepturile de autor care vor influența semnificativ legislațiile naționale în domeniu.

1) Convenția de la Berna din 1886 pentru protecția operelor literare și artistice (4)

După 25 de ani de discuții și lucrări pregătitoare desfășurate în cadrul congreselor Asociației Literare și Artistice Internaționale la care scriitorul Victor Hugo a avut o contribuție importantă, un număr de 8 state în calitate de membre fondatoare (Belgia, Elveția, Franța, Germania, Italia, Marea Britanie, Spania și Tunisia) au adoptat la 9 septembrie 1886 *Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice* care este cel mai vechi tratat internațional în materie de drepturi de autor. Convenția a intrat în vigoare la 5 decembrie 1887, iar la 4 mai 1896 a fost amendată și completată printr-un Act adițional și o Declarație interpretativă semnate la Paris. Țările contractante

Evoluția dreptului de autor după apariția acordurilor internaționale

sunt constituite în *Uniunea pentru protecția drepturilor autorilor asupra operelor literare și artistice*. Convenția este deschisă oricărui stat, astfel că la 1 ianuarie 2010 numărul statelor membre era de 164.

Convenția a făcut obiectul mai multor revizuirii succesive prin: Actul de la Berlin din 13 noiembrie 1908, completat la Berna la 30 martie 1914; Actul de la Roma la 2 iunie 1928; Actul de la Bruxelles din 26 iunie 1948 ; Actul de la Stockholm din 14 iulie 1967; Actul de la Paris din 14 iulie 1971, modificat la 28 septembrie 1979.

România a aderat, cu rezerve, la Convenția în forma revizuită la Berlin prin Legea nr. 152/1926, cu efecte de la 1 ianuarie 1927.

După cum este stipulat în preambulul său, Convenția de la Berna are scopul de a proteja, într-o manieră cât mai concretă și uniformă posibil, drepturile autorilor asupra operelor literare și artistice. Potrivit articolului 2 alineatul 1, termenul de „opere literare și artistice” cuprinde toate lucrările din domeniul literar, științific și artistic, oricare ar fi modul sau forma de exprimare.

Convenția de la Berna se întemeiază pe trei principii de bază (principiul tratamentului național, principiul protecției automate, principiul independenței) și conține o serie de dispoziții speciale asupra minimului de protecție care trebuie acordată, precum și dispoziții speciale pentru țările în curs de dezvoltare.

2) Convenția pentru instituirea Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale (5)

Instrumentul juridic destinat să reglementeze cooperarea internațională în domeniul proprietății intelectuale este Convenția de instituire a OMPI, semnată la Stockholm la 14 iulie 1967, a intrat în vigoare la 26 aprilie 1970. România a ratificat această convenție prin Legea nr. 133 din 27 decembrie 1994.

OMPI este una din cele 16 agenții specializate din sistemul de organizații al Națiunilor Unite cu sediul la Geneva. OMPI este continuatoare a Birourilor Internaționale Reunite pentru Protecția Proprietății Intelectuale, care reprezenta secretariatul reunit al Uniunii de la Paris, pentru proprietatea industrială și al Uniunii de la Berna pentru dreptul de autor.

Conform art. 3 al Convenției, OMPI are ca obiective principale: să promoveze protecția proprietății intelectuale în lume prin cooperarea dintre state, în colaborare cu oricare altă organizație internațională, agenții specializate și organe ale ONU și să asigure cooperarea administrativă între Uniunile de proprietate intelectuală.

Pentru realizarea obiectivelor sale OMPI favorizează încheierea de noi tratate internaționale, precum și armonizarea legislațiilor naționale, oferă asistență tehnică și juridică țărilor în curs de dezvoltare, centralizează și difuzează toate informațiile referitoare la protecția proprietății intelectuale, asigură servicii care înlesnesc protecția internațională a proprietății intelectuale, procedează, dacă este cazul, la înregistrări în această materie și publică informațiile privind înregistrările și facilitează o cooperare administrativă amplă între statele membre.

OMPI proclamă valoarea universală a proprietății intelectuale care își pune amprenta asupra evoluției lumii, contribuie la progresul societății și joacă un rol esențial în dezvoltarea economică, culturală și socială de durată.

OMPI inițiază în 20 decembrie 1996 la Geneva două tratate privind dreptul de autor: primul Tratat privind dreptul de autor constituie un aranjament special al Convenției de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice. La 1 ianuarie 2010 acest Tratat era semnat de 71 de state pe care România îl ratifică în anul 2000 prin Legea nr. 2005. Cel de al doilea Tratat privește interpretările, execuțiile și fonogramele și va fi ratificat de România prin Legea nr. 206 din 21 noiembrie 2000. La 1 ianuarie 2010, Tratatul era semnat de 69 de state.

La 7 iunie 2001 Guvernul României și OMPI au semnat un Program bilateral de cooperare care oferă cadrul necesar pentru stabilirea unei strânse relații între instituțiile românești implicate, prin elaborarea unor acorduri sectoriale și a unor planuri de acțiune, asigurându-se și condițiile pentru valorificarea programelor promovate de organizație în domeniul proprietății intelectuale.

Evoluția dreptului de autor după apariția acordurilor internaționale

3) Acordul de la Marrakech privind constituirea Organizației Mondiale a Comerțului (6)

Acordul TRIPS formează Anexa 1C la Acordul privind constituirea Organizației Mondiale de Comerț, încheiat la Marrakech la 15 aprilie 1994 și intrat în vigoare la 1 ianuarie 1995 și este destinat să reglementeze incidența drepturilor de proprietate intelectuală asupra comerțului. La 1 ianuarie 2010, 129 de state erau membre ale acestui Acord, România ratificându-l încă din 27 decembrie 1994 prin Legea nr. 133.

Potrivit art.1 membrii vor putea, fără ca aceasta să fie obligatorie, să pună în aplicare în legislațiile naționale proceduri prin care să se realizeze o protecție eficientă împotriva oricărui act care ar leza drepturile de proprietate intelectuală. Fiecare stat membru va acorda naționalilor celorlalte state membre un tratament la fel de favorabil ca și cel acordat propriilor naționali în ceea ce privește protecția proprietății intelectuale.

4) Directivele Uniunii Europene în domeniul dreptului de autor (7)

Principalul scop al acestor Directive este acela de armonizare a legislațiilor cu privire la drepturile de autor ale țărilor membre ale Uniunii Europene.

a) *Directiva Consiliului 91/250/CEE din 14 mai 1991 privind programele pentru calculator*

Conform art.11, statele membre vor proteja programele de calculator ca opere literare și artistice, protecția fiind asigurată oricărei forme de exprimare a programului. Directiva stabilește dreptul de coautorat, regimul programelor realizate în cadrul obligațiilor de serviciu (art.2), prerogativele dreptului exclusiv al autorului de program (art.4), cazurile în care nu este necesară autorizarea autorului (art.5), durata protecției precum și sancționarea încălcării acestora.

b) *Directiva Consiliului 92/100/CEE din 19 noiembrie 1992 privind dreptul de închiriere și de împrumut și anumite drepturi conexe dreptului de autor în domeniul proprietății intelectuale.*

Articolele 6-9 din Capitolul II sunt consacrate drepturilor conexe (dreptul de fixare, dreptul de

reproducere, dreptul radiodifuzării și comunicării publice, dreptul de distribuție), stabilind în același timp că statele membre au dreptul să prevadă limitarea acestor prerogative în anumite cazuri (utilizare privată, reproducerea de scurte fragmente, fixarea efemeră de către un organism de radiodifuziune prin mijloace proprii pentru emisiunile proprii, utilizarea pentru nevoile învățământului și cercetării științifice etc).

Dezbaterile asupra acestei Directive au provocat isterie în mai toate țările europene, unde a fost adusă în spațiul public de editori și autori revendicând o parte întinsă din veniturile asupra circulației operelor lor. Dezbaterile a permis să se atragă atenția asupra serviciului public al bibliotecii, aplicarea acestei revendicări transformând biblioteca în serviciu plătit.

c) *Directiva Consiliului 93/83/CEE din 27 septembrie 1993 privind coordonarea anumitor dispoziții referitoare la dreptul de autor și drepturile conexe aplicabile difuzării de programe prin satelit și transmisiei prin cablu.*

d) *Directiva Consiliului 93/100/CEE din 29 octombrie privind armonizarea duratei de protecție a dreptului de autor și a anumitor drepturi conexe.*

Constatându-se că există disparități între legislațiile naționale cu privire la durata de protecție a drepturilor de autor și a drepturilor conexe care sunt susceptibile de a crea obstacole în libera circulație a operelor, se stabilește prin această Directivă ca aceasta să fie identică pentru întreaga Comunitate. În acest sens, art. 2 al Convenției de la Berna protecția operelor de literatură și artă este asigurată pe tot timpul vieții autorului și încă 70 de ani după moartea sa. Sunt stabilite și duratele de protecție ale operelor anonime, colective, audiovizuale etc.

e) *Directiva Parlamentului European și a Consiliului 96/9/CE din 1 martie 1996 privind protecția juridică a bazelor de date.*

f) *Directiva Parlamentului European și a Consiliului 2001/29/CE din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (8).*

Directiva privește regimul juridic al dreptului de autor și al drepturilor conexe, cu referire la societatea informațională. Statele membre recunosc autorilor (cu privire la propriile opere) dreptul exclusiv de a autoriza sau interzice

Evoluția dreptului de autor după apariția acordurilor internaționale

reproducerea directă sau indirectă, temporară sau permanentă, în orice mod sau formă, în tot sau în parte (art.2). Directiva consacră dreptul de comunicare a operelor către public, dreptul de distribuție (art.4) și stabilește limitele și excepțiile drepturilor de reproducere, de comunicare și de distribuție (art.5).

EBLIDA - instituție ce funcționează ca o organizație în care sunt reunite asociațiile de bibliotecari, arhive, asociațiile de informare și documentare, înființată în 1992 și care asigura legătura dintre instituțiile europene și specialiștii din domeniul bibliotecilor și al informației - va avea un rol important în adoptarea acestei Directive prin prezența și lobby-ul remarcate pe tot parcursul procesului de elaborare și al votului Directivei. Activitatea organizației a culminat cu o participare masivă la Strasburg în momentul votului în Parlamentul Europei și o alianță fructuoasă cu puternicele asociații de consumatori și persoane cu handicap. Această activitate a fost în mare parte responsabilă de depunerea unui număr record de amendamente: 314 dintre care au trecut 21 de excepții, lăsând locul lobiurilor naționale pentru transpunerea lor în legislația fiecărei țări. Printre cele 21 de excepții facultative, trei interesează în mod deosebit bibliotecarii, arhiviștii și documentariștii:

- excepția privind actele de reproducere specifice efectuate de bibliotecile accesibile publicului, instituții de învățământ, muzee, arhive, care nu urmăresc nici un avantaj comercial sau economic, direct sau indirect;

- excepția privind utilizarea prin comunicare sau punere la dispoziție, în scopuri de cercetare sau studii private, prin mijloace specializate, la particulari în locațiile de bibliotecă accesibile publicului, instituții de învățământ, muzee, arhive, care nu urmăresc niciun avantaj comercial sau economic, direct sau indirect, a operelor și altor obiecte protejate aparținând colecțiilor noi care nu sunt supuse condițiilor în materie de achiziție sau de licență;

- excepția privind utilizarea exclusiv cu rol de ilustrare în cadrul învățământului și cercetării științifice, sub rezerva de a indica sursa în măsura justificată de scopul necomercial urmărit.

Articolul 55 din Directivă stipulează că excepțiile și limitările nu sunt aplicabile decât în câteva cazuri speciale ce nu aduc atingere exploatării normale a operei sau a altui obiect

protejat, nici nu cauzează un prejudiciu nejustificat intereselor legitime ale titularilor de drepturi. Este ceea ce s-a numit *testul în trei etape* care figurează în textele internaționale de referință precum tratatele OMPI din 1996.

Această Directivă este purtătoarea unor importante mize asupra accesului la informație: ea face ilicită copierea documentelor numerice; amenință toleranța, până atunci recunoscută a copiei private, prin existența măsurilor tehnice de protecție declarate suverane ca și dreptul de uz individual al unui document de vreme ce, pe un calculator, a citi este a copia și a copia este interzis; violează viața privată prin utilizarea măsurilor de protecție și controlul pe care îl permite; întărește monopoliurile.

g) Directiva Parlamentului European și a Consiliului 2001 /84/CE din 27 septembrie 2001 privind dreptul de suită în beneficiul autorului unei opere de artă originale.

h) Directiva Parlamentului European și a Consiliului 2004 /48/CE din 29 aprilie 2004 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală, care instituie obligativitatea față de statele membre de a prevedea măsuri, proceduri și despăgubiri necesare pentru realizarea unei protecții eficiente a acestor drepturi.

Evoluția legilor naționale asupra dreptului de autor după apariția convențiilor internaționale. Câteva exemple

După cum afirmam și la începutul acestei lucrări, în ultimii ani domeniul proprietății intelectuale este unul a cărei evoluție este de-a dreptul spectaculoasă, dacă ne raportăm la numărul mare de legi, tratate, convenții și organisme care încearcă să gestioneze problema.

Societatea în care trăim a cunoscut o transformare atât de radicală încât cu greu putem ține pasul cu noile tehnologii ale informației și comunicării, iar rolul informației în acest context a devenit crucial. Dar, într-o asemenea societate, securitatea informației și drepturile autorilor acesteia au devenit o problemă majoră. Apariția noilor tehnologii a înlesnit copierea documentelor, mai ales a celor electronice. A fost nevoie deci să se găsească o modalitate de a proteja drepturile autorilor, însă fără a periclita accesul la informație. Această problemă a drepturilor asupra

Evoluția dreptului de autor după apariția acordurilor internaționale

informației este una foarte complexă, iar legislația în domeniu este într-o continuă mișcare datorită schimbărilor tehnologice ce au loc în permanență în societatea actuală.

Mult timp, *Statele Unite ale Americii* nu au fost membre ale nici unei Convenții internaționale în domeniul dreptului de autor, lucru care i-a făcut pe unii specialiști să declare SUA un teritoriu al pirateriei în domeniu.

Abia în 1955 aderă la Convenția universală privind dreptul de autor, o convenție adaptată specificului dreptului american.

Odată cu trecerea timpului neapartenența la Uniunea de la Berna s-a transformat într-un serios dezavantaj pentru SUA, interesate să obțină respectarea cât mai riguroasă a drepturilor americane de autor în străinătate. În plus, protecția din cadrul Convenției universale era mai puțin riguroasă iar administrarea acesteia revenea UNESCO, organizație căreia SUA îi retrăsese sprijinul.

Aderarea SUA la Convenția de la Berna a fost un eveniment important al sfârșitului de secol XX. Congresul American va aproba în 5 și 12 octombrie 1988 noua legislație în domeniu menită să asigure conformitatea cu Convenția de la Berna. Presedintele Reagan semnează noua lege la 31 octombrie 1988 odată cu semnarea unei rezoluții a Senatului privind ratificarea de către SUA a Convenției de la Berna. Aderarea și-a produs efectele începând cu 1 martie 1989.

Această lege aduce două modificări esențiale referitoare la licențele legale și formalități. În ceea ce privește formalitățile s-a stabilit că operele publicate după 1989 nu mai trebuiau să poarte în mod obligatoriu mențiunea rezervei drepturilor de autor, aceasta devenind facultativă. Altă problemă, specifică dreptului american de autor, cea de înregistrare a operelor în Registrul de copyright, a iscat numeroase discuții, deoarece se puneau problema incompatibilității sistemului american cu acela al Convenției de la Berna, care nu condiționează dobândirea și exercițiul dreptului de autor de îndeplinirea niciunei formalități. Această problemă a fost rezolvată printr-un compromis: înregistrarea devine condiție prealabilă a acțiunii de contrafacere pentru operele originale din SUA și din acele țări ale Uniunii de la Berna cu care SUA au încheiat acorduri bilaterale.

Aderarea SUA la Convenția de la Berna s-a

produs în momentul în care în țările Comunității Europene era în curs procesul de armonizare a legislațiilor acestor țări în domeniul dreptului de autor.

În *Italia*, proprietatea intelectuală, artistică și literară este reglementată atât de Codul civil, Cartea V, Titlul 9, Capitolul 1, articolele 2575 - 2583 cât și de Legea 633 din 22 aprilie 1941, modificată de Legea 248 din 2000. Această lege a provocat reacții violente deoarece a redus drastic cazurile de liberă utilizare și a subordonat mai multe excepții acordurilor contractuale care prevăd plăți forfetare la SIAE (Societatea italiană a autorilor și editorilor) care acționează în cadrul unui monopol prevăzut prin lege. Se trece de la libera utilizare la o limitare a drepturilor, un mecanism care nu prevede căutarea autorizărilor pe lângă titularii de drepturi ci o plată compensatorie.

Decretul nr. 68 din 9 aprilie 2003 (considerat a fi cea mai importantă reorganizare legislativă în domeniu, superioară legii din 2000) prin articolul 69 arată că împrumutul efectuat de bibliotecile de stat sau ale colectivităților publice în scop exclusiv de promovare culturală și de studiu personal este scutit de autorizare din partea titularilor de drepturi cărora nu li se datorează nicio plată. Într-o bibliotecă se poate fotocopia până la 15% dintr-o operă protejată. Această limită nu se referă la copiile realizate de biblioteci pentru nevoile proprii. Reproducerea integrală este interzisă, cu excepția operelor rare și epuizate pentru care copia trebuie realizată plecând de la originalul conservat de bibliotecă. Copiile după copii sunt interzise (9).

Franța va adopta în noiembrie 2003 un proiect de lege privind dreptul de autor și drepturile vecine în societatea informațională ce va înlocui vechea lege din 11 martie 1957 asupra proprietății literare și artistice. Proiectul va fi examinat de Parlament în decembrie 2005 și după discuții aprinse legea a fost adoptată la 21 martie 2006. Această nouă lege va provoca discuții aprinse datorită faptului că va reține doar două dintre numeroasele excepții permise de Directiva europeană din 2001. La baza acestei decizii s-au aflat în special interesele editorilor și producătorilor care cereau protecția juridică împotriva difuzării necontrolate a operelor pe Internet. Aceste excepții se referă la copia tehnică temporară și o excepție în favoarea persoanelor cu

Evoluția dreptului de autor după apariția acordurilor internaționale

handicap. Legea introduce un foarte larg dispozitiv de luptă împotriva contrafacerilor și a difuzării neautorizate, fapt ce va avea drept consecință îngrădirea accesului la informații și plata unei sume către titularii de drepturi. Legea prevede măsuri dure (amendă și chiar închisoare) pentru cei ce o încalcă, indiferent de tehnica utilizată pentru un schimb ilegal de fișiere.

În **Belgia** Legea relativă la drepturile de autor din 1994 reia principalele dispoziții cuprinse în legea veche din 1886 privind operele literare, plastice, sonore și audiovizuale, dar și dispoziții particulare referitoare la bazele de date. Acestea din urmă vor fi modificate în 1998 pentru a integra protecția juridică a bazelor de date, drepturile producătorilor și excepțiile lor, dar și drepturile și obligațiile utilizatorilor legitimi.

La 25 aprilie 2004 se promulgă *”Decizia regală relativă la dreptul de plată și împrumutul public al autorilor artiștilor interpreți sau executanți, al producătorilor de fonograme”*. Ea transpune în dreptul belgian articolul 5 din Directiva europeană relativă la dreptul de locație și împrumut. Comunitățile (flamandă, franceză și germanofonă) și asociațiile de biblioteci sunt organismele însărcinate cu plata remunerației pentru împrumutul public (în totalitate sau în parte), dar ele pot transfera această obligație cititorilor. În articolul 5 sunt enumerate scutițiile de la obligația de plată pentru instituțiile de învățământ, cercetare științifică, îngrijirea sănătății recunoscute sau oficial organizate cu acest scop de puterile publice, instituțiile oficial recunoscute, create în ajutorul persoanelor cu handicap.

Belgia va implementa Directiva europeană din 2001 asupra drepturilor de autor în mai 2005 și ceea ce ne frapază în legea revizuită este lista lungă a excepțiilor (10).

Prima lege în domeniul dreptului de autor în **Armenia** (11) a fost „Statutul Drepturilor Autorilor” din 1930. După căderea URSS și a proclamării independenței Armeniei în 1996 s-a proclamat Legea privind drepturile de autor și drepturile conexe. Legea va fi înlocuită în 1999 cu o lege modificată și completată în 2002. Una din problemele cu care se confruntă Armenia în domeniul drepturilor de autor este cea referitoare la securitatea granițelor țării, ceea ce permite circulația ilegală a produselor pirat în special în Rusia și Ucraina.

În **Croația**, proprietatea intelectuală a fost reglementată încă din 1978, noua lege privind dreptul de autor și drepturile conexe intrând în vigoare în octombrie 2003. Această lege este armonizată cu tratatele OMPI și cu aquis-ul comunitar în domeniu. Organul de specialitate al statului cu atribuții în domeniu este Oficiul de Stat al Proprietății intelectuale. El avizează constituirea și funcționarea celor patru organisme de gestiune colectivă: Societatea compozitorilor, Asociația Croată pentru Protecția Drepturilor Artiștilor Interpreți, Asociația Croată a producătorilor de Fonograme, Asociația Croată a Autorilor de Opere Audiovizuale.

În **Israel**, noua lege a dreptului de autor adoptată în noiembrie 2007 a intrat în vigoare începând cu mai 2008.

De un cadru legislativ nou în domeniul proprietății intelectuale se bucură și **Republica Moldova**: Legea 982-XIV din 11 mai 2000 privind accesul la informație; Legea nr. 139 din 2 iulie 2010 privind drepturile de autor și drepturile conexe, în vigoare începând cu 1 ianuarie 2011, au abrogat Legea 293-XII privind dreptul de autor și drepturile conexe din 23 noiembrie 1994.

În **Marea Britanie**, Legea copyright-ului, a proiectelor și a brevetelor (The Copyright, Designs and Patents Act), cunoscută sub numele de „The Act”, promulgată în 1988 și intrată în vigoare în august 1989, reprezintă principala lege britanică asupra dreptului de autor. La 31 octombrie 2003 a fost stabilit un set de directive care modificau legea în scopul realizării uniformizării legislației britanice cu cea europeană. În Marea Britanie deținătorii de copyright au drepturi exclusive asupra operelor lor iar orice utilizare a acestora fără să aibă permisiunea autorului sau licență este sancționată. După schimbările produse de directivele din 2003, copierea este restrânsă doar la cazul studiului personal non-comercial și al cercetării. Legea recomandă copierea în anumite limite: 5% sau un capitol dintr-o carte și un singur articol dintr-un ziar.

Majoritatea legislațiilor naționale cunosc în această perioadă transformări, îmbunătățiri în încercarea de a se alinia la normele cuprinse în convențiile internaționale cât și pentru a ține pasul cu evoluția noilor tehnologii. Astfel, mai toate statele civilizate au legislații moderne care reglementează domeniul: **Bulgaria**: Legea 56 din

Evoluția dreptului de autor după apariția acordurilor internaționale

1993 cu ultima modificare în anul 2002; *Cehia*: Legea 81 din 2005; *Danemarca*: Legea nr. 763/2006; *Emiratele Arabe Unite*: Legea federală nr. 7/2002; *Finlanda*: Legea nr. 404/1961, modificată în 1998 și 2005; *Germania*: Legea din 9 septembrie 1965, modificată succesiv în 1998, 2003, 2007; *Grecia*: Legea nr. 2121/1993, modificată de Legea 3207/2003; *Japonia*: Legea nr. 92/2004; *Polonia*: Legea nr. 24/1994, modificată în 2004; în *Portugalia* dreptul de autor are la bază Codul Proprietății Intelectuale (Legea 45 din 1985 modificată în 1991 și 2004); *Spania* - Legea nr. 5 din 1996, modificată în 2006 și 2007; *Suedia*: Legea nr. 729/1960, modificată în 2004 și 2005; *Ungaria*: Legea nr. LXXVI din 1999, modificată de legea nr. CIX în 2006 etc.

Dreptul de autor în România

Preocupările privind protecția drepturilor creatorilor de opere literare și artistice în Țările Române sunt practic nesemnificative până la mijlocul secolului al XIX-lea. Putem să amintim totuși *Hrisovul* lui Alexandru Ipsilanti, prin care a fost numită o comisie alcătuită din „8 boieri care să se ocupe de principiile tuturor meseriilor și rufeturilor și, îndeosebi, de orice invențiuni noi și orânduielele bune ce pot fi spre folosul și podoaba patriei” (12). În anul 1831 va fi adoptat primul act constituțional denumit *Regulamentul Organic*, care prin articolul 157 din cadrul Capitolului V (*Regulament asupra Comerțului*), secțiunea *Pentru slobozenia comerțului* a abrogat sistemul privilegiilor în Țara Românească și în Moldova: „Negoțul felurimilor produsurilor pământenești și a tuturor celor ce se va născoci de acum înainte înaintarea industriei, nu se va supun înăuntrul în țară la nici vre un monopol, căci atât acestea cât și orice fel de hact asupra fabricilor s-au stricat și s-au desputernicit pentru totdeauna” (13).

De-abia în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, la 13 aprilie 1862, a fost adoptată *Legea presei* considerată a fi cea dintâi lege care a reglementat drepturile autorilor de opere literare și artistice în spațiul românesc.

Legea presei recunoștea scriitorilor, compozitorilor și creatorilor de opere artistice dreptul „de a se bucura ca de o proprietate” pe timpul vieții lor, dreptul de a reproduce, de a vinde sau a ceda creația lor. Erau sancționate

tipărirea, reproducerea sau imitarea unei opere fără consimțământul autorului. Sancțiunea consta în obligarea la plata unei amenzi egală cu prețul a 1000 de exemplare din ediția originală și confiscarea exemplarelor tipărite, reproduse sau imitate. Dreptul autorului putea fi transmis moștenitorilor pe o perioadă de 10 ani, iar sub rezerva reciprocității, aceleași drepturi le erau recunoscute și străinilor. Aceste drepturi recunoscute străinilor trebuiau să fie recunoscute și în țara lor de origine (14). Prin această lege autorul era obligat la constituirea unui depozit, obligație ce va fi menținută printr-o lege din 23 martie 1904 doar în sarcina proprietarilor de edituri.

Cele dintâi opere consacrate dreptului de autor (C. Hamangiu: *Etat de la legislation roumaine sur la propriete litteraire et artistique*, Jean T. Ghica: *La propriete litteraire et artistique*, Al. Nicolau: *L'etat actuel de la doctrine de la legislation et de la jurisprudence en ce qui concerne la propriete litteraire en Roumanie*) au apărut la București în anul 1906, adică în anul în care a avut loc, la inițiativa personală a lui A.D. Xenopol, Congresul internațional consacrat proprietății literare și artistice, primul de acest gen în România.

În cadrul Congresului au fost dezbătute probleme fundamentale privind necesitatea protecției și limitele dreptului de autor, drepturile artiștilor interpreți și executanți, problema plagiatului și limitele dreptului la citare, durata dreptului de autor etc.

Organizarea acestui congres în țară, deși a stârnit mare încurcătură, a contribuit la creșterea interesului pentru problematica dreptului de autor, influențând prin studiile publicate cu acest prilej evoluția și soluțiile legislative precum și aderarea României la Convenția de la Berna în anul 1926.

La 28 iunie 1923 intra în vigoare *Legea 126 asupra proprietății literare și artistice*, considerată a fi, pentru perioada în care a apărut, una dintre cele mai complete și mai moderne reglementări în domeniu.

Legea se distinge prin două caracteristici principale: drepturile autorilor asupra operelor lor sunt asigurate independent de îndeplinirea vreunei formalități, iar beneficiul acestor drepturi este recunoscut și străinilor fără condiția reciprocității.

În articolul 3 era consacrat un principiu (inspirat după un proiect de lege depus în

Evoluția dreptului de autor după apariția acordurilor internaționale

Parlamentul francez de deputatul Marcel Plaisant) potrivit căruia „dreptul moral de control al autorului asupra creației sale nu se poate cesiona și nici nu poate face obiectul unei tranzacții”. Cu alte cuvinte autorului îi este acordat dreptul de a se opune denaturării operei sale în caz de cesiune sau vânzare, în cazul încălcării acestui principiu putând cere daune. Dreptul moștenitorilor (descendenți, părinți, frați și surori și soț supraviețuitor) era extins la 30 de ani din momentul morții autorului. După expirarea perioadei de protecție opera cădea în domeniul public, iar dreptul de control era preluat din acest moment de către Academia Română (art.6). Pentru operele nepublicate în timpul vieții autorului, legea prevedea că publicarea lor putea fi interzisă prin testament dar pentru o perioadă ce nu putea depăși 30 de ani de la decesul autorului (art.8). Dacă cesiunea unei opere spre editare este făcută fără a fixa termenul publicării, cesionarul sau editorul este obligat să o publice într-un termen de 3 ani, în caz contrar contractul se va rezilia și se pot cere daune morale.

Operele de creație intelectuală au fost reglementate de Decretul nr. 321 din 27 iunie 1956 privind dreptul de autor, modificat de Decretul nr. 358 /1957 și de Decretul nr. 1172/1968. În temeiul art.23 al Decretului din 1956 s-au întocmit *Normele de remunerare a autorilor și pentru stabilirea tarifelor și a modalităților de plată* aprobate prin HCM nr 632 din 24 aprilie 1957.

În ansamblul lor soluțiile preconizate de legea din 1956 corespundeau orientărilor existente în doctrina europeană dat fiind faptul că un rol decisiv în elaborarea lor a fost exercitat de prevederile Convenției de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice (15).

Constituția României din 1991 nu garantează în mod direct proprietatea intelectuală, după cum se întâmplă în Constituțiile altor state dar putem considera că garanțiile constituționale privind libertatea de exprimare (art.30), dreptul la informație (art.31), dreptul la învățătură (art.32), dispozițiile care garantează dreptul de proprietate în general (art.41), se aplică și dreptului de proprietate intelectuală.

Decretul nr. 321/1956 privind dreptul de autor va fi abrogat abia în 1996 prin actuala reglementare în domeniu și anume *Legea 8 privind dreptul de autor și drepturile conexe*.

După 1990, unul dintre principalele obiective ale legiuitorului român a fost armonizarea noului sistem al dreptului de autor și al drepturilor conexe cu prevederile cuprinse în Directivele Uniunii Europene, în convențiile internaționale în domeniu, precum și cu cele conținute în tratatele și acordurile bilaterale semnate de România. Astfel ia naștere *Legea nr 8/1996* care se aliniază sistemului admis în majoritatea statelor europene, oferind o protecție sporită acestor drepturi, iar prin reglementarea detaliată a dreptului de autor și a societăților de gestiune colectivă se va imprima legii un caracter amplu și complet. Legea aplică în linii mari principiile europene privind excepțiile și limitările. Excepțiile sunt permise fără consimțământul autorului și fără plata vreunei remunerații: pentru nevoile învățământului, pentru informare și cercetare, utilizarea de scurte extrase dintr-o operă cu respectarea principiilor citării, în cadrul bibliotecilor, muzeelor, arhivelor etc. Nu se specifică în lege ce dimensiuni pot avea aceste citate. Este permisă și reproducerea integrală a unei opere, dar numai pentru înlocuirea acesteia, în cazul deteriorării grave, a distrugerii sau a pierderii exemplarului unic din colecția bibliotecii sau arhivei respective. Reproducerea unei opere mai este permisă, fără consimțământul autorului, pentru uz personal sau pentru cercul normal al unei familii, cu condiția ca acest lucru să nu contravină intereselor titularilor drepturilor de autor. Durata protecției operelor prin dreptul de autor este identică cu cea acordată de directivele Uniunii Europene, adică de 70 de ani după moartea autorului.

Legea românească, în încercarea ei de a răspunde cât mai complet nevoilor generate de noile tehnologii precum și de cerințele de uniformizare cu legislația europeană, a fost supusă unor completări și modificări dintre care amintim: *Legea 285 din 23 iunie 2004* și *Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 123 /2005*, *Legea nr. 329 din 14 iulie 2006*.

NOTE ȘI BIBLIOGRAFIE

- 1. ROȘ, Viorel.** Contrafacerea și plagiatul în materia dreptului de autor: retrospectivă istorică și încercare de definire. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intellectuale*, nr. 1, 2004, p. 74.
- 2. ROMIȚAN, Ciprian Raul.** *Protecția penală a proprietății intelectuale*. București: C.H. Beck, 2006, p. 1.

Evoluția dreptului de autor după apariția acordurilor internaționale

3. Convențiile încheiate de Franța cu Anglia în 1852, 1861 și 1881, cu Spania în 1853 și 1880, cu Luxemburgul în 1856 și 1865, cu Italia în 1862 și 1864. Germania a încheiat convenții cu Spania în 1880, cu Italia în 1858, cu Olanda în 1858 etc.
4. **MACOVEI, Ioan.** *Tratat de drept al proprietății intelectuale.* București: C.H. Beck, 2010, p. 16-18
5. **ENACHE, I.** *Apărarea drepturilor de proprietate intelectuală în practica internațională.* București: Institutul Național de Informare și Documentare, 1991, p. 20-22; **MACOVEI, Ioan.** *Op. cit.*, p. 18-20; **STOENESCU, Dragoș.** *Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale: documentar.* București: Politică, 1980, p. 9.
6. **MACOVEI, Ioan.** *Op. cit.*, p. 21.
7. **ROMIȚAN, Ciprian Raul; BUTA, Paul-George.** *Drept român și comunitar a proprietății intelectuale. Dreptul de autor și drepturile conexe: culegere de acte normative.* București: ASPDI, 2006.
8. **DANSET, Francois.** La Directive sur le droit d'auteur et les droits voisins. În: *Bulletin des Bibliothèques de France.* Paris, vol. 49, nr. 6, 2004, p. 36-4; **LAHARY, Dominique.** Les bibliothèques et la loi DADVSI. În: *Bulletin des Bibliothèques de France*, vol. 51, nr. 5, 2006, p. 18-24; **WESTKAMP, Guido.** *The Implementation of Directive 2001/29/EC in the Member States* (2007), disponibil la: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/studies/infosoc-study-annex_en.pdf.
9. **DE ROBBIO, Antoanela.** Impacts de la directive européenne sur le droit d'auteur en Italie. În: *Bulletin des Bibliothèques de France*, vol. 51, nr. 5, 2006, p. 36-41.
10. **STĂNESCU, Chantal.** Une transposition sans haute tension: la saga du pret public en Belge. În: *Bulletin des Bibliothèques de France*, vol. 51, nr. 5, 2006, p. 41-43; <http://www.juridat.be>.
11. **MARINESCU, Ana-Maria.** Aspecte privind dreptul de autor în Armenia, Croația și Nigeria. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 2, 2006, p. 112-117.
12. **ROȘ, Viorel.** *Dreptul proprietății intelectuale.* București: Global Lex, 2001, p. 39.
13. **ROMIȚAN, Ciprian Raul.** *Drepturile morale de autor.* București: Univers Juridic, 2007, p. 64.
14. **HAMANGIU, C.; ROSETTI-BĂLĂNESCU, I.; BĂICOIANU, Al.** *Tratat de drept civil român.* Vol. II. București: Editura Națională Ciornei, 1929, p. 146.
15. **EMINESCU, Yolanda.** *Dreptul de autor.* București: Lumina Lex, 1997, p. 27.

The evolution of copyright after the appearance of the international agreements

Elena Rotaru

Author

Elena Rotaru, Ph.D., University of Bucharest
E-mail: *ellena.rotaru@yahoo.com*

Abstract

The copyright became the interest of legal concern relatively late, especially because of the lack of means of mass reproduction of literary and artistic works, although we can speak of a certain moral paternity during the Ancient Times. The concepts of “intellectual property” and “copyright” gain outline at the end of the 17th century and the beginning of the 18th century when the first regulations begin to appear. The end of the 19th century represents the starting point of the international agreements concerning the copyright having a significant influence over the national statute laws, while the last 120 years show a spectacular evolution in the field.

Keywords: *copyright; intellectual property; international agreements; community directives*

The evolution of the society under all its aspects (economical, social, cultural) is closely related to the spiritual activity of the human, of his capacity to discover, to invent, thus we can say there is a direct proportional relationship between the development stage of any type of society and the creative activity of its members. The most developed countries nowadays are exactly those where the spiritual activity is cherished, encouraged and protected in an efficient way, thus we have come to the idea that “in the international order of our times the importance of intellectual property is so huge that there is no right which has a larger recognition than the right over the intellectual work” (1).

We can strongly affirm that this field has experienced a spectacular evolution during the last 120 years (2), if we relate to the great number of conventions and signed international treaties, adopted community directives and founded organizations, but the recognition of an exclusive right of the authors to exploit the products of their minds came relatively late.

Even from the middle of the 19th century there started to appear bilateral agreements (3) that stipulated the reciprocal recognition and protection of intellectual rights, and then there gradually appeared international agreements regarding the copyright that will significantly influence the national legislations in the field.

1) The 1886 Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works (4)

After 25 years of discussions and preliminary works held in the congresses of the International Literary and Artistic Association, at which the writer Victor Hugo had an important contribution, a number of 8 states as founding members (Belgium, Switzerland, France, Germany, Italy, The Great Britain, Spain and Tunisia) adopted on the 9th of September 1886 *The Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works*, which is the oldest international treaty about the copyright. The convention came into force on the 5th of December 1887, and on the 4th of May 1896 it was amended and completed through an Additional Act and a Declaration of Interpretation signed in Paris. The contracting countries become part of the *Union for the protection of the rights of*

The evolution of copyright after the appearance of the international agreements

authors in their literary and artistic works. The Convention was open to any country, that is why, on the 1st of January 2010 the number of members reached 164.

The Convention was submitted to successive alterations through: The Berlin Act from the 13th of November 1908, completed in Berne on the 30th of March 1914; The Rome Act on the 2nd of June 1928; The Brussels Act on the 26th of June 1948; The Stockholm Act on the 14th of July 1967; The Paris Act on the 14 of July 1971, modified on the 28th of September 1979.

Romania adopted, reluctantly, The Convention in its revised form from Berlin through the Law no. 152/1926, but enforced since the 1st of January 1927.

As it stipulated in its preamble, The Berne Convention has the purpose to protect, in a way as definite and uniform as possible, the rights of authors over their literary and artistic works. According to the 2nd article 1st paragraph the term of "literary and artistic works" refers to all the works from literature, science and art, no matter their way or form of expression.

The Berne Convention had as its basis three main principles (the principle of the national treatment, the principle of implicit protection and the principle of independence) and contains a series of special dispositions regarding the minimum of protection that had to be given, as well as special dispositions for developing countries.

2) The Convention for the founding of The World Intellectual Property Organization (WIPO) (5)

The juridical tool meant to regulate the international co-operation in the field of the rights of the authors is the Convention for the founding of WIPO that was signed in Stockholm on the 14th of July 1967 and came into force on the 26th of April 1970. Romania ratified this convention through the Law no. 133 from the 27th of December 1994.

WIPO is one of the 16 specialized agencies from the system of organizations of United Nations with the head-quarters in Geneva. WIPO follows the United International Bureaux for the Protection of Intellectual Property which

represented the reunited secretariat of the Paris Union for the industrial property and of Berne Union for the copyright.

According to the 3rd article of the Convention, WIPO has as main objectives: to promote the protection of intellectual property in the world through the co-operation of the countries, together with any other international organization, specialized agencies of UNO and to ensure the administrative co-operation between the Unions of intellectual property.

In order to meet its objectives WIPO promotes the signing of new international treaties and also the setting in harmony of the national legislations, offers technical and juridical assistance for the developing countries, gathers and puts in circulation all the information about intellectual property, ensures services that facilitate the international protection of intellectual property, makes registrations in the field, if necessary, and publishes the information regarding the registrations and enables an administrative co-operation between its members.

WIPO proclaims the universal value of intellectual property which sets its mark on the world's evolution, contributes at the progress of society and plays an essential role in the long-term economical, cultural and social development.

WIPO initiates on the 20th of December 1996 in Geneva two treaties regarding copyright: the first Treaty about the copyright is a special arrangement of the Berne Convention for the protection of literary and artistic works. On the 1st of January 2010 this treaty was signed by 71 countries and ratified by Romania in 2000 through the Law no. 2005. The second Treaty regards the interpretations, executions and phonograms and is to be ratified by Romania through the Law no. 206 from the 21st of November 2000. On the 1st of January the Treaty was signed by 69 countries.

On the 7th of June 2001 the Romanian Government and WIPO signed a bilateral Program of co-operation which offered the necessary frame for the establishment of close relationships between the Romanian institutions involved through some partial agreements and some plans of action, ensuring the conditions necessary to use to its advantage the programs of the organization in the field of intellectual property.

The evolution of copyright after the appearance of the international agreements

3) The Marrakech Agreement Establishing the World Trade Organization (6)

The TRIPS (trade-related aspects of intellectual property rights) agreement represents the Appendix 1C to the Agreement regarding the foundation of the World Trade Organization, signed at Marrakech on the 15th of April 1994 and put into force on the 1st of January 1995, is meant to regulate the incidence of intellectual property rights on trade. On the 1st of January 2010, 129 countries had signed this agreement, Romania ratifying it from the 27th of December 1994 through Law no. 133.

According to article 1 the members will be able, without it being an obligation, to enforce in the national legislations procedures through which they have an efficient protection against any act that would endanger the intellectual property rights. Each member will give to the foreigners the same favourable treatment given to its own citizens as what the protection of the intellectual property is concerned.

4) The European Union Directives concerning Copyright (7)

The main purpose of these directives is to harmonize the legislations concerning the copyright in the countries members of the European Union.

a) Council Directive 91/250/EEC of 14 May 1991 on the legal protection of computer programs.

According to article 11 the member states will protect the computer programs as literary and artistic works, the protection being ensured for the program in any form it may come. The Directive establishes the right of co-authorship, the regime of the programs done as work duty(art.2), the prerogative of the exclusive right of the author of the program(art.4), the cases that do not require authorization from the rightholder (art. 5), the duration of the protection as well as the penalties for not complying with the rules.

b) Council Directive 92/100/EEC of 19 November 1992 on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property.

Articles 6-9 from the second chapter are for

the rights related to copyright (fixation right, reproduction right, broadcasting and communication to the public, distribution right) establishing at the same time that the member states have the right to limit these prerogatives in certain cases (private use, reproduction of short excerpts, ephemeral fixation by a broadcasting organization by means of its own facilities and for its own broadcasts, use for the purposes of teaching or scientific research etc.).

The debates on this Directive created hysteria in almost all European countries where it was brought in the public space by editors and authors claiming a great part of the profits made from the circulation of their works. The debate permitted to draw the attention to the public service of the library, applying this demand transformed the library into a paying service.

c) Council Directive 93/83/EEC of 27 September 1993 on the coordination of certain rules concerning copyright and rights related to copyright applicable to satellite broadcasting and cable retransmission.

d) Council Directive 93/98/EEC of 29 October 1993 harmonising the term of protection of copyright and certain related rights.

Realizing there were disparities between the national legislations concerning the duration of protection of copyright and of related rights that are susceptible to create obstacles in the free circulation of the works it was decided for this Directive to be identical for the entire Community.

In the sense of art. 2 of Berne Convention the protection of literary and artistic works is ensured for the entire life of the author plus 70 more years from the death of the author. There were also established the duration of protection for anonymous, collective and audio-visual works, etc.

e) Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 1996 on the legal protection of the databases.

f) Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society (8).

The Directive concerns the legal regime of the copyright and of the related rights, with particular emphasis on the information society.

The evolution of copyright after the appearance of the international agreements

The member states recognize for the authors the exclusive right to authorize or prohibit direct or indirect, temporary or permanent reproduction, by any means or in any form, in whole or in part (art.2). The Directive establishes the right of communication to the public of works, the distribution right (art. 4) and sets the limitations and exceptions of the rights of reproduction, communication and distribution (art. 5).

EBLIDA - institution that functions as an organization under which are reunited the associations of library and archive, the associations of information and documentation, founded in 1992 and which ensured the connection between the European Institutions and the specialists in the field of library and information, had an important role when it came to adopt this Directive through the presence and lobby made throughout the processes of elaboration and vote of the directive. The activity of the organization culminated with a massive presence in Strasburg at the moment of the vote in the European Parliament and a fruitful alliance with the powerful associations of consumers and disabled people. This activity was greatly responsible for a record number of amendments: 314, out of which 21 exceptions were passed, leaving place for national lobbies in order to introduce them in the legislation of each country. Among the 21 facultative exceptions, three of them are of particular interest to the people who work in field of library, archive and documentation:

- the exception concerning the specific reproduction acts made by publicly accessible libraries, institutes of education, museums, archives, that do not pursue any direct or indirect commercial or economical advantages;

- the exception concerning the use ,through communication or disposal for scientific research or private studies, through specialized means, to private people in publicly accessible libraries, institutes of education, museums, archives, for direct or indirect commercial or non-commercial purposes, of the works or other protected items belonging to the new collections that are not subject to licensing and acquisition conditions;

- the exception concerning the use for exemplification purpose only in education and scientific research with the condition to mention the source as far as it is justified by a non-commercial purpose.

The article 55 of the Directive says that the exceptions and limitations may not be applied but for some special cases that neither conflict with the normal exploitation of the work or any other subject-matter, nor bring unjustified prejudices to the legitimate interests of the rightholders. It is what was called *the three steps test* that is present in international texts of reference such as WIPO from 1996.

This Directive holds important stakes regarding the access to information: it makes it illicit to copy numerical documents; it represents a menace to the tolerance, until then admitted, of the private copy, through the existence of the technical means of protection, as well as of the private use of a document since reading on a computer is copying and copying is forbidden; it violates the private life through the use of measures of protection and control it holds; it strengthens monopolies.

g) Directive 2001/84/EC of the European Parliament and of the Council of 27 September 2001 on the resale right for the benefit of the author of an original work of art.

h) Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights, which requires the member states to set the necessary measures, procedures and remedies for an appropriate protection of these rights.

The evolution of the national laws of copyright after the international conventions. Some examples

As we stated at the beginning of this work, in the last years the field of the intellectual property is the one whose evolution is extremely spectacular if we are to refer to the great number of laws, treaties, conventions and organizations that try to address the problem.

The society we live in experienced such a radical transformation that we can hardly keep up with the new technologies of information and communication, and the role of information in this context has become crucial. But, in such a society, the security of the information and the rights of its authors has become a major problem. The appearance of the new technologies has made it easier for the copying of documents, especially

The evolution of copyright after the appearance of the international agreements

the electronic ones. So, it became necessary to find a way to protect the rights of the authors, yet without restricting the access to information. This problem of the rights on the information is a very complex one and the legislation in the field in continuous motion due to the technological changes that appear permanently in the present society.

For a long time the **United States** were not member of any international Conventions in the field of copyright, thing that made some specialists declare the USA a territory of piracy in the field.

Only in 1995 they adhered to the Universal Convention for copyright, a convention that was adjusted to the American laws.

In time, the fact that the USA had not adhered to the Berne Convention became a major disadvantage for the USA who were interested to get the copyright of American works abroad. Moreover, the protection offered by the Universal Convention was less rigorous and its enforcement belonged to UNESCO, but the USA had withdrawn their support towards this organization.

The USA adherence to the Berne Convention was an important event of the end of the 20th century. The American Congress voted on the 5th and 12th of October the new law in the field that ensured the conformity with the Berne Convention. President Reagan signed the new law on the 31st of October 1988 once the Senate signed a resolution for the ratifying of the Berne Convention by the USA. The adherence took effect from the 1st of March 1989.

This law brought two essential changes concerning the legal licenses and formalities. As for what formalities are concerned it was established that the works published after 1989 did not have to have the mentioning regarding the copyright, as it had become facultative. Another problem which is specific to the American copyright, that of the registration of the works in the copyright Register, issued numerous discussions because there was a problem of incompatibility between the American system and the Berne Convention which did not condition the getting and using of the copyright to any formality. This problem was solved through a compromise: the registration became a previous condition to the action of counterfeiting for the works originating in the USA and those countries

members of the Berne Union with which the USA signed bilateral agreements.

The USA adherence to Berne Convention happened the moment the European Community countries were in process of harmonising their legislations concerning the copyright.

In **Italy**, the intellectual, artistic and literary property is regulated both by the Civil Code, Book V, Chapter I, articles 2575-2583 and by Law 633 of 22 April 1941, modified by Law 248 of 2000. This law led to violent reactions because it reduced drastically the cases of free use and it subordinated many exceptions to the contractual agreements that stipulated lump payments at SIAE (Italian Society of Authors and Editors) which is part of a law stipulated monopoly. From the free use of copyright it came to a limitation of the rights, a mechanism that did not stipulate the authorization of the right owners but a compensatory payment.

The Decree n.68 of 6 April 2003 (considered the most important legal reorganization in the field, superior to the law of 2000) through its 69 article shows that in case the state libraries and public communities lended works for cultural promotion only and personal study, this was not subject to authorization from the right owners who do not require any remuneration. In a library it is permitted to photocopy 15% of a protected work. This limitation does not refer to the copies made by libraries for their own needs. Whole reproduction is forbidden with the exception of rare and out of print works for which the copy has to be done from the initial copy preserved by the library. Copies from copies are forbidden (9).

France adopted in November 2003 a draft bill on the copyright and related rights in information society that replaced the old law of 11 March 1957 on literary and artistic property. The bill was examined by the Parliament in December 2005 and after heated discussions the law was adopted on 21 March 2006. This new law led to controversies because it retained only two of the numerous exceptions of the 2001 European directive on copyright. At the basis of this decision we have especially the interests of the editors and producers who asked for the legal protection against the uncontrolled circulation of the works on the internet. These exceptions refer to the temporary technical copy and to disabled people. The law introduces extended provisions

The evolution of copyright after the appearance of the international agreements

against counterfeiting and unauthorized transmissions, which has as consequences a limitation of the access to the information and the payment of a fee to the right owners. The law introduced tough measures (fines and even prison) for any infringements, no matter the technical means used for an illegal exchange of folders.

In **Belgium**, the copyright law of 1994 takes the main provisions of the old 1886 law of copyright of literary, artistic, audio and audiovisual works but at the same time particular provisions concerning the databases. These latter ones will be modified in 1998 in order to integrate the juridical protection of databases, of the producers' rights and their exceptions but also the rights and obligations of its legitimate users.

On the 25th of April 2004 it was adopted *The Royal Decree* concerning the remuneration right in the event of public lending of authors, artists, performers or producers, and of phonogram producers. It transposes in the Belgian law the article 5 of the European Directive concerning the right of location and lending. The communities (Flemish, French and German) and the associations of libraries are the structures that had to pay for public lending (in whole or in part) but they can transfer this obligation to the readers. In article 5 we find an enumeration of the exemptions from the obligation of payment for institutions of education, scientific research and healthcare acknowledged or officially organized for this purpose and the institutions created in order to help people with disabilities.

Belgium will implement the 2001 European Directive of the copyright in May 2005 and what strikes us is the long list of exceptions (10).

The first law of copyright in **Armenia** (11) was "The Statute of the authors' rights" of 1930. After the collapse of USSR and the proclamation of Armenia's independence, in 1996 it was adopted the Law of copyright and related rights. The law will be replaced in 1999 with another law that was to be improved and completed in 2002. One of the problems of copyright in Armenia is the one regarding the security of the national borders, which allows illegal circulation of pirate products especially in Russia and Ukraine.

In **Croatia** the intellectual property was regulated even from 1978, the new law of copyright and related rights being enforced since October 2003. This law is in harmony with WIPO

treaties and the community aquis in the field. The specialized state institution with attributions in the field of copyright is the State Intellectual Property Office. It authorizes the founding and functioning of four institutions of collective administration: The Society of Composers, The Croatian Association for the Protection of Performing Artists, The Croatian Association of the Producers of Phonograms and The Croatian Association of the Authors of Audiovisual Works.

In **Israel** the new law of copyright adopted in November 2007 came into force in May 2008.

A new law in the field of copyright we have in **Moldavia**, where the Law 982-XIV of 11 May 2000 concerning the access to information and the Law no. 139 of 2 July 2010 concerning the copyright and related rights, in force since 1 January 2011, abrogated the Law 293-XII concerning the copyright and related rights of 23 November 1994.

In **Great Britain**, the law of the copyright, of designs and patents (The Copyright, Designs and Patents Act), known as "The Act" was promulgated in 1988 and came into force in August 1989 and it represents the main British law of copyright. On the 31 October 2003 there was established a set of directives which modified the law with the purpose to harmonize the British legislation with the European one. In Great Britain the copyright owners have exclusive rights on their works and any use of them without the permission of the author or under license is sanctioned. After the changes produced by the directives of 2003, the copying is restricted to the cases of non-commercial personal study and scientific research. The law recommends copying within certain limits: 5 % or a chapter from a book and a single article from a newspaper.

Most of the national legislations undergo in this period of time transformations and improvements in their attempt to be in line with the norms of the international conventions and also to keep in touch with the evolution of the new technologies. Thus, almost all civilized states have modern legislations that regulate the copyright field: **Bulgaria** - Law 56 of 1993 with its last modification in 2002; **The Czech Republic** - Law 81 of 2005; **Denmark** - Law no. 763 /2006; **The United Arab Emirates** - The federal law no.7/2002; **Finland** - Law no. 404/1961, modified in 1998 and 2005; **Germany** - Law of 9

The evolution of copyright after the appearance of the international agreements

September 1965, successively modified in 1998, 2003, 2007; **Greece** - Law no. 2121/1993, modified by Law no. 3207/2003; **Japan** - Law no.92/2004; **Poland** - Law no. 24/1994, modified in 2004; in **Portugal** the copyright has at the basis The Code of Intellectual Property (Law 45 of 1985, modified in 1991 and 2004); **Spain** - Law no. 5 of 1996, modified in 2006 and 2007; **Sweden** - Law no. 729/1960, modified in 2004 and 2005; **Hungary** - Law no. LXXVI of 1999, modified by the Law no. CIX OF 2006 etc.

Copyright in Romania

The preoccupations concerning the protection of the rights of creators of literary and artistic works in The Romanian Countries are, in fact, insignificant until the middle of the 19th century. Still, we can mention Alexandru Ipsilanti's Act through which it was nominated a commission made of "8 noblemen to take care of the principles of all trades and corporations and especially of all new inventions and good things that are in the benefit of the country" (12). In the year 1831 there will be adopted the first constitutional act called The Organic Regulations, which through article 157 of Chapter V (Trade Regulations), the section (For Freedom of Trade) annulled the system of privileges in The Romanian County and in Moldavia. "The trade of all kinds of land's products and of all those that will be invented from now on in industries will not be subject inside the country to any monopoly, because both these and any kind of act on the factories have become wrong and powerless for ever" (13).

Only during the reign of Alexandru Ioan Cuza, on the 13th of April 1862, there was adopted the Press Law considered to be the first law that regulated the rights of the authors of literary and artistic works in the Romanian territory.

The Press Law acknowledged the writers, composers and creators of artistic works "the right to enjoy of their work as of a property throughout their life, the right of reproduction, the right to sell or cede their creations". They sanctioned the publishing, the reproduction or the copying of a work without the consent of the author. The sanction consisted of the obligation to pay a fine equalling the price of 1000 copies of the original

copy and of the confiscation of the published or reproduced copies. The author's right could be transmitted to his heirs for a period of time of 10 years, under the reserve of reciprocity, the same rights being given to the foreigners. These rights given to the strangers had to be acknowledged in their country of origin too (14). Through this law the author was obliged to make a deposit, obligation that will be kept through a law of 23 March 1904 only as the duty of the owners of publishing houses.

The first works about copyright (C. Hamangiu: *Etat de la legislation roumaine sur la propriete litteraire et artistique*, Jean T. Ghica: *La propriete litteraire et artistique*, Al. Nicolau: *L'etat actuel de la doctrine de la legislation et de la jurisprudence en ce qui concerne la propriete litteraire en Roumanie*) appeared in Bucharest in 1906, that is in the year when it took place at the initiative of A.D. Xenopol, the international Congress of literary and artistic property, the first congress of this kind in Romania.

At the Congress they debated the fundamental problems concerning the necessity of protection and the limits of copyright, the rights of the performing and producing artists, the problem of plagiarism and the limits of the right of quotation, the duration of the copyright etc.

The organization of this congress in our country, although it created a great fuss, it contributed to the raise of the interest for the problems of the copyright, influencing, through the studies published with this occasion, the legal solutions as well as the adherence of Romania to the Berne Convention in 1926.

On 28th of June 1923 there came into force the Law 126 of the literary and artistic property, considered to be, for that time being, one of the most complete and modern regulations in the field.

The law distinguishes itself through two main characteristics: the rights of the authors on their works are ensured independent of any formality and these rights are valid for foreigners too without the condition of reciprocity.

In article 3 there was a principle (inspired by a draft bill laid in the French Parliament by Marcel Plaisant) according to which "the moral right of the author to control his creation cannot be ceded and cannot be subject to any transactions". In other words, the author is given

The evolution of copyright after the appearance of the international agreements

the right to oppose the distortion of his work through cession or selling and in the case this happens the author can ask for compensations. The right of the heirs (descendants, parents, brothers and sisters, and the surviving spouse) was extended to 30 years after the death of the author. After the period of time expired the work belonged to the public and the right of control was taken over, from that moment on, by The Romanian Academy (art. 6). For the works not published during the life of the author, the law stipulated that their publishing could be banned through a will but not for a period of time longer than 30 years from the death of the author (art.8). If the cession of a work for publishing was made without fixing the time of the publication, the person who made the cession or the editor is obliged to publish it within 3 years, otherwise the contract is annulled and damages can be asked for.

The works of intellectual creation were regulated by Decree no. 321 of 27 June 1956 concerning copyright, modified by the Decree no. 358/1957 and the Decree no. 1172/1968. On the grounds of art. 23 of the Decree of 1956 there were set up the Norms of remuneration of the authors and the establishing of the fees and means of payment approved through HCM no. 632 of 24 April 1957.

On the whole, the solutions offered by the law of 1956 were in harmony with the European orientations because in their establishment an important role was played by the provisions of the Berne Convention for the protection of literary and artistic works (15).

The Romanian Constitution of 1991 does not guarantee directly the intellectual property, as it happens with the constitutions of other countries, but we can consider that the constitutional guarantees concerning the freedom of expression (art. 30), the right to information (art. 31), the right to education (art. 32), the provisions concerning the right to property in general (art. 41), can be applied to the right of intellectual property.

The decree no. 321/1956 concerning the copyright will be abrogated only in 1996 through the present regulation in the field, namely the Law no. 8 of copyright and related rights. After 1990, one of the main objectives of the legal system was to harmonise the new system of the rights of the authors with the provisions of the European Union

Directives, the international conventions in the field as well as those contained by the treaties and bilateral agreements signed by Romania. Thus it appeared *The Law no. 8/1996* that is in line with the system admitted in most European countries, offering a greater protection to these rights, and through the detailed regulation concerning the copyright and the societies of collective administration the law will have a more complex and ampler character. The law follows the main European principles regarding the exceptions and limitations. The exceptions are allowed without the consent of the author and without the payment of any remuneration for the use of education, for information and scientific research, the use of short excerpts from a work, obeying the rules of quotation, by libraries, museums and archives, etc. It is not mentioned in the law the dimensions of these quotations. It is permitted the whole reproduction of a work, but only in the case of its replacement in case of severe deterioration or losing of the original copy from the collection of the library or respective archive.

The duration of the protection through the copyright is identical to the one offered by the European Union directives, which is of 70 years after the death of the author.

The Romanian law, in its attempt to answer the needs generated by the appearance of new technologies as well as the need of being in harmony with the European laws, was subject to modifications, of which we mention: Law 285 of 23 June 2004, OUG no. 123/2005 and Law no. 329 of 14 July 2006.

NOTES AND BIBLIOGRAPHY

1. **ROȘ, Viorel.** Contrafacerea și plagiatul în materia dreptului de autor: retrospectivă istorică și încercare de definire. In: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 1, 2004, p. 74.
2. **ROMIȚAN, Ciprian Raul.** *Protecția penală a proprietății intelectuale*. București: C.H. Beck, 2006, p. 1.
3. The agreements signed by France with England in 1852, 1861 și 1881, with Spain in 1853 and 1880, with Luxembourg in 1856 and 1865, with Italy in 1862 and 1864. Germany signed agreements with Spain în 1880, with Italy in 1858, with Netherlands in 1858 etc.
4. **MACOVEI, Ioan.** *Tratat de drept al proprietății intelectuale*. București: C.H. Beck, 2010, p. 16-18
5. **ENACHE, I.** *Apărarea drepturilor de proprietate intelectuală în practica internațională*. București:

Institutul Național de Informare și Documentare, 1991, p. 20-22; **MACOVEI, Ioan.** *Op. cit.*, p. 18-20; **STOENESCU, Dragoș.** *Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale: documentar.* București: Politică, 1980, p. 9.

6. MACOVEI, Ioan. *Op. cit.*, p. 21.

7. ROMIȚAN, Ciprian Raul; BUTA, Paul-George. *Drept român și comunitar a proprietății intelectuale. Dreptul de autor și drepturile conexe: culegere de acte normative.* București: ASPDI, 2006.

8. DANSET, Francois. La Directive sur le droit d'auteur et les droits voisins. In: *Bulletin des Bibliothèques de France*. Paris, vol. 49, nr. 6, 2004, p. 36-4; **LAHARY, Dominique.** Les bibliothèques et la loi DADVSI. În: *Bulletin des Bibliothèques de France*, vol. 51, nr. 5, 2006, p. 18-24; **WESTKAMP, Guido.** *The Implementation of Directive 2001/29/EC in the Member States* (2007), available at: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/studies/infosoc-study-annex_en.pdf.

9. DE ROBBIO, Antoanela. Impacts de la directive européenne sur le droit d'auteur en Italie. In: *Bulletin des Bibliothèques de France*, vol. 51, nr. 5, 2006, p. 36-41.

10. STĂNESCU, Chantal. Une transposition sans haute tension: la saga du prêt public en Belge. In: *Bulletin des Bibliothèques de France*, vol. 51, nr. 5, 2006, p. 41-43; <http://www.juridat.be>.

11. MARINESCU, Ana-Maria. Aspecte privind dreptul de autor în Armenia, Croația și Nigeria. In: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 2, 2006, p. 112-117.

12. ROȘ, Viorel. *Dreptul proprietății intelectuale.* București: Global Lex, 2001, p. 39.

13. ROMIȚAN, Ciprian Raul. *Drepturile morale de autor.* București: Univers Juridic, 2007, p. 64.

14. HAMANGIU, C.; ROSETTI-BĂLĂNESCU, I.; BĂICOIANU, Al. *Tratat de drept civil român.* Vol. II. București: Editura Națională Ciornei, 1929, p. 146.

15. EMINESCU, Yolanda. *Dreptul de autor.* București: Lumina Lex, 1997, p. 27.

Drepturile de proprietate intelectuală în cazul colecțiilor și bibliotecilor digitale

Elena Tîrziman

Autoarea

Conf. univ. dr. Elena Tîrziman, director general,
Biblioteca Națională a României
E-mail: *elena.tirziman@bibnat.ro*

Abstract

Din perspectiva construirii și valorificării colecțiilor și bibliotecilor digitale, drepturile de proprietate intelectuală au în vedere rezolvarea problemelor de natură legală asociate cu accesarea, copierea și diseminarea documentelor pe suport fizic și digital. Aceste drepturi includ: drepturile proprietarului surselor materiale care sunt digitizate; drepturile proprietarului asupra resurselor digitizate; drepturile sau permisiunea garantată furnizorului de servicii de a face disponibilă resursa digitală; drepturile sau permisiunea garantată de utilizare a resurselor digitale.

Resursele digitale sunt publicate pe site-uri web organizate sau nu în colecții sau baze de date. În aceste cazuri, drepturile de proprietate intelectuală și drepturile conexe au în vedere site-ul ca întreg, privit ca o creație originală; programele, aplicațiile informatice integrate în prezentarea și diseminarea resurselor digitale sau puse la dispoziția utilizatorilor finali (licențele informatice utilizate); conținutul digital și stabilirea reglementărilor juridice necesare între proprietarii de conținut și furnizorii de servicii.

Cuvinte-cheie: *biblioteca digitală; drept de proprietate intelectuală; drept de autor; drepturi conexe*

Dreptul de proprietate intelectuală este consacrat oficial din 1967 când s-a încheiat convenția care a instituit Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (OMPI). Dreptul de proprietate intelectuală cuprinde patru domenii (1):

- Drepturile de autor pentru operele literare și artistice;
- Drepturile conexe dreptului de autor (Drepturile conexe reprezintă drepturi derivate din dreptul de autor);
- Dreptul de proprietate industrială;
- Alte drepturi de proprietate intelectuală neincluse în primele categorii.

În 1996 se semnează două noi tratate: *Tratatul OMPI pentru Drepturi de Autor (the WIPO Copyright Treaty, prescurtat WCT)* (2) se referă la protecția autorilor de lucrări literare și artistice, precum poeme, romane, programe de calculator, baze de date originale, lucrări muzicale, lucrări audiovizuale, situri Web, fotografii, etc. și *Tratatul OMPI pentru Interpretari și Fonograme (the WIPO Performances and Phonograms Treaty, prescurtat WPPT)* (3) care protejează drepturile conexe ale interpreților și producătorilor de fonograme. Scopul acestor două tratate este reînnoirea și completarea tratatelor OMPI pentru drepturi de autor și drepturi conexe, în special pentru a răspunde dezvoltării tehnologiilor, mediilor de diseminare și a piețelor de desfacere. WCT și WPPT sunt cunoscute și ca „Tratate ale Internetului”. Tratatele garantează că deținătorii acestor drepturi vor continua să beneficieze de o *protecție adecvată și eficientă în cazul difuzării lucrărilor prin noile medii de comunicație, cum este Internetul*. Tratatele confirmă faptul că *drepturile continuă să existe și în mediul digital* (4).

În mai 2001, Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene au adoptat *Directiva 2001/29/EC(5)* în scopul armonizării la nivel comunitar a unor aspecte privind drepturile de autor și drepturile conexe în societatea informației, directivă devenită obligatorie pentru statele membre care au obligația de a transpune prevederile acesteia în legislația lor națională. Prin această directivă s-a urmărit implementarea unor noi obligații internaționale furnizorilor de conținut intelectual (complementare obligațiilor prevăzute în tratatele WCT și WPPT la care UE și statele

Drepturile de proprietate intelectuală în cazul colecțiilor și bibliotecilor digitale

membre sunt semnate). Directiva conține prevederi privind aplicarea drepturilor de reproducere în mediul digital, reproducerea temporară a documentelor și operelor artistice, punerea la dispoziția publicului a operelor protejate, drepturile de distribuție, difuzare a transmisiilor interactive în rețele, limite și excepții în mediul digital, măsuri tehnice de protecție, drepturile de management a informației.

Din perspectiva construirii și valorificării colecțiilor și bibliotecilor digitale, drepturile de proprietate intelectuală au în vedere rezolvarea problemelor de natură legală asociate cu accesarea, copierea și diseminarea documentelor pe suport fizic și digital. Aceste drepturi includ (6):

- drepturile proprietarului surselor materiale care sunt digitizate;
- drepturile proprietarului asupra resurselor digitizate;
- drepturile sau permisiunea garantată furnizorului de servicii de a face disponibilă resursa digitală;
- drepturile sau permisiunea garantată de utilizare a resurselor digitale.

Resursele digitale sunt publicate pe site-uri web organizate sau nu în colecții sau baze de date. În aceste cazuri, drepturile de proprietate intelectuală și drepturile conexe au în vedere site-ul ca întreg, privit ca o creație originală; programele, aplicațiile informatice integrate în prezentarea și diseminarea resurselor digitale sau puse la dispoziția utilizatorilor finali (licențele informatice utilizate); conținutul digital și stabilirea reglementărilor juridice necesare între proprietarii de conținut și furnizorii de servicii.

Drepturile de proprietate intelectuală, termenii și condițiile de publicare pentru conținutul digital se diferențiază în funcție de următoarele cazuri concrete (7):

Materiale publicate, colecții eterogene de documente. Pot fi documente care aparțin instituției care administrează și face accesibile colecțiile digitale și la rândul lor aceste documente pot fi sub incidența drepturilor de autor, pot fi lucrări orfane sau pot aparține domeniului public sau pot fi documente și colecții care sunt create de alte instituții (precum editorii sau creatorii și furnizorii specializați de conținut digital) și pentru care bibliotecile negociază drepturile de acces și difuzare. Publicarea online a acestor documente,

din perspectiva drepturilor de autor și a drepturilor conexe, presupune o abordare diferențiată în funcție de fiecare caz în parte. Astfel, pentru lucrările din colecțiile proprii și care aparțin domeniului public drepturile de reproducere și difuzare sunt importante și se stabilesc în funcție de legislația specifică și de politica instituției pe acest subiect; lucrările din colecțiile proprii, dar aflate sub incidența drepturilor de autor, implică acordul titularului acestor drepturi pentru difuzarea neîngrădită sau condiționată a acestora sau pot fi oferite limitat spre consultare în cazul în care lucrările se pot încadra în limitele și excepțiile prevăzute de legislație. Pentru lucrările orfane se au în vedere prevederile legale existente. În cazul documentelor și colecțiilor de documente publicate pe site-ul instituției sau al bibliotecii digitale, dar care aparțin altor instituții sau creatori și furnizori de conținut digital, este necesar acordul prealabil al acestora, sub forma unui contract subordonat legislației specifice și care stipulează drepturile și obligațiile părților implicate, drepturile de licențiere, de acces, termenii și condițiile de utilizare a resurselor digitale.

Opere orfane. Sunt considerate opere orfane (8), operele aflate sub protecția drepturilor de autor dar titularii acestor drepturi nu pot fi identificați sau localizați. Neputând fi identificați sau localizați nu poate fi obținut acordul lor pentru publicarea și difuzarea operelor. Mediul digital favorizează apariția și difuzarea operelor orfane, iar legislația este încă imprecisă în reglementarea fermă a acestor cazuri. Pe lângă prevederile legislative internaționale, europene asimilate apoi în legislațiile naționale, se recomandă și o serie de măsuri nonlegislative precum: realizarea de baze de date sau registre naționale pentru înregistrarea informațiilor privind operele orfane; includerea în metadatele de descriere a resursei digitale a informației privind statutul de operă orfană; diseminarea informațiilor privind bunele practici contractuale privind publicarea și diseminarea unor asemenea opere. Chiar dacă au statutul de opere sau lucrări orfane nu înseamnă că publicarea și difuzarea lor este gratuită. În situația în care este identificat și localizat titularul drepturilor de autor, își pierde statutul de operă orfană și intră în categoria operelor aflate sub incidența drepturilor de autor și a drepturilor conexe și urmează regimul juridic al acestora. Prin urmare, instituția

Drepturile de proprietate intelectuală în cazul colecțiilor și bibliotecilor digitale

care realizează colecții digitale și are în colecții documente cu autori neidentificați trebuie să clarifice statutul acestora, să constate dacă sunt cu adevărat opere orfane, să consulte bazele de date sau registrele specializate și să identifice prezența lucrărilor acolo (sau să semnaleze documentele ca noi opere orfane), să vadă dacă acestea sunt în evidența unui organism colectiv de gestiune a drepturilor și să facă demersurile legale de obținere a acordurilor de publicare.

Producție in-house a documentelor și colecțiilor digitale. În această situație, biblioteca își asumă întreaga responsabilitate pentru digitizarea documentelor proprii, realizarea documentelor digitale master, constituirea colecțiilor, publicarea acestora. Prin urmare, dincolo de drepturile de administrare și utilizare a documentelor fizice deținute, biblioteca beneficiază de toate drepturile asupra resurselor digitizate (drepturile de primă publicare, drepturile de reproducere, drepturile de difuzare, drepturile asupra documentelor digitale master). Dacă documentele digitizate sunt sub incidența drepturilor de autor, trebuie avut în vedere acest aspect în cazul publicării online și în acces liber a documentului. Dar practicile de digitizare arată că pentru a evita situații complicate sau confuze, bibliotecile digitizează din colecțiile proprii cu precădere lucrările exceptate de drepturi de autor și aflate în domeniul public.

Digitizare și constituire colecții digitale prin externalizarea activităților. În această situație, fie pentru a diminua costurile, fie pentru a grăbi și eficientiza digitizarea și constituirea colecțiilor digitale, fie pentru a beneficia de avantajele participării la un proiect colaborativ și pentru că dispune de cantități mari de documente fizice fără cerințe speciale de manipulare și conservare și pretabile a fi digitizate, biblioteca apelează la un prestator extern de servicii specializat. Contractul de prestări servicii trebuie să aibă prevederi clare privind regimul documentelor digitizate și în special a documentelor digitale master, interzicerea utilizării de către prestator în orice context a copiilor din documentele digitizate (chiar și în situația când beneficiarul și prestatorul sunt de acord ca acesta din urmă să păstreze o copie de siguranță din fiecare document o perioadă clar precizată de timp). Din contract trebuie să se înțeleagă clar că prestatorul de servicii de digitizare este doar un executant al

unor activități și nu poate beneficia de drepturi de autor sau drepturi conexe derivate din activitatea de digitizare chiar dacă sunt digitizate lucrări care necesită procedee artistice (de ex. procedee pentru lucrări fotografice). Toate drepturile rezultate în urma digitizării i se cuvin beneficiarului care este și deținătorul documentelor fizice.

Cadouri, moșteniri și împrumuturi de documente, utilizări de documente în scop publicitar constituie situații excepționale și se tratează ca atare conform legislației specifice coroborate cu legislația drepturilor de autor și a drepturilor conexe.

Contractele încheiate între titularii drepturilor de autor, a drepturilor conexe și furnizorii de documente și servicii digitale, întrucât constituie acordul părților, pot conține excepții, derogări de la legislația în vigoare sau pot conține clauze excepționale. Cel mai important însă este ca relația dintre titularul dreptului de autor și furnizorul de documente și servicii digitale să fie reglementată juridic.

Managementul drepturilor de proprietate intelectuală pentru resursele digitale începe cu identificarea acestor drepturi, ce tip de drept de proprietate intelectuală este și cine este titularul unui asemenea drept. Pentru fiecare obiect digital, pentru fiecare document digital în parte, aflat într-o colecție sau într-o bibliotecă digitală se stabilește concret ce tip de drept de proprietate intelectuală este, cui aparține și, dacă este necesar, se negociază cu proprietarii acestor drepturi permisiunea de publicare și utilizare a documentelor. Proprietarii de drepturi de publicare și utilizare a documentelor nu este obligatoriu să fie titularii drepturilor de proprietate intelectuală. Aceștia din urmă își pot negocia drepturile cu terți, fie ei organisme de gestiune colectivă, editori, furnizori de date și servicii online etc.

În cazul în care biblioteca oferă accesul la colecții externe, permisiunea de utilizare se regăsește în licența de utilizare în contractul de licență care specifică natura și scopul conținutului, modalitatea în care poate fi utilizat, termenul de valabilitate sau durata licenței, extinderea geografică sau aria de regăsire a valabilității licenței, suma de bani plătită pentru obținerea licenței sau dacă este gratuită se precizează acest lucru. Tot prin licență se reglementează și accesul limitat la resursele digitale oferite (acces doar

Drepturile de proprietate intelectuală în cazul colecțiilor și bibliotecilor digitale

pentru utilizatorii înregistrați, doar de la anumite calculatoare, doar în anumite locații sau doar pentru unul sau mai multe nume de domeniu clar specificate).

Pentru documentele care aparțin domeniului public nu sunt prea multe probleme. Nu se pune problema drepturilor de autor ci mai curând se poate vorbi de drepturile conexe precum de drepturile de reproducere, de drepturile pe care instituțiile culturale le au asupra bunurilor aflate în patrimoniul și administrarea lor. Din această perspectivă, bibliotecile, pentru digitizarea, publicarea și difuzarea online a documentelor din colecțiile lor, sunt interesate în primul rând de aceste drepturi de reproducere. Legislația privind drepturile de reproducere diferă de la o țară la alta și în cele mai multe cazuri datează de la începutul secolului XX și au ajuns să reglementeze această problematică și în mediul Internet. Legislația europeană în domeniu a determinat, mai mult sau mai puțin, o armonizare a legislațiilor naționale în domeniu fără a epuiza toate situațiile sau aspectele care ar trebui reglementate. Se impune necesitatea adoptării unei legislații transnaționale care să reglementeze drepturile de autor și drepturile conexe în mediul digital.

Regula de bază pe care ar trebui să o respecte bibliotecile în protejarea documentelor și colecțiilor proprii: nu trebuie publicat nimic online fără a fi siguri că se respectă drepturile de reproducere. Aspecte practice pentru protejarea drepturilor de reproducere pentru documentele publicate pe web:

- acces liber și neîngrădit pentru documentele pentru care s-a decis că se renunță la dreptul de reproducere;

- punerea de acord cu titularul drepturilor de reproducere asupra procedurilor care vor fi utilizate pentru protejarea acestor drepturi;

- proceduri tehnice de protecție (9): aplicarea unui filigran sau a unui logo de drept de copiere pe fiecare imagine; aplicarea unui filigran invizibil pe fiecare imagine; criptarea imaginilor să nu poată fi consultate decât de utilizatori autorizați; restricții de publicare a imaginilor de mare rezoluție; restricții de publicare pentru mici părți din imagine sau nepublicarea în integralitate a imaginii.

Pentru a proteja conținutul digital de pe website, fie că este organizat sau nu în colecții și biblioteci digitale, trebuie precizați clar și

publicați termenii și condițiile de utilizare. Asemenea informații precizează (10):

- identificarea clară și neambiguă a resursei digitale;

- numele persoanei sau organizației care garantează drepturile asupra conținutului digital și asupra accesului;

- drepturile precise care sunt garantate și se specifică orice excepție;

- perioada de timp pentru care sunt garantate drepturile;

- grupul sau grupurile de utilizatori care au permisiunea de a utiliza resursele digitale, care sunt condițiile de acces și utilizare unitare pentru toți utilizatorii sau diferențiate pe categorii de utilizatori;

- orice alte obligații pe care utilizatorii resurselor digitale le pot avea (inclusiv obligații financiare dacă acestea există);

- orice alți termeni și condiții specifice de utilizare a site-ului și a resurselor digitale conținute.

Menirea bibliotecilor este de a intermedia accesul la resursele informaționale și documentare. Îndeplinindu-și atribuțiile, biblioteca trebuie să garanteze respectarea drepturilor de proprietate intelectuală pentru documentele oferite. În cazul resurselor digitale oferite de biblioteci apar o serie de aspecte specifice care nu sunt pe deplin reglementate legislativ. Semnalăm în acest sens:

- *Regimul copiilor digitale* legat de dreptul de reproducere și de distribuire a documentelor. Bibliotecile au dreptul să ofere spre împrumut documentele tradiționale. Pot realiza copii digitale la cererea utilizatorilor? Cum pot garanta că documentele digitale oferite sunt utilizate apoi respectându-se regimul lor juridic în privința drepturilor de autor? Cum se poate proteja biblioteca împotriva realizării și distribuirii de copii neautorizate?

- *Protecția juridică a conținutului digital adăugat de utilizatori* prin facilitățile oferite de platformele web 2.0. Utilizatorul, înainte de a adăuga conținut digital pe un site web, trebuie să se informeze asupra termenilor și condițiilor de publicare și administrare a acelu site și să decidă apoi.

Legislația drepturilor de proprietate intelectuală nu distinge între utilizatorii direcți ai unei lucrări culturale sau științifice și intermediarii

Drepturile de proprietate intelectuală în cazul colecțiilor și bibliotecilor digitale

care facilitează accesul la această lucrare. Pot exista anumite limitări sau excepții dar care nu ajută foarte mult bibliotecile în calitatea lor de intermediari. Rezultatul este accesul din ce în ce mai limitat la resursele cunoașterii din pricina condițiilor impuse de legislația drepturilor de proprietate intelectuală și implicit a costurilor aferente. La nivel internațional, prin OMPI, prin Comisia Europeană și alte organisme implicate în reglementarea drepturilor de proprietate intelectuală, se încearcă impunerea unor norme, agreate de titularii acestor drepturi, care să reglementeze un statut excepțional pentru biblioteci în calitatea lor de intermediari ai cercetării și cunoașterii.

High Level Expert Group - Copyright Subgroup, constituit ca urmare a inițiativei europene i2010 Digital Libraries, în *Report on Digital Preservation, Orphan Works and Out-of-Print Works* (11), enunță Principiile guvernatoare care ar trebui să reglementeze raportul juridic dintre titularii drepturilor de autor și biblioteci, muzee, arhive ca intermediari ai accesului la resursele informaționale și documentare.

Principiile guvernatoare pentru titularii de drepturi de autor sunt:

- respectul pentru drepturile de autor și conexe, inclusiv drepturile morale ale creatorilor și interpreților operelor aflate sub incidența drepturilor de autor;

- digitizarea și utilizarea în sediul bibliotecilor ar trebui să aibă loc cu acordul, consimțământul titularilor drepturilor de autor sau să se bazeze pe excepții reglementate juridic;

- disponibilizarea on-line ar trebui să se realizeze cu acordul titularilor de drepturi de autor;

- consimțământul titularilor drepturilor de autor înseamnă, în principiu, autorizarea drepturilor, care ar trebui să se bazeze pe licențe individuale sau colective sau o combinație a acestora.

Principiile guvernatoare pentru biblioteci, muzee, arhive sunt:

- pentru aceste instituții este important să aibă certitudinea juridică în activitățile lor;

- acces înseamnă în egală măsură acces în incinta bibliotecilor, muzeelor, arhivelor sau disponibilitatea online a resurselor informaționale și documentare;

- pentru materialele nativ-digitale sau lucrări

digitizate de către titularii de drepturi, este necesară obținerea permisiunii de acces la acestea;

- pentru lucrări analogice, pe suporturi tradiționale este necesară obținerea permisiunilor pentru digitalizare la scară largă și pentru acces online la resurse;

- securitatea juridică presupune găsirea unei soluții pentru lucrări așa-zis "orfane".

Transpunerea în cadru legislativ clar și apoi în practică a acestor principii ar armoniza interesele titularilor de drepturi de autor cu interesele instituțiilor de depozitare și intermediare de resurse informaționale și documentare asigurând protecția juridică a acestora în utilizare și valorificare.

NOTE ȘI BIBLIOGRAFIE

1. *Proprietatea Intelectuală*. http://ro.wikipedia.org/wiki/Dreptul_propriet%C4%83%C8%9Bi_intelectuale
2. *WIPO Copyright Treaty*. http://www.wipo.int/treaties/en/ip/wct/trtdocs_wo033.html.
3. *WIPO Performances and Phonograms Treaty*. http://www.wipo.int/treaties/en/ip/wppt/trtdocs_wo034.html.
4. *Oficiul European pentru Drepturi de Autor*. <http://www.eucopyright.com/ro/cum-sunt-protectate-pe-internet-dreptul-de-autor-si-drepturile-conexe>.
5. *Directiva 2001/29/EC*. http://www.legi-internet.ro/fileadmin/editor_folder/pdf/DIR29RO_IER.pdf.
6. *Tehnicul guidelines for digital cultural content creation programmes*, p. 83-85. <http://www.minervaeurope.org/structure/workinggroups/servprov/documents/techguid006draft.pdf>.
7. *Adaptare și comentarii după Tehnicul guidelines for digital cultural content creation programmes*. <http://www.minervaeurope.org/structure/workinggroups/servprov/documents/techguid006draft.pdf>.
8. *Legea drepturilor de autor*. <http://www.legi-internet.ro/lgdraut.htm>.
9. *Guide de bonnes pratiques, MINERVA Project, 2004*. http://www.minervaeurope.org/structure/workinggroups/goodpract/document/bonnespratiques1_3.pdf
10. *Quality Principles for cultural Web sites: a handbook*. http://www.minervaeurope.org/publications/qualitycommentary_en.htm
11. *Report on Digital Preservation, Orphan Works and Out-of-Print Works*. http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/cf/itemlongdetail.cfm?item_id=3366

The intellectual property rights in the case of the digital collections and libraries

Elena Tîrziman

Author

Assoc. Prof. Elena Tîrziman, PhD, General Director,
National Library of Romania
E-mail: *elena.tirziman@bibnat.ro*

Abstract

There are many features shared by electronic and printed book. From the perspective of organizing and valorizing digital collections and libraries, the intellectual property rights take into consideration the legal aspects associated to access, copy and dissemination of documents both on physical and digital support. These rights include: the owner of the material resources to be digitized; the owner rights upon the digitized materials; the rights or the guaranteed permission to the services provider to make available the digital resources; the rights or the guaranteed permission to use the digital resources.

The digital resources are published on websites organized or not in collections and databases. In these situations, the intellectual property rights and related rights take into consideration the website as a whole, regarded as an original creation; the software, the automation integrated applications in presenting and disseminating the digital resources or put at the disposal of the final users (the automation licences used); the digital content and the legal regulations necessary between the content owner and the services providers.

Keywords: *digital library; intellectual property rights; author rights; related rights*

The intellectual property right has been officially established since 1967 when there was signed the convention for setting up the International Organization for the Intellectual Property (WIPO). The right for intellectual property includes four areas (1):

- author rights for literary and artistic works;
- related rights to the author rights (the related rights represent rights descending from the author rights);
- industrial property rights;
- other intellectual property rights not included into the first categories.

In 1996 two new treaties were signed: *The WIPO Copyright Treaty* (shorten *WCT*) (2) referring to the protection of the authors of literary and artistic works, as poems, novels, softwares, original databases, musical works, audiovisual works, websites, photographs, etc. and also *The WIPO Performances and Phonograms Treaty*, (shorten *WPPT*) (3) protecting the related rights of interpreters and phonograms producers. The purpose of these two treaties is to renew and complete the WIPO treaties for author rights and related rights, especially in order to cope with the technologies development, dissemination media and markets. *WCT* and *WPPT* are known also as "Internet Treaties". These treaties guarantee that the owners of these rights will continue to benefit from *an adequate and efficient protection in the case of distributing the works in the new communication media as Internet*. The treaties confirm the fact *the rights continue to exist in the digital media* (4).

In May 2001, The European Parliament and Council adopted the *direction 2001/29/EC* (5) with the purpose of harmonization at the community level some other aspects regarding the author rights and related rights in the information society, a compulsory direction for the member states which has the obligation to include its provisions in their national legislation. By this direction there was aimed the introduction of some new international obligations for the providers of intellectual content (complete or complementary for the obligations stipulated in the treaties *WCT* and *WPPT* signed by EU and member states). The Direction includes provisions regarding the enforcement of copyright in the digital media, the temporary reproduction of the

The intellectual property rights in the case of the digital collections and libraries

documents and artistic works, providing the protected works to the public, the distribution rights as well as the interactive transmission in networks limits and exceptions in the digital medium, technical measures for protection, the rights of the information management.

From the perspective of making up and valorising the digital collections and libraries, the intellectual property rights take into consideration to solve the legal problems associated to these, meaning to copy and disseminate the documents on physical and digital supports. These rights include (6):

- the rights of the owner of the material sources to be digitized;
- the owner rights upon the digitized resources;
- the rights or permission guaranteed to the services provider to put at disposal the digital resource;
- the rights or the guaranteed permission to use the digital resources.

The digital resources are published on websites organized or not in collections or databases. In these situation, the intellectual property rights and the related rights take into consideration the site as a whole, seen as an original creation; the software, the automated applications in presenting the digital resources or put at the final users disposal (the informatic licences used); the digital content and the establishment of the legal regulations necessary between the content owners and the services providers.

The intellectual property rights, the terms and conditions of publishing the digital content are to be distinguished related to the following definite situations (7):

Materials published, heterogeneous collections of documents. There can be documents belonging to the institution administrating and making accessible the digital collections and at their turn these documents can be under the incidence of the author rights, can be orphan works, can belong to the public domain or can be even documents and collections created by other institutions (as editors or creators and specialized providers of digital content) and for which the libraries negotiate the access rights and distribution. To publish online these documents, from the perspective of the author rights and

related rights suppose different approach in accordance with each specific case. Thus, for the works in the own collections and belonging to the public domain, the reproduction and distribution rights are important and are established in accordance with the specific legislation and the institution policy on this matter; the works belonging to the own collections but subjected to the author rights imply the agreement of the bearer of these rights for a free or conditioned distribution of these works or can be provided limited to be consulted in the situation when the works can be framed in the limits and exceptions provisioned by the legislation. For the orphan works there are to be taken into consideration also the already existent legal provisions. In the situation of the documents and document collections published on the institution site or of the digital library, but which belong to other institutions or creators and providers of digital content it is necessary their previous agreement, in a contract subordinated to the specific legislation and stipulating the right and obligations of the involved states, the licence and access rights, the terms and conditions of digital resources using.

Orphan works. There are considered orphan works (8), works under the protection of the author rights, but the bearers of these rights can not be identified or localized. Not being identified or localized, there can not be obtained their agreement for publishing and distributing these works. The digital media favour the emergence and distribution of the orphan works, and the legislation is still inaccurate for a resolute establishment of these situations. Beside the international legal provisions, or the European already assimilated then in the national legislations, there is recommended also a series of nonlegislative measures as: making databases or national records for recording information about the orphan works; the description metadata for digital resources to include information about the status of an orphan work; dissemination of the information regarding the good contract practices regarding the publishing and disseminating these kind of works. Even if they have the status of orphan works or papers this does not mean their publication and dissemination is free. Under these circumstances when the bearer of author rights is identified and localized, they lose the status of orphan works and are included in the category of

The intellectual property rights in the case of the digital collections and libraries

the works under copyright and the related rights legislation and follow their legal conditions. As a consequence, the institution making digital collections and having in its collections documents with unidentified authors has to clear up their status; to find if they are really orphan works, to consult the databases and the specialized registers or to identify the works presence there (or to mention the documents as new orphan works); to see if these are registered in a evidence of some collective administration body and to take the necessary steps to obtain the publication rights.

Production in-house of documents and digital collections. In this situation, the library assumes the whole responsibility for digitizing the own documents, making the master digital documents, their setting up and publishing. As a consequence, beside the administration and using rights, the library benefits of all the rights upon the digitized resources (the first publishing rights, copyright, distribution rights, the rights upon the master digital documents). If the digitized documents are subjected to the author rights, there must take into consideration this aspect in the situation of online publishing and free access to the document. But the digitization practices show that for avoiding the delicate or confused situations, libraries digitize mostly the own works, the works excepted from author rights and belonging to the public domain.

Digitization and making up digital collections by external activities Under these circumstances, either to cut costs, either to hasten and make more efficient the digitization and set up digital collections, or to benefit from the advantages to participate to a collaboration project and because it owns important quantities of physical documents which do not need special conditions to be handled and preserved, libraries appeal to an external specialized provider of services. The contract for carrying out services has to have clear provisions regarding the conditions for the digitized documents and mainly for their master digital documents, including the interdiction to make copies of the digitized documents by the services provider, in any circumstances (even if the beneficiary allows the services provider to preserve a safety copy of each document for a determined period of time). The contract should also mention that the services provider is only an

operator and is not allowed to benefit from author rights and related rights resulting from the digitization activity, even if there are digitized works using artistical methods (for example for photos). All the rights coming from digitization due to the beneficiary which is the owner of the physical documents.

Gifts, legacy and documents lending, documents used for advertising purposes represent exceptional situations and are to treated as such according to the specific legislation confirmed by the author rights legislation and the related rights.

The contracts between the author rights bearers, the related rights and the providers of digital documents and services, as they include the parts agreement can mention exceptions, derogations from the valid legislation or can include exceptional provisions. But the most important aspect is the relationship between the bearer of the author rights and the provider of digital documents and services to be legally established.

The management of the intellectual property rights for the digital resources begins with the identification of these rights, what type of intellectual property is and who is the owner of this right. For each digital object, for each digital individual document belonging to a collection or in a digital library there is to be set definitely what kind of intellectual property type is, belongs to whom and if it is necessary there is going to be a negotiations with the owners of these rights, in order to obtain the permission to publish and use these documents. The owners of the publication and utilization rights can be different from the bearers of intellectual property owners. The last ones can negotiate the rights with third parties, either collective administration bodies, editors and providers of the online data and services, etc.

Under the circumstances the library provides the access to external collections, the permission to use the documents can be found in the licence of utilization, in the licence contract mentioning the nature and the purpose of the content, manner in which can be used, validity term and licence period, geographical spreading or the specific area for the licence validity, amount of money paid to obtain the licence or if it is free it is to be mentioned. The licence includes also the limited access to the digital resources (access only for registered users, only on certain computers, only

The intellectual property rights in the case of the digital collections and libraries

in certain places or for one or more specially mentioned fields).

There are not so many problems for the documents belonging to the public domain. There are no author rights, but mostly the related rights, as well as the copyright, the rights the cultural institutions have for the goods they have in their patrimony and they have to administrate. From this point of view, libraries are mainly interested on the copyright for digitizing and disseminate the documents they own via online. The legislation regarding copyright is different from one country to another and in the most of the cases it dates from the beginning of the 20th century and managed to settle this legislation for the Internet, too. The European legislation in the field determined more or less a harmonization of the national laws not exhausting all the situations or the aspects to be settled. It is necessary to adopt a transnational legislation to establish the author rights and the related rights for the digital environment.

The basic rules the libraries should observe in protecting their own documents and collections are the following: there must not be published anything without being sure there the copyright is respected. Practical aspects for protecting the copyright of the documents published on web:

- free and open access for the documents having no copyright conditions;
- agreement with the copyright bearer upon the procedures to be used for protecting these rights;
- technical protection means (9): applying a copyright filigree or a logo on each image, applying an invisible filigree on each image; caching the images not to be consulted but only by authorized users; restrictions to publish high resolution images; restriction to publish small image parts or not publishing the whole image.

In order to protect the digital content on website, either is organized or not in digital collections or libraries, the utilization terms and conditions are to be mentioned. These information states (10):

- the precise and nonambiguous identification of the digital resource;
- the person or organization name to guarantee the rights upon the digital content and access;
- the precise rights guaranteed and any

exception is specified;

- the period of time for which the rights are guaranteed;
- the group or the groups of users having permission to use the digital resources, which are the unitary access and utilization conditions for all the users or different for categories of users;
- any other obligations the digital resources users can have (including financial if they exist);
- any other terms and specific conditions to use the site and the included digital resources.

The libraries mission is to intermediate the access to information and documentation resources. Fulfilling its attributions, library should guarantee the respect for the intellectual property rights of the provided documents. In the situation of the digital resources provided by libraries there a series of specific aspects not enough legally established. This way we mention:

- *The digital copies conditions* connected with the copyright and documents distribution. The libraries have the right to provide traditional documents for lending. Are they permitted to make digital copies at users' request? How can guarantee that the digital documents provided are used after that observing the author rights legal conditions? How can the library protect itself against making and distributing unauthorized copies?

- *The legal protection of the digital content added by users* using the facilities provided by the web 2.0 platforms. The user, before adding digital content on a website, should be informed about the terms and conditions of publication and administration of that site and then decide.

The intellectual property legislation does not distinguish between the direct users of a cultural or scientific work and the intermediaries facilitating the access to this work. There can exist certain limitations or exceptions but these do not help much libraries in their quality of intermediaries. The result is the more and more limited access to knowledge resources because of the conditions imposed by the intellectual rights legislation and implicitly the necessary costs. At international level, OMPI, the European Committee and other bodies involved in establishing the intellectual rights property will enforce some standards, agreed by the bearers of these rights, to settle a special status for libraries in their quality of intermediaries of research and

The intellectual property rights in the case of the digital collections and libraries

knowledge.

High Level Expert Group - Copyright Subgroup, set up following the European initiative i2010 Digital Libraries, in *Report on Digital Preservation, Orphan Works and Out-of-Print Works* (11), states the guiding Principles to establish the legal relationship between the author rights bearers and libraries, museums, archives as intermediaries of the access to the information and documentation resources.

The guiding principles for author rights bearers are the following:

- the respect for author rights and related rights, including the moral rights of creators and interpreters of the works under the author rights;
- the digitization and utilization in the libraries buildings should have the consent of author rights bearers or to be based on legal exceptions;
- the availability online should observe the author rights agreement;
- the author rights bearers consent, in the main the rights authorization, which should be based on individual or collective licences or a combination of them.

The main principles for libraries, museums, archives are the following:

- it is important for these institutions to have a legal assurance of their activities;
- access means equally access inside the libraries, museums, archives, or the availability of the information and documentation resources online;
- for the native-digital materials or digitized works by the rights bearers, it is necessary to obtain the access permission to them;
- for analogical works, on traditional supports it is necessary to obtain the permission for digitalization on a large scale and for access to resources online;
- the legal assurance presumes to find a solution for so-called „orphan” works.

Including these principles in a legal framework and into practice would harmonize the author rights bearers and the institutions preserving and providing information and documentation resources, assuring the legal protection of them during utilization and valorisation process.

NOTES AND BIBLIOGRAPHY

1. *Proprietatea Intelectuală*. http://ro.wikipedia.org/wiki/Dreptul_propriet%C4%83%C8%9Bii_intelectuale
2. *WIPO Copyright Treaty*. http://www.wipo.int/treaties/en/ip/wct/trtdocs_wo033.html.
3. *WIPO Performances and Phonograms Treaty*. http://www.wipo.int/treaties/en/ip/wppt/trtdocs_wo034.html.
4. *Oficiul European pentru Drepturi de Autor*. <http://www.eucopyright.com/ro/cum-sunt-protectate-pe-internet-dreptul-de-autor-si-drepturile-conexe>.
5. *Directiva 2001/29/EC*. http://www.legi-internet.ro/fileadmin/editor_folder/pdf/DIR29RO_IER.pdf.
6. *Tehcnical guidelines for digital cultural content creation programmes*, p. 83-85. <http://www.minervaeurope.org/structure/workinggroups/servprov/documents/techguid006draft.pdf>.
7. *Adaptare și comentarii după Tehcnical guidelines for digital cultural content creation programmes*. <http://www.minervaeurope.org/structure/workinggroups/servprov/documents/techguid006draft.pdf>.
8. *Legea drepturilor de autor*. <http://www.legi-internet.ro/lgdraut.htm>.
9. *Guide de bonnes pratiques, MINERVA Project, 2004*. http://www.minervaeurope.org/structure/workinggroups/goodpract/document/bonnespratiques1_3.pdf.
10. *Quality Principles for cultural Web sites: a handbook*. http://www.minervaeurope.org/publications/qualitycommentary_en.htm.
11. *Report on Digital Preservation, Orphan Works and Out-of-Print Works*. http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/cf/itemlongdetail.cfm?item_id=3366

Accesul la informații și dreptul de autor: excepțiile în favoarea bibliotecilor

Elena Rotaru

Autoarea

Drd. Elena Rotaru, Universitatea din București
E-mail: *ellena.rotaru@yahoo.com*

Abstract

Articolul își propune să facă o radiografie a limitărilor aduse legislației drepturilor de autor pentru a garanta accesul utilizatorilor la informația cuprinsă în colecțiile bibliotecii, în societatea contemporană. Este subliniat rolul important jucat de legislația dreptului de autor în prestarea de servicii de bibliotecă, pe calea excepțiilor, legat de: prezervarea și conservarea colecțiilor, furnizarea de copii utilizatorilor în scop de cercetare sau studiu, dreptul de împrumut public, neutralizarea măsurilor tehnice de protecție.

Cuvinte-cheie: *dreptul de autor; limitări și excepții ale drepturilor de autor; biblioteci; conservarea colecțiilor; studiu și cercetare; măsuri tehnice de protecție*

Legislația națională și internațională cu privire la drepturile de autor încearcă să echilibreze interesele autorilor de opere cu cele ale utilizatorilor de drepturi prin impunerea unor limitări la drepturile exclusive ale autorilor, determinate atât de interesele generale ale societății, de necesitatea utilizării operei conform destinației dar și de imposibilitatea de a controla folosirea unor opere în contextul inovațiilor tehnologice tot mai evolute. Aceste limitări sunt considerate un privilegiu al altora decât titularul dreptului de autor de a utiliza, reproduce, transforma sau comunica public opera protejată, într-un mod rezonabil, fără autorizarea titularului dreptului de autor, în ciuda monopolului oferit acestuia de lege, dar cu respectarea anumitor condiții legale (1).

Fiecare caz de limitare legală presupune obligativitatea îndeplinirii anumitor cerințe generale (opera să fi fost adusă anterior la cunoștință publică, folosirea operei să fie conformă bunelor uzanțe, să nu contravină exploatării normale a operei și să nu îl prejudicieze pe titularul drepturilor) și speciale, care țin cont de modul de utilizare a operei, de genul operei protejate și de locul în care se realizează actul de folosință pentru care nu se cere consimțământul autorului (2).

În îndeplinirea misiunii sale specifice de a garanta accesul la cunoaștere, pe fondul dezvoltării bibliotecilor, a serviciilor de bibliotecă și a exploziei mijloacelor tehnologice de informare și de diseminare a informațiilor, biblioteca devine subiect al legislației privind drepturile de autor pentru prima dată în istorie în anul 1956 când Parlamentul englez adoptă, cu ocazia modificării legii copyrightului, prima excepție legislativă care vizează explicit serviciile bibliotecii.

Astăzi, majoritatea statelor lumii aplică, sub o formă sau alta, limitări ale drepturilor de autor în favoarea bibliotecilor. Diversitatea legilor naționale care reglementează aceste limitări pot fi explicate prin puternica influență exercitată în procesul de elaborare și adoptare de către factori istorici, politici, tehnologici etc. Putem vorbi în primul rând de influența pe care o exercită diferitele tratate și convenții internaționale în elaborarea legilor naționale referitoare la aceste excepții, fie că ne referim la Convenția de la Berna privind protecția operelor literare și artistice (3), la Acordul de la Marrakech privind

constituirea Organizației Mondiale a Comerțului, la Tratatul Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale sau Directivele Uniunii Europene. Nu putem ignora nici influențele istorice și geografice pe care le-au avut de exemplu: *British Imperial Statute* - Legea britanică a copyrightului din 1911 (4) asupra legislației SUA, Australia, Noua Zeelandă, Singapore, Israel etc.; *Acordul de la Cartagina* asupra Americii de Sud (5), *Acordul de la Bangui* pentru Africa Centrală (6), *Legea tip de la Tunis* din 1976, apărută sub egida OMPI și UNESCO, asupra excepțiilor, relativ simple, în favoarea bibliotecilor adoptate de un număr mare de state în curs de dezvoltare sau *Directiva U.E. din 2001 privind Drepturile de autor și drepturile conexe în societatea informațională* asupra orientării legislațiilor țărilor membre cu privire la măsurile tehnice de protecție. Calitatea excepțiilor privind bibliotecile cuprinse în legi și adaptarea acestora la permanentele schimbări din societate au fost adeseori influențate de interese politice dar și de capacitatea parlamentarilor momentului de a înțelege importanța, necesitatea dispozițiilor și redactarea lor exactă.

În general, limitările privind bibliotecile existente în legile naționale nu reprezintă un drept explicit cu forță de lege care să protejeze bibliotecile în fața eventualelor plângeri în justiție pentru încălcarea drepturilor de autor, ci sunt mai degrabă folosite de bibliotecari pentru a preciza posibilitățile de realizare a copiilor anumitor opere, în scopuri specifice și cu respectarea anumitor condiții sau pentru a se apăra în justiție. Există însă și legi naționale care conferă utilizatorului un drept efectiv în ciuda intereselor titularilor de drepturi de autor: de exemplu dreptul utilizatorilor, recunoscut în justiție, de a neutraliza măsurile tehnice de protecție. Totuși, excepțiile nu reprezintă un drept inviolabil, bibliotecile putând renunța la posibilitățile recunoscute de lege prin fixarea unor reguli privind utilizarea operelor la încheierea unui acord de licență cu titularii de drepturi. Puține sunt țările care prevăd în mod explicit obligativitatea excepțiilor pentru bibliotecari și interdicția de a le modifica prin contract (7).

Conform unui studiu realizat în 2008 sub egida OMPI, dintre cele 184 de state membre 3 (Afganistan, Maldive și Republica Populară Democrată Lao) nu au o lege a dreptului de autor, 124 de state au o excepție în favoarea

bibliotecilor, iar 21 dintre acestea (grupate în Africa, Orientul Mijlociu și America Centrală și de Sud) nu dispun de o lege care să aducă lămuriri asupra utilizării de opere protejate în bibliotecă; 79 de țări au inclus în legislație o dispoziție care interzice neutralizarea măsurilor tehnice de protecție (26 dintre acestea adoptând o excepție la această neutralizare ce se aplică în mod expres bibliotecilor) (8).

În ceea ce privește tipurile de instituții cărora le sunt destinate excepțiile observăm că și aici există o plajă mare de posibilități: în timp ce anumite țări aplică statutul bibliotecii și altor organizații de genul arhivelor, muzeelor (Letonia - „toate bibliotecile și toate arhivele”, Franța - „bibliotecile, muzeele, arhivele accesibile publicului”, Danemarca - „bibliotecile subvenționate de stat, muzeele publice”, Cehia - „biblioteci, arhive și alte instituții școlare, educative și culturale cu scop nonlucrative”), altele sunt în mod special aplicabile bibliotecilor (Suedia - „bibliotecile publice”, Australia - „bibliotecile cu scop nonlucrative”), iar în unele cazuri legea apelează la instanțele administrative pentru a stabili tipul de bibliotecă căreia i se aplică (Japonia - „biblioteci desemnate prin decret al ministrului”). Câteva legi definesc nu doar categoria de bibliotecă căreia i se aplică ci și categoria de persoane autorizate să realizeze copiile (Anglia).

La fel de diferite sunt legile și în privința tipurilor de documente care pot fi reproduse: unele țări permit copierea în cadrul bibliotecii a tuturor tipurilor de documente fie că este vorba despre cărți, periodice, filme, softuri etc., pe când altele permit doar copierea operelor aparținând unei anumite categorii (de exemplu e permisă realizarea de copii ale articolelor din reviste pentru a le da utilizatorilor în scop de cercetare, dar interzic copiile de pe filme în același scop). Unele state permit reproducerea tuturor categoriilor de documente în scop de conservare dar se limitează la documente de tip text când este vorba despre cercetare.

Suportul pe care se realizează copia este și el important: există legi care permit copierea indiferent de suportul folosit, în timp ce altele nu permit decât realizarea de copii analogice. Astăzi colecțiile de documente digitale ale bibliotecilor sunt semnificative, iar utilizatorii sau bibliotecarii pot avea nevoie de copii numerice ale acestora. În

alte cazuri se poate dori realizarea unei copii digitale a unui document în format clasic din motive ce țin atât de lărgirea accesului la documente, de nevoia bibliotecii de a limita manipularea originalelor, asigurând astfel conservarea etc. În condițiile în care formatul digital a devenit format curent, decizia legislatorului de a permite copia numerică se poate lovi de interesele titularilor de drepturi. Legile tratează problema reproducerilor numerice după optici diferite: în unele țări legislația indică explicit dacă e permisă copia numerică, și dacă este poate să fie limitată doar la anumite scopuri, în altele găsim doar o abordare implicită. Exemple: legea canadiană permite reproducerea articolelor în scop de cercetare dar dispune că nu poate fi dată utilizatorului o copie digitală, SUA-legea autorizează explicit copia digitală în scop de preservare și înlocuire dar este mută în ceea ce privește posibilitatea de a realiza a o astfel de copie în scop de cercetare sau împrumut între biblioteci. În Danemarca există o lege care autorizează copia digitală a operelor sub rezerva existenței unei licențe colective lărgite și a dreptului titularului de a primi o plată compensatorie.

Multe legi dau posibilitatea bibliotecilor să utilizeze opere protejate în scopuri specifice, fără a datora vreo taxă, însă există și cazuri în care legea obligă la plată pe calea unui acord de licență colectivă (în care titularii de drepturi autorizează societățile de gestiune, pe categorii de opere, să culeagă taxele în numele lor). Experiența daneză arată că licența poate deschide perspective importante și să definească limitele serviciilor de bibliotecă. Ministerul Culturii din Danemarca e abilitat să aprobe o societate de gestiune colectivă care să reprezinte o categorie de opere date: de exemplu COPYDAN este organismul abilitat să reprezinte titularii unui număr mare de opere publicate, altele decât cele audiovizuale, încheind acorduri de licență în vederea utilizării de opere protejate în virtutea articolului 16 lit.b din lege. Un acord de licență lărgită încheiat cu COPYDAN este un instrument real în serviciul bibliotecii pentru că permite realizarea unui număr de opere mult mai important decât ar fi posibil dacă ar trebui să negocieze autorizarea de folosire caz cu caz. Bibliotecile din Danemarca varsă anual o taxă importantă în schimbul dreptului de a realiza copii ale operelor protejate.

Rolul important jucat de legislația dreptului de autor în prestarea de servicii de bibliotecă, pe calea excepțiilor, este legat de: *prezervarea și conservarea colecțiilor, furnizarea de copii utilizatorilor în scop de cercetare sau studiu, dreptul de împrumut public, neutralizarea măsurilor tehnice de protecție.*

Numeroase țări aplică o *dispoziție generală* care autorizează bibliotecile să realizeze copii ale operelor protejate pentru utilizatori sau pentru activități specifice fără a indica explicit scopul acesteia. Aceste dispoziții generale lasă un spațiu de manevră important bibliotecilor care nu sunt ținute să determine precis motivele de realizare a copiilor pentru utilizatori (exemple: Grecia, Croația, Portugalia, Nigeria, Islanda etc.)

Excepțiile în scop de cercetare sau studiu

Dispoziții legale privind dreptul bibliotecilor de a realiza un număr limitat de copii în vederea utilizării lor în scopuri de cercetare sau studiu privat există peste tot în lume. Unele țări precum Germania, Spania, Franța, Israel, Italia, Polonia etc. aplică dispoziții generale ce autorizează realizarea copiilor pentru utilizatori în acest scop, altele au adoptat dispoziții mai detaliate (9). Doar câteva țări aplică legi care autorizează bibliotecile să realizeze copii ale documentelor protejate în scop de cercetare sau studiu privat fără a specifica din ce categorie fac parte acestea (cărți, articole, înregistrări sonore, manuscrise etc.). Exemplu: legea Emiratelor Arabe Unite, care se aplică tuturor operelor din colecțiile bibliotecii doar dacă este imposibil de a se acorda o licență, sau legea slovacă care autorizează realizarea de copii ale tuturor tipurilor de documente în scop de cercetare dar cu condiția ca acestea să fie utilizate în incinta bibliotecii.

În schimb, majoritatea excepțiilor în scop de cercetare impun sub o formă sau alta o limitare a operelor ce pot fi copiate: unele limitează copiile doar la documentele ce aparțin fondurilor lor, altele permit copierea doar a anumitor tipuri de documente. Legea irlandeză, de exemplu, autorizează expres copia unui articol de periodic în integralitatea sa și fixează la 10% limita de copiere aplicabilă unui volum.

O problemă aparte în cadrul excepției privind cercetarea și studiul privat este cea pusă de

copierea de manuscrise, corespondență și alte opere nepublicate care aparțin colecțiilor unei biblioteci. Această categorie de documente este indispensabilă cercetării și, totuși, multe state nu aplică o excepție de la protecție în cazul lor sau o aplică într-un mod mult mai restrictiv, prin impunerea unor condiții particulare: Legea australiană prevede realizarea unei copii a unei opere inedite la 50 de ani de la moartea autorului, în bibliotecile Canadei titularul trebuie avizat cu privire la copiere, copierea fiind interzisă dacă titularul nu permite acest lucru.

Deși, în general, legile dispun ca reproducerea să fie conformă cu scopul declarat fără să facă vreo precizare referitoare la probarea respectivei utilizări(10) există totuși un număr mare de legi care stabilesc cu precizie condițiile în care biblioteca trebuie să confirme obiectivele utilizării, fie că se referă la obligativitatea bibliotecii de a se asigura că utilizarea este autorizată (Ucraina), fie că utilizatorul este ținut să convingă bibliotecarul că scopul utilizării este cel declarat (Canada, Irlanda) putând fi chiar obligat să dea o declarație scrisă în acest sens (Anglia, Australia, Singapore).

Fondurile bibliotecilor conțin din ce în ce mai multe opere digitale, filme, muzică ceea ce a determinat necesitatea creării unei excepții cu titlul de „punere la dispoziție” a acestora în scopul cercetării și studiului (11). Excepția germană permite bibliotecilor să pună la dispoziție opere publicate, în scop de cercetare sau studiu privat, pe calculatoare aflate în incinta instituției, dar numărul de copii puse la dispoziție simultan neputând fi mai mare decât numărul exemplarelor din respectiva operă aflate în posesia bibliotecii.

Excepțiile în scop de preservare și conservare

Una dintre cele mai importante misiuni ale unei biblioteci este aceea de a prezerva și conserva colecțiile de documente în vederea utilizărilor viitoare. Această activitate poate avea în vedere, din diferite motive (operele noi riscă să fie pierdute/deteriorate/distruse; suportul pe care se află documentul este unul fragil/învechit etc.) copierea unei opere protejate prin drepturi de autor, ceea ce ridică o serie de probleme cu privire la încălcarea acestora. În general preservarea implică realizarea unei copii a operei înainte ca

aceasta să fie pierdută, deteriorată sau ca suportul pe care se află să o facă inutilizabilă. Din punctul de vedere al titularilor de drepturi aceasta este o atingere adusă drepturilor patrimoniale lor cât timp pe piață există exemplare din respectivele opere ce pot fi cumpărate de bibliotecă în scop de înlocuire, preservare și conservare.

Ca regulă generală, legile care autorizează bibliotecile să realizeze copii având această destinație cuprind adeseori anumite prevederi legate de disponibilitatea operei pe piață, starea operei originale, evoluția preservării. În ceea ce privește disponibilitatea, unele legi prescriu o cercetare rezonabilă a pieței editoriale de către bibliotecă sau ca biblioteca să considere înlocuirea operei este imposibilă pe această cale a achiziției de pe piață: legea australiană cere ca biblioteca să facă cercetări suficiente pe piață și să existe un responsabil din partea bibliotecii care să dea o declarație scrisă cu privire la imposibilitatea de a procura opera în mod rezonabil, la prețul pieței.

Dreptul finlandez permite copierea unei opere publicate în mai multe părți sau volume pentru a completa opera cu partea ce lipsește din colecție, indiferent de tipul de document căreia îi aparține. Estonia: permite bibliotecilor să realizeze copii ale documentelor în scop de conservare indiferent dacă opera este disponibilă pe piață. Legea românească permite realizarea unei copii integrale pentru înlocuirea exemplarului distrus, deteriorat grav sau pierdut din colecția permanentă a bibliotecii sau arhivei respective.

Multe țări impun realizarea doar de copii izolate pentru preservare sau înlocuire sau ca respectivele opere să aparțină fondurilor respectivei biblioteci. Altele stabilesc regula conform căreia opera trebuie să fie pierdută, deteriorată, distrusă (Rusia, Canada) sau aparatul care permite utilizarea operei să nu mai fie disponibil (SUA). Articolul 108, lit.b și lit.c din legea americană autorizează în mod expres biblioteca să utilizeze tehnologiile digitale pentru a realiza copii autorizate în scop de conservare.

Există și prevederi care autorizează bibliotecile să realizeze copii de conservare ale tuturor operelor din fondul propriu (Franța, Grecia, Finlanda).

Restricțiile și condițiile cuprinse în dispozițiile asupra preservării pun probleme grave în epoca documentelor digitale și în fața necesității de a fixa o mare cantitate de conținut ce

riscă altfel să se piardă. În acest sens o serie de organisme internaționale (12) au realizat propuneri ce vizează schimbarea legislației sau recursul la practici acceptabile, în sensul autorizării bibliotecilor de a face copii multiple pentru a garanta o conservare eficace și de a-și adapta serviciile la evoluția tehnologică.

Excepții în scop de furnizare sau împrumut interbibliotecar

Acest gen de excepții în favoarea bibliotecilor au drept scop furnizarea unui exemplar al unei opere din colecția proprie unei alte bibliotecii pentru a permite acesteia să răspundă cererii unui utilizator propriu. Când bibliotecile fac schimb de documente originale-de tipul cărți, reviste etc.- nu sunt probleme deosebite în ceea ce privește încălcarea drepturilor de autor însă acestea intervin dacă se trimite o copie digitală a documentului original altei bibliotecii. Articolul 50 din legea australiană asupra copyrightului indică cu precizie circumstanțele în care copia numerică poate fi realizată și dă posibilitatea bibliotecii de a realiza copii ale articolelor sau de a vedea operele integrale dar numai după o cercetare serioasă a pieței editoriale și depunerea de către un responsabil al bibliotecii solicitante a unei declarații referitoare la indisponibilitatea operei pe piață.

Articolul 53 din legea germană a dreptului de autor conține o dispoziție care autorizează copiile izolate ale operelor în scop de studiu privat. Legea nu precizează dacă bibliotecile pot face și distribui aceste copii ceea ce a condus la inițierea, în 1994, de către o asociație profesională de editori, a unei acțiuni în justiție împotriva Bibliotecii Naționale Germane de Știință și Tehnică care pusese la punct un serviciu de furnizare contracost a copiilor articolelor din reviste către utilizatori. Procesul s-a finalizat cu obligarea bibliotecii de a vărsa o taxă unei societăți de colectare a licențelor colective. În decembrie 2006 instanțele germane au stabilit că articolul 53 nu autorizează bibliotecile să realizeze și să transmită copii ale documentelor digitale pe calea serviciului de împrumut interbibliotecar (13). Anul 2008 a însemnat adoptarea unei noi legi germane asupra dreptului de autor care cere bibliotecilor să stabilească dacă utilizarea operei este conformă cu

legea.

Excepțiile cu titlu de împrumut interbibliotecar reflectă tensiunile dintre serviciile de bibliotecă și interesele deținătorilor de drepturi de autor. Realizarea și transmiterea de copii ale unor articole din reviste spre exemplu este fără îndoială o funcție esențială a bibliotecii dar în același timp biblioteca ce a recurs la împrumut nu mai are nevoie să-și achiziționeze un abonament la revista respectivă, ceea ce poate fi interpretată ca o atingere adusă drepturilor titularilor. Legea SUA autorizează realizarea și transmiterea între biblioteci de copii ale documentelor în anumite situații date. Biblioteca solicitantă trebuie însă să se asigure că nu a primit copiile într-o cantitate atât de mare încât să înlocuiască realizarea unui abonament sau cumpărarea operei în discuție. Legea americană lasă la latitudinea bibliotecilor să aprecieze numărul de documente furnizate pe această cale, însă o instituție guvernamentală (Commission on New Technological Uses of Copyrighted Works) a stabilit, încă din 1979, un set de reguli preluate de majoritatea bibliotecilor americane, care propun ca biblioteca să nu poată primi mai mult de 5 copii ale articolelor extrase din revistele cele mai recente, caz în care i se sugerează abonarea la respectiva revistă.

Excepțiile în scop de neutralizare a măsurilor tehnice de protecție

Tratatele OMPI (1996), transpuse în Europa prin *Directiva privind drepturile de autor și drepturile conexe în societatea informațională* din 2001 și în SUA prin *Digital Millennium Act* (1998), sancționează orice dezafectare a sistemelor tehnice de protecție instalate de producătorii de documente electronice pentru a împiedica utilizările ilicite.

Dar aceste măsuri tehnice de protecție, instituite de lege pentru a proteja drepturile autorilor, sunt susceptibile de a bloca anumite utilizări autorizate în mod tradițional, cum ar fi de exemplu copia privată sau reproducerea unor opere libere de drepturi de autor.

Numeroase țări au cuprins în legislație dispoziții anti-neutralizare, definind încălcările sub o formă sau alta (14), dar alte state au adoptat excepții explicit aplicabile bibliotecilor, pentru a permite accesul la documente.

Excepțiile la măsurile anti-neutralizare în favoarea bibliotecilor variază enorm de la o țară la alta în ceea ce privește modul de aplicare și durata. În SUA biblioteca poate neutraliza măsurile tehnice de protecție doar pentru a evalua o operă în vederea achiziționării ei. Diferit de viziunea americană, modelul de excepție regăsit în țările membre UE, este unul relativ succint dar care, într-o manieră generală, vrea să permită bibliotecilor să-și exercite drepturile de utilizare a unor opere protejate prin respectivele măsuri tehnice. În ciuda deschiderii largi a excepțiilor la drepturile de autor și a interesului general care beneficiază de pe urma folosirii acestora, măsurile anti-neutralizare continuă să facă probleme bibliotecilor.

Data fiind diversitatea și complexitatea excepțiilor la legislația drepturilor de autor în favoarea bibliotecilor, personalul acestora trebuie să fie foarte bine informat cu privire la semnificația și câmpul de aplicare al legii pentru a ține instituția departe de eventuale acuzații de atingere a drepturilor de autor.

autorizarea este supusă unui număr mic de condiții dar copia trebuie consultată pe loc. Italia - e permisă realizarea de copii pentru uz privat fixând un plafon de copiere de 15% din operă sau un număr dintr-un periodic.

10. Japonia, Coreea, Rusia, România, Serbia etc.

11. Art. 5, alin. 3, lit. n al Directivei UE din 2001 privind drepturile de autor și drepturile conexe în societatea cunoașterii dă posibilitatea țărilor membre să adopte o asemenea excepție, fapt ce s-a și realizat în cazul a 11 dintre acestea.

12. Proiectul Comisiei Europene „i2010: Biblioteci numerice” a declanșat la nivelul Grupului de Experți de nivel înalt în bibliotecile digitale europene publicarea documentului „Report on Digital Preservation, Orphan Works, and Out-of-Print Works”, 18 aprilie 2007, disponibil la: http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/cf/itemlongdetail.cfm?item_id=3366.

13. MULLER, Harald. *The Subito Case in Germany: Implications for Libraries*. Comunicare prezentată la Congresul IFLA de la Seoul, 2006, disponibilă la <http://www.ifla.org/IV/ifla72/papers/089-Mueller-en.pdf>.

14. Legile menționează trei tipuri de încălcări: actul de neutralizare însuși, crearea și/sau traficul de echipamente anti-neutralizare și prestarea de servicii de neutralizare a măsurilor tehnice de protecție.

NOTE ȘI BIBLIOGRAFIE

1. MACOVEI, Ioan. *Tratat de drept al proprietății intelectuale*. București: C.H. Beck, 2010, p. 466-472.

2. ROȘ, Viorel. *Dreptul proprietății intelectuale: curs universitar*. București: Global Lex, 2001, p. 153-161.

3. Convenția de la Berna este cel mai important instrument internațional cu privire la drepturile de autor, cuprinde numeroase dispoziții cu privire la limitări iar puterea de a adopta o excepție în favoarea bibliotecilor decurge din art.9, alin.2 numit și „testul în trei pași”.

4. BURRELL, Robert; COLEMAN, Allison. *Copyright Exceptions: The Digital Impact*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, p. 249-251.

5. <http://www.comunidadandina.org/endex.htm>.

6. http://www.oapi.wipo.net/doc/en/bangui_agreement.pdf.

7. Este cazul legii drepturilor de autor belgiene, care stipulează aceste norme în art. 23 bis și 46 bis.

8. CREWS, Kenneth. *Study on Copyright Limitation and Exceptions for Libraries and Archives*, disponibil la http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/sccr_17/sccr_17_2.pdf. Accesat: 26.05.2010.

9. Germania - legea autorizează utilizarea în incinta bibliotecii a operelor enumerate, oricare ar fi scopul utilizării și fixează în detaliu condițiile în care o bibliotecă poate realiza și trimite copii utilizatorilor la distanță. Franța aplică o dispoziție largă în sensul că

Access to information and copyright: exceptions for the benefit of the libraries

Elena Rotaru

Author

Elena Rotaru, PhDc, University of Bucharest
E-mail: *ellena.rotaru@yahoo.com*

Abstract

The paper proposes a research about the impact of the new The article intends an analysis of the limitations brought to the copyright legislation in order to guarantee the users access to the information included in the library collections, in the contemporary society. It is pointed the important role of copyright in providing library services, taking into consideration the exceptions, related to: collections preservation and conservation, provision of copies to users for research or personal study, the public lending right, the neutralization of the technical measures for protection.

Keywords: *copyright; limitations and exceptions of copyright; libraries; collections conservation; study and research; technical measures for protection*

The national and international legislation regarding copyright tries to make an equilibrium between the authors interests and the users of rights by imposing some limitations to the exclusive copyright, determined both by the general interests of society, the necessity to utilize the work according to its destination, as well by the impossibility to control some works utilization in the framework of developing and the existence of more and more sophisticated technologies. These limitations are considered a privilege - for others than the copyright holder - to use, reproduce, transform and communicate for public the protected work, in a reasonable manner, without the authorization of the copyright holder, in spite of the monopole the legislation provides to the author, but observing some legal provisions (1).

Each situation of legal limitation supposes the obligation of achieving some general demands (the work has been brought to the public knowledge previously, the work utilization is in according to custom, do not contravene the normal work utilization and does not bring prejudice to the rights holders) and special demands taking into consideration the degree of work utilization, the type of the protected work and the place where the work is used without asking for the author's authorization (2).

In achieving its specific mission to guarantee the access to knowledge, in the framework of the libraries development as well as their services, of the explosion of the technological means of information and information dissemination, the library becomes subject for legislation regarding copyright for the first time in history in 1956, when the British Parliament adopted, on the occasion of the copyright law modification, the first legislative exception referring clearly to the library services.

Today, the majority of the world states apply, one way or another, limitations to copyright in the benefit of the libraries. The diversity of the national legislations establishing these limitations can be explained by the powerful influence during the elaboration and adoption process by the historical, political and technological factors etc. First, we can talk about the influence of the different international treaties and conventions in elaborating the national laws referring to these exceptions, either we refer to the Berne

Access to information and copyright: exceptions for the benefit of the libraries

Convention regarding the literary and artistic works protection (3), the Marrakesh Agreement regarding the World Trade Organization, the Intellectual Property World Organization Treaties or the European Union Directions. We cannot also ignore the historical and geographical influences of the following: *British Imperial Statute* - The British Copyright Law of 1911 (4), USA legislation, Australia, New Zealand, Singapore, Israel etc.; *Cartagena Agreement* for the South America (5), *The Bangui Agreement* for Central Africa (6), *Tunis Model Law on Copyright* of 1976, elaborated under the care of OMPI and UNESCO, regarding the exceptions, rather simple, in the benefit of the libraries, adopted in a great number of developing countries or 2001 EU Directive regarding copyright and related rights in the information society upon the orientation of the state members legislation regarding the technical measures for protection. The quality of exceptions regarding the libraries included in these laws and their adaptation to the permanent changes in society have been often influenced by political interests, as well as by the capacity of the members of the parliament at a certain moment to understand the importance, necessity of the provisions and their correct elaboration.

Generally speaking, the limitations regarding the libraries, existing in the national legislations do not represent a clearly expressed right bearing a legal power to protect libraries facing the possible complaints for breaking the copyright, but they are rather used by libraries to mention the possibilities to make copies for certain works, for specific purposes and observing some conditions or to defend themselves in justice. But there are national laws to grant the user a real right, in spite of the interests of the copyright holder: for example the users' right, recognized by justice, to neutralize the technical measures for protection. Though, the exceptions do not represent an inviolable right, the libraries can give up the possibilities accepted by law to settle some rules regarding the works utilization by making a licence agreement with the right holders. There are few countries which provisions the obligation for libraries and the interdiction to modify them by contract (7).

According to a study from 2008 under the care of OMPI, among 184 member states, 3 (Afganistan, Maldive and the Popular Democratic

of Laos) have no law regarding copyright, 124 states have an exception in the benefit of the libraries, and 21 of them (in Africa, Middle East and Central and South America) have no law to clarify the utilization of protected works in the library; 79 countries have included in their legislation a provision to forbid the neutralization of the technical measures for protection (26 of them adopted an exception to this neutralization applied especially in libraries) (8).

Related to the types of institutions to which the exceptions are destined to, we notice there is a great number of opportunities: some countries apply the library statute to other organizations as archives, museums (Letonia - „all the libraries and archives”, France - „libraries, museums, archives, accessible to public”, Denmark - „libraries financed by the state, public museums”, Czech Republic - „libraries, archives and other education and cultural institutions with no-working purpose, other are especially applicable to the libraries (Sweden - „public libraries”, Australia - „non-working purpose libraries”), and in some situations the law mentions the administrative bodies to establish the type of the library to apply the exceptions (Japon - „libraries designated by the minister's decree”). Some laws define not only the category of libraries to which the exceptions are applied to, but also the category of persons authorized to make the copies (Great Britain).

Different as well are the laws regarding the types of documents which can be reproduced: some countries allow copies inside the library of all kind of documents, either books, periodicals, movies, software etc., and others allow only making copies of the works belonging to a certain category (for example it is permitted to make copies of articles from magazines in order to provide them to users for research, but forbid the copies on movies for the same purpose). Some states also permit the reproduction of all categories of documents, but they limit copies to text documents for research purpose.

The support for the copy is also important: there are laws allowing making copies, no matter the support and others do not allow but analogical copies. Today, the digital documents collections are significant in number and users or libraries may need numerical copies of them. In other situations, maybe there is needed a digital copy of a document on classical support, for reasons

Access to information and copyright: exceptions for the benefit of the libraries

meaning a broader access to documents, the library need to limit the originals utilization, thus providing their conservation etc. Under the circumstances, the digital format is currently used, legislator's decision to allow the numeric copy can meet the rights holders interests. The laws treat the problem of the numeric copies differently: in some countries the legislation indicates clearly if the numeric copy is permitted and if it is to be limited only to some purposes, in other countries there can be found only an implicit approach. Examples: the Canadian legislation allows the articles reproduction with research purpose, but user cannot have a digital copy, USA - the law authorizes clearly the digital copy for preservation and replacement, but there are no provisions regarding the possibility to make such a copy for research or interlibrary loan. In Denmark there is law authorizing the digital copy under the circumstances of a larger collective licence and the holder right to receive compensation.

Many laws give the libraries the opportunity to use protected works for specific purposes, free of taxes, but there are also situations when the law obliges to payment through an agreement of collective licence (where the rights holders authorize the management bodies, on categories of works, to collect the taxes for them). The Danish experience shows the licence can open important perspectives and define the limits of the library services. The Ministry of Culture in Denmark is authorized to approve a collective management body to represent a category of works: for example COPYDAN is the body authorized to represent the holders of an important number of published works, other than audio-visual works, by signing licence agreements for using protected works, according to the article 16 let. b in the law. A larger licence agreement signed with COPYDAN is a real instrument in the benefit of the library as it allows a number of works much more important than it was possible if it had to negotiate the authorization for utilization in each situation. The libraries in Denmark pay every year an important tax for the right to make copies of the protected works.

The important role the copyright legislation in providing library services, taking into consideration the exceptions is connected with: *collections preservation and conservation,*

provision of copies to users for research or study, the public lending right, the neutralization of the technical measures for protection.

Numerous countries apply a *general provision* which authorizes libraries making copies of the protected works for users or for specific activities without indicating clearly its purpose. These general provisions permit libraries to determine precisely the reasons for which the copies are made for users (examples: Greece, Croatia, Portugal, Nigeria, Iceland etc.)

The exceptions for research or study

There are legal provisions regarding the libraries right to make a limited number of copies to be used for research or personal study everywhere in the world. Some countries as Germany, Spain, France, Israel, Italy, Poland etc. applies general provisions to authorize copies for users for this purpose, other countries adopts more detailed provisions (9). Only few countries have laws authorizing libraries to make copies of the protected documents for research or personal study, without mentioning to which categories belong these (books, articles, audio records, manuscripts etc.). Example: the law in the United Emirates, is applied to all works in the library collections if only it is impossible to grant a licence, or the Slovakian law which authorizes making copies to all the types of documents for research purpose, but under the circumstances these documents are used inside the library.

On the other hand, the majority of exceptions for research purpose impose one way or another limitation manner for works to be copied: some limit the copies only to the documents belonging to their own collections, other allow making copies to certain documents. For example, the Irish law, authorizes especially the complete article copy from a periodical and established at 10% the limit for copying a volume.

A special problem in exceptions regarding research and personal study is that of making copies of manuscripts, correspondence and other unpublished works belonging to a library. This category of documents is essential for research, and though, many states does not have an exception from protection in their situation or apply this exception much more restrictive, by

Access to information and copyright: exceptions for the benefit of the libraries

imposing supplementary conditions: the Australian law provides the authorization to make a copy of an unpublished work 50 years after author's death, in Canada's libraries the holder should be announced about the copy, as it is forbidden to copy if the rights holder does not authorize this.

Though, the laws proviso that the reproduction should be in accordance with the declared purpose, without making any specification referring to the prove of this utilization (10) there is still a great number of laws establishing very precisely the situations when the library should confirm the utilization purposes, either they refer to the library obligation to be sure the utilization is authorized (Ukraine), or the user must convince the librarian that the utilization purpose is the declared one (Canada, Ireland), being even obliged to write a declaration in that way (Great Britain, Australia, Singapore).

The library collections include more and more digital works, movies, music and this reality determines the necessity to create an exception with the title „put at disposal” of those for research and study (11). The German exception allows the libraries to put at disposal published works, for research and personal study, on the computers in the library, but the number of copies put at disposal simultaneous is not supposed to be bigger than the number of samples of that work from the library collections.

Exceptions for preservation and conservation

One of the most important missions of a library is to preserve and conserve the documents collections for a future utilization. This activity can take into consideration, for different reasons (the new works can be lost/damaged/destroyed; the document support is frail/old etc.) the copy of a work is protected by copyright, meaning a series of problems regarding the law breaking. Generally, the preservation implies to make a copy before this work is lost or damaged or the support is useless. From the point of view of the right holders, this is a prejudice of their rights as there are on the market samples of these works which can be bought by the library for replacement, preservation or conservation.

As a general rule, the laws authorizing the

libraries to make copies with this destination include always certain provisions regarding the work availability on the market, the original work condition, the preservation evolution. Related to the availability, some laws proviso a reasonable book market research by the library or the library to consider the work replacement is impossible by acquisition: the Australian law asks the library to make a sufficient research of the market and a person in charge from the library to write a declaration about the impossibility to buy that work, in a reasonable manner, at the market price.

The Finish legislation allows copying a published work in many parts or volumes in order to complete the work with the missing part of the collection, no matter the type of the document. Estonia: it is permitted to the libraries to make copies of the documents for conservation, no matter the work is or not on the market. The Romanian law permits to make a complete copy to replace the destroyed badly damaged or lost document from the permanent collection of the library or archive.

In many countries the legislation imposes making only copies for preservation or replacement and those works to be copied should belong to the libraries. Other countries establish the rule according to which the work should be lost, damaged, destroyed (Russia, Canada) or the device making possible the work utilization is no more available (USA). The article 108, let. b and let. c of the American law authorizes especially the library to use the digital technologies to make authorized copies for conservation.

There are also provisions authorizing libraries to make copies for conservation purpose to all the works in the library collections (France, Greece, Finland).

The restrictions and conditions included in the provisions about the preservation bring about important problems in the era of the digital documents and facing the necessity to make secure a great content quantity in danger to be lost. This way, a series of international bodies (12) propose changes in the legislation or to apply acceptable practices, meaning to authorize libraries making multiple copies in order to guarantee an efficient conservation and adapt their services to the technological evolution.

Access to information and copyright: exceptions for the benefit of the libraries

Exceptions for providing or interlibrary loan

This type of exceptions for the benefit of the libraries refer to the work samples from the library's own collection to be borrowed to another library to permit that one to answer to a user request. As long the libraries change original documents - books, magazines etc. - there are no special problems regarding the copyright, but these problems appear if the digital copy is sent to another library. The article 50 of the Australian law on copyright indicates precisely the situations when the numeric copy can be made and gives the possibility to the library to make copies of the articles or to see the complete works, but only after a serious research of the book market and after a person in charge from the applicant library writes a declaration saying the work is not available on the market.

The article 53 of the German law of copyright includes a provision which authorizes the copies only for personal study. The law does not mention if the libraries can make and disseminate these copies. In 1994, a professional association of editors brought to justice the National German Library of Science and Technics which had a service to provide paid copies of articles from the magazines to users. The action at law ended by obliging the library to pay an amount of money to a society for collective licence management. In December 2006, the German court established that the article 53 does not authorize libraries to make and transmit copies of the digital documents by interlibrary loan (13). In 2008 there has been adopted another German law on copyright which asks to the librarians to establish if the work utilization is in accordance with the legislation.

The interlibrary loan's exceptions reflect the strains between the library services and the copyright holders' interests. Making and transmitting copies of some articles from the magazines, for example, is no doubt an essential function of the library, but, in the same time, library applying for loan does not need anymore to buy a subscription to that magazine, and that can be interpreted as a prejudice to the holders' rights. The USA law authorizes making and transmitting copies of these documents in certain situations. The applying library should see that it does not receive the copies in such a great quantity so to replace a subscription or it should

buy the work under discussion. But the American legislation allows libraries to appreciate the number of documents provided on this way, but a Government institution (Commission on New Technological Uses of Copyrighted Works) established, even from 1979, a series of rules taken by majority of the American libraries, rules proposing that the library cannot receive more than 5 copies of the articles from the more recent magazines, situation when it is suggested a subscription to that magazine.

Exceptions for neutralization the technical measures for protection

The OMPI treaties (1996), transposed in Europe by the *Directive regarding the copyright and related rights in the information society* of 2001 and in USA by *Digital Millenium Act* (1998), sanctions any closing of the technical systems for protection installed by the electronic documents producers in order to prevent the illicit utilization.

But these technical measures for protection, stipulated by the laws in order to protect the copyright are susceptible to block up some utilizations authorized traditionally, as, for example the personal copy and the reproduction of some works free of copyright.

Numerous countries included in their legislation anti-neutralization provisions, defining the law breakings in one way or another (14), but other states adopted exceptions clearly applied to libraries, in order to allow the access to the documents.

The exceptions from the anti-neutralization measures in the benefit of the libraries are very different from one country to another as regarding the application manner and time. In USA, the library can neutralize the technical measures for protection only to evaluate a work in order to buy it. Different from the American vision, the exception model to be found in EU countries is one rather short, but which, in a general manner aims to allow libraries to exercise their rights to use some works protected by those technical measures. In spite of a large opening of the exceptions to copyright and the general interest to benefit using them, the anti-neutralization measures continue to bring problems in the

Access to information and copyright: exceptions for the benefit of the libraries

libraries.

Taking into consideration the diversity and complexity of the exceptions to copyright legislation in the benefit of the libraries, their personnel should be very well informed regarding the significance and the manner the law is applied, to keep the institution apart from the possible accusations of copyright prejudice.

NOTES AND BIBLIOGRAPHY

1. **MACOVEI, Ioan.** *Tratat de drept al proprietății intelectuale.* București: C.H. Beck, 2010, p. 466-472.

2. **ROȘ, Viorel.** *Dreptul proprietății intelectuale: curs universitar.* București: Global Lex, 2001, p. 153-161.

3. Berne Convention is the most important international instrument related to copyright, and it includes numerous provisions regarding the limitations, and the power to adopt an exception in the benefit of the libraries results from art. 9, align. 2 called also „the three steps test”.

4. **BURRELL, Robert; COLEMAN, Allison.** *Copyright Exceptions: The Digital Impact.* Cambridge: Cambridge University Press, 2005, p. 249-251.

5. <http://www.comunidadandina.org/endex.htm>.

6. http://www.oapi.wipo.net/doc/en/bangui_agreement.pdf.

7. It is the situation of the Belgian copyright law which stipulates these standards in art. 23 bis and 46 bis. .

8. **CREWS, Kenneth.** *Study on Copyright Limitation and Exceptions for Libraries and Archives*, available at http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/sccr_17/sccr_17_2.pdf. Accessed: 26.05.2010.

9. Germany - the law authorizes the utilization inside the library of the above mentioned works, no matter the utilization purpose and establishes in detail the situations when library can make and send copies to the users at distance. France applies a large directive meaning the authorization is subdued to a small number of conditions, but the copy should be consulted in the library. Italy - it is permitted making copies for personal use, being established a limit of 15% of the work or a number of a periodical.

10. Japonia, Coreea, Rusia, România, Serbia etc.

11. Art.5, align. 3, let. n of the EU Directive of 2001 regarding copyright and the related rights in information society gives the possibility to the member states to adopt such an exception, fact achieved also in 11 situations of them.

12. The European Committee Project „i2010: Digital libraries” decided the high level Group of Experts for the European digital libraries to publish the document „Report on Digital Preservation, Orphan Works, and Out-of-Print Works”, 18 april 2007, available at:

http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/cf/itemlongdetail.cfm?item_id=3366.

13. **MULLER, Harald.** *The Subito Case in Germany: Implications for Libraries.* Comunicare prezentată la Congresul IFLA de la Seoul, 2006, disponibilă la <http://www.ifla.org/IV/ifla72/papers/089-Mueller-en.pdf>.

14. The laws mention three types of rules breaking: the neutralization itself, create and/or the illicit trade with anti-neutralization equipment and provide neutralization services of the technical measures for protection.

Dreptul de împrumut public în Comunitatea Europeană: politici culturale sau instrument politic?

Nicoleta Rahme

Autoarea

Nicoleta Rahme, șef serviciu Dezvoltarea Colecțiilor,
Biblioteca Națională a României
E-mail: *nicoleta.rahme@bibnat.ro*

Abstract

În economia cunoașterii care vizează rolul copyrightului în diseminarea cunoașterii pentru cercetare, știință și educație, dreptul de împrumut public reprezintă un mijloc adecvat de susținere culturală și economică a autorilor, în măsura în care bugetele alocate bibliotecilor nu sunt afectate. La aproape două decenii de la apariția Directivei privind dreptul de închiriere și de împrumut (Directiva 92/100/CEE, din noiembrie 1992), o serie de State Membre nu au reușit să implementeze prevederile acesteia. Articolul descrie apariția și evoluția sistemului PLR și încearcă să explice aspectele specifice într-un context mai amplu din punct de vedere istoric și cultural. Controversele legate de dreptul de remunerație al autorilor este de asemenea descris, precum și stadiul implementării directivei în România.

Cuvinte-cheie: *copyright; proprietate intelectuală; drept de împrumut public; biblioteci; Comunitatea Europeană; legislație europeană*

Evoluția directivelor europene dedicate copyright-ului și drepturilor conexe

Încă de la început copyright-ul a reprezentat un domeniu delicat și complicat în sine, aflat la granița dintre creativitate, identitate culturală, politică socială, aspecte economice, tradiții culturale și dezvoltare tehnologică. Motorul principal care a stat la baza dezvoltării copyright-ului a fost cel al noilor tehnologii, plecând de la invenția tiparului și până în timpurile moderne, unde videogramele, tehnicile de înregistrare pe suport digital și noile modalități de comunicare au generat un impact deosebit asupra celor care creează sau sunt activi în mediul cultural: autori, interpreți, producători de fonograme, filme, etc.

Rezultatul creației produce o piață comună a bunurilor culturale, care capătă valoare atunci când se asigură un nivel ridicat de protecție a copyright-ului și a drepturilor conexe. În egală măsură identitatea culturală o unei persoane creative și diversitatea culturală în Comunitatea Europeană rămân neatinse și devin un instrument de protecție împotriva tendințelor de a "comercializa" cultura.

Armonizarea copyright-ului în construirea unei piețe care să reflecte diversitatea culturală și lingvistică reprezintă un pas important în respectarea proprietății intelectuale și a drepturilor conexe ce decurg din acest proces. Statele Membre dispun fiecare în parte de cadru național legal extrem de complex, care reflectă nivelul de dezvoltare economică și socială al unei țări.

Conform Tratatului Comunității Economice Europene, este de datoria Comisiei să inițieze proiecte legislative pentru armonizarea cadrului legal al Statelor Membre. Copyright-ul și drepturile conexe au intrat în atenția comisiei prin rezoluția parlamentului european în 1974 (1), precum și în diverse comunicări ale Comisiei. Primele măsuri concrete au fost anunțate prin documentele Green Paper on „Television Without Frontiers” în anul 1984 și White Paper „Completing the Internal Market” în 1985, documente care au fost mai degrabă selective, tratând doar anumite probleme ale domeniului proprietății intelectuale.

În timp s-au elaborat 7 directive în domeniul copyright-ului și a drepturilor conexe, prima care se referea la programele de calculator fiind adoptată în 1991, iar cele mai recente în 2001, cu

Dreptul de împrumut public în Comunitatea Europeană: politici culturale sau instrument politic?

privire la dreptul de revânzare al artiștilor. Cu excepția directivei privind societatea informațională, cele mai multe directive au fost structurate astfel încât să armonizeze numai aspectele distincte ale copyright-ului și a drepturilor conexe, fără a trata în detaliu toate aceste drepturi. Fiecare directivă a avut propriul istoric legislativ, a fost adoptată în ani diferiți, a dus la inevitabile soluții inconsistente și fragmentare, cu amendamente și actualizări generate de evoluția firească a mediului social, politic și economic la nivel european. În evoluția acestor directive, trecerea timpului a fost de asemenea un factor important și definitoriu, în cazul de față Directiva din 1992 (2) fiind concepută într-un context al suportului analogic, închirierea/împrumutul electronic fiind doar un scenariu futuristic.

Primul document care prezenta prioritățile (pentru vremea respectivă) asupra armonizării din domeniul copyright-ului și drepturilor conexe a fost *Green Paper on Copyright and the Challenge of technology - Copyright Issues Requiring Immediate Action* (1988), care descria și analiza în șapte capitole situația și ceea ce trebuia să realizeze Comisia, cu un capitolul sugestiv consacrat dreptului de distribuție și dreptului de împrumut. Acest document a reprezentat sursa principală pentru Directiva Comisiei din 1992. Dreptul de împrumut a vizat în principal producătorii de fonograme și artiștii interpreți, dar s-a extins și către alte obiecte care sunt dispuse a fi închiriate/împrumutate. Pe baza documentului *Green Paper*, Comisia a adoptat în decembrie 1990 „Proposal for a Council Directive on rental right, lending right, and on certain rights related to copyright”, care nu și-a propus să armonizeze aspectele orizontale ale legislației în domeniul copyright-ului, precum problemele de proprietate a drepturilor, definiția autorilor și a artiștilor sau originalitatea operei.

Pirateria prin copyright a reprezentat un subiect aflat în atenția Comisiei și definită drept “reproducerea neautorizată a operelor protejate de copyright sau de drepturi conexe în scopuri comerciale” (3). Pirateria a fost considerată o problemă serioasă pentru industria și persoanele active în domeniul creației, mai ales în câteva sectoare specifice: cărți, înregistrări sonore, înregistrări video, programe de calculatoare, transmisii prin cablu etc. Soluția concretă în

rezolvarea acestei probleme era armonizarea prin măsuri efective de protecție și condiții precise de autorizare a multiplicării.

Disparitățile din legislația națională sunt deseori citate drept impedimente în expunerea de motive ale directivelor elaborate de Comisia Europeană. Un alt aspect care trebuie luat în considerare în această provocare care este armonizarea legislativă europeană sunt noțiunile diferite de *droit d'auteur* și *copyright*, dar și terminologiile proprii fiecărui stat membru. Un exemplu elocvent în acest sens este faptul că în anumite legi distribuția copiilor tangibile este parte a unui drept mai extins de comunicare către public, iar în altele este inclus în dreptul de reproducere sau separat. Dreptul de autor este perceput ca unul din componentele dreptului la informare și implicit un compromis social. Sistemele de drept de autor și de copyright sunt două sisteme juridice care au același obiectiv, și anume un echilibru între interesele personale (recompensa creației) și interesul general (progresul cunoașterii) (4). Sunt țări care acceptă noțiunea de drept de autor, unde accentul este pus pe protejarea personalității acestuia, dreptul moral având o importanță deosebită. În țările de copyright, accentul este pus pe protejarea operei, independent de autorul său, iar drepturile patrimoniale sunt cele care predomină.

Dreptul de împrumut public în Europa

În primele documente “Green Paper” elaborate de Comisia Europeană, în special acolo unde se menționa pirateria, drepturile de închiriere nu erau tratate unitar, ci erau descrise în termeni legali ca un element în cadrul drepturilor de distribuție și de primă publicare. În termeni economici, aceste drepturi sunt considerate o modalitate nouă de exploatare a unor anumite categorii de documente protejate, iar exemplul citat de Comisie a fost închirierea de casete video și CD la acea vreme, în condițiile în care cadrul legal varia pentru fiecare Stat Membru. Viziunea Comisiei a fost aceea că aceste drepturi de închiriere ar trebui mai bine structurate, astfel încât să devină drepturile exclusive (de autorizare sau de interdicere a închirierii) la fel de importante precum un drept de remunerare, pentru a asigura deținătorilor de drepturi posibilitatea de a alege

Dreptul de împrumut public în Comunitatea Europeană: politici culturale sau instrument politic?

timpul, locul și piața de exploatare a produselor lor. Este interesant de observat că membrii Comisiei nu au considerat oportunitatea unei armonizări sau a introducerii unui drept general al autorului de a controla distribuția comercială a propriei. Mai mult decât atât, Comisia nu a considerat necesară includerea împrumutului non-comercial în eforturile sale de armonizare.

Public Lending Right (PLR) - *dreptul de împrumut public* - nu este reglementat de nici o Convenție sau Tratat internațional din domeniu, și nici de Acordul TRIPS (5); cu toate acestea, în anul 1992, Comisia Europeană a adoptat *Directiva privind dreptul de închiriere și de împrumut (Directiva 92/100/CEE)*, care este în prezent singura reglementare supranațională privind dreptul de împrumut, și care stabilește cadrul legal specific dreptului de autor pentru recunoașterea de către Statele Membre a dreptului de împrumut pentru autori și alți titulari de drepturi. Directiva reprezintă o modalitate efectivă și eficientă de retribuire a scriitorilor, traducătorilor pentru împrumutul cărților în bibliotecile publice, dar și a altor categorii de furnizori de conținut intelectual (compozitori, fotografi, interpreți, etc.). Baza legală a Directivei este Tratatul de stabilire a Comunității Economice Europene, articolele ce definesc libera circulație a bunurilor, persoanelor și serviciilor, mecanismele de funcționare a pieței interne, legislația comunitară. În viziunea Comisiei, autorii creativi și artiștii interpreți acționează ca persoane ce desfășoară activități independente, care sunt de obicei sub formă de servicii, iar legislația Statelor Membre în domeniul drepturilor de proprietate intelectuală și drepturi conexe pentru persoanele care activează astfel trebuie să fie armonizată pentru a asigura o piață internă.

Din punct de vedere conceptual, dreptul de împrumut public are în vedere, pe de o parte, *dreptul patrimonial distinct și exclusiv* al autorului sau al titularului de drepturi de a autoriza sau de a interzice împrumutul operei sale, după ce aceasta a fost distribuită publicului, sub forma autorizației directe sau realizată prin intermediul organismelor de gestiune colectivă, și, pe de altă parte, *dreptul la remunerație*, datorat titularului de drepturi pentru împrumutul public al operei sale. Noțiunea de „împrumut” înseamnă punerea la dispoziție a unei opere spre utilizare, realizată cu respectarea următoarelor condiții care trebuie să fie

cumulative: cu autorizarea autorului, pentru un timp limitat, fără un avantaj economic sau comercial direct ori indirect și prin intermediul unei instituții care permite accesul publicului în acest scop.

Armonizarea dreptului de împrumut și de închiriere se referă doar la distribuirea copiei fizice. Directiva de drept de închiriere listează beneficiarii acestor drepturi: autori, interpretul în raport cu fixarea interpretării sale, producătorul de fonograme în raport cu fonogramele, producătorul primei fixări a unui film. Datorită faptului că drepturile de închiriere și de împrumut constituie bariere la mișcarea liberă a bunurilor, Statele Membre pot să nu extindă unilateral drepturile altor părți interesate. Diferența dintre închiriere și împrumut este aceea că ultimul se realizează prin intermediul unei baze non-profit de către instituțiile accesibile publicului, precum biblioteci publice, arhive, biblioteci școlare, biblioteci de cercetare. Ca și dreptul de închiriere, dreptul de împrumut nu se extinde la lucrări de artă aplicată, construcții, baze de date protejate de dreptul sui generis.

Articolul 5 al Directivei permite Statelor Membre o remunerație echitabilă pentru împrumutul public efectuat de către biblioteci ce nu necesită autorizarea autorului și nu poate face obiectul vreunei renunțări din partea autorilor și a deținătorilor drepturilor conexe. Mai degrabă decât a asigura un drept exclusiv de autorizare, Statele Membre pot opta pentru un sistem de remunerare pentru împrumutul public și pentru exceptarea anumitor instituții de la plată. Curtea Europeană de Justiție a hotărât „dacă circumstanțele ce predomină în Statele Membre în cauză nu permit o distincție validă între diferitele tipuri de instituții publice, obligația de a plăti remunerarea în chestiune trebuie să fie impusă tuturor acestor categorii de instituții publice” (6). Cu alte cuvinte, fiecare Stat Membru poate deroga de la plata dreptului de împrumut public, dar argumentarea trebuie să fie în concordanță cu principiile comunitare europene și să nu creeze aplicări incorecte ale prevederilor comune tuturor Statelor. Tot prin Art. 5 din Directivă se permite Statelor Membre să deroge de la dreptul exclusiv privind împrumutul public cu condiția plății cel puțin a unei remunerații echitabile către autori și alți titulari de drepturi. Mai mult decât atât, Statele pot stabili cuantumul remunerației, pot excepta

Dreptul de împrumut public în Comunitatea Europeană: politici culturale sau instrument politic?

anumite categorii de instituții (nu toate instituțiile) de la plata remunerației și de asemenea, pot acorda prioritate obiectivelor culturale naționale în stabilirea sistemului de împrumut public.

Din punctul de vedere al implementării dreptului de împrumut public, Directiva privind dreptul de închiriere și de împrumut nu este armonizată la nivelul statelor membre, astfel că în unele țări (Belgia, Estonia, Lituania) dreptul de împrumut se bazează pe tradiția dreptului de autor, stabilindu-se prin lege o remunerație suplimentară în beneficiul autorilor operelor împrumutate sau cumpărate de către biblioteci. În alte țări (Danemarca, Finlanda, Germania, Italia, Letonia, Marea Britanie, Norvegia, Slovenia, Suedia) legea recunoaște și consimte legitimitatea unui avantaj al autorilor cu titlul de „împrumut” și instaurează un sistem social (sprijinire) a creației, în principal a celei literare, iar în alte țări se supune unui concept mixt în care remunerația vărsată direct titularilor de drepturi (autorilor) se împletește cu o prelevare destinată acțiunii sociale (Franța).

Controversele legate de dreptul de împrumut indică în toate situațiile constatate că numeroase state comunitare au încercat limitarea pe cât posibil a acestuia în cazul instituțiilor publice. În trei cazuri conduse de Curtea Europeană de Justiție împotriva Irlandei, Portugaliei și Spaniei, s-a argumentat cu succes că aceste țări nu au implementat corect directiva prin excluderea efectivă a tuturor (sau a unui număr prea mare) de biblioteci publice, arhive, instituții academice și de învățământ de la plata remunerației pentru împrumut (7). În cazul împotriva Italiei, Comisia a argumentat faptul că această țară a limitat în timp obligația de plată a remunerării pentru bibliotecile publice, printr-o lege care permite ca toate bibliotecile să beneficieze de excludere de la plată în măsura în care împrumutul nu face obiectul niciunei autorizări sau remunerări după cel puțin 18 luni de la primul act de distribuire sau după cel puțin 24 luni de la realizarea acestor opere dacă dreptul de distribuire nu este exercitat.

Dincolo de argumentele legale, financiare și dimensiunea economică pe care o implică, **dreptul de împrumut public** are o contribuție deosebită la cel puțin *trei obiective de importanță* majoră:

- promovarea la scară internațională a scriitorilor naționali, prin încurajarea schimbului de date prin schemele PLR constituite în fiecare

țară în parte;

- prin administrația eficientă și efectivă a schemei se mărește accesul la o cultură cât mai bogată și mai variată, implicit multiculturalismul și multilingvismul;

- dezvoltarea și susținerea tinerelor talente literare în fiecare țară, astfel încât și țările mici își pot promova literatura mai bine la scară internațională.

Inițiativele PLR datează din 1940, prima țară care a implementat un model de plată a fost Danemarca în 1946, urmată de Norvegia în 1947 și Suedia în 1954. În Marea Britanie a luat ființă în 1979. Astăzi peste 40 de țări au legislație care recunoaște dreptul de împrumut, nu numai în Europa, ci și în Australia, Canada, Noua Zeelandă și Israel. În ultimii 10 ani țările europene care au implementat sistemul PLR a crescut de la 15 la 24 în 2008 și în prezent la 29.

Rețeaua internațională PLR este coordonată de către Oficiul din Marea Britanie, o rețea informală ce reunește țări care recunosc dreptul de împrumut și asigură consiliere și expertiză pentru țările noi care au trecut la implementarea PLR.

Modul de calcul al plăților diferă de la o țară la alta, dar cele mai importante sisteme se bazează pe cât de des o lucrare este împrumutată (plată pe împrumut) sau plata în funcție de numărul de exemplare deținute de biblioteci. Anumite sisteme PLR asigură granturi pentru scriitorii în vederea călătoriilor și altor proiecte, în anumite cazuri fonduri de pensii.

PLR funcționează ca o schemă națională finanțată la nivel central, ce simplifică procesul de incorporare a recunoașterii drepturilor de proprietate intelectuală în sistemul bibliotecilor publice de împrumut și asigură plata din fonduri guvernamentale. În acest sens sunt cunoscute câteva țări care sunt adevărate modele de bune practici și chiar au politici eficiente care să sprijine dreptul de împrumut public: țările nordice, Franța, Marea Britanie.

Sistemele naționale de PLR se împart în două categorii:

- țări în care PLR este văzut ca parte integrantă a legislației de copyright, într-o oarecare măsură legate de disponibilitatea sau uzul unei opere într-o bibliotecă;

- țări unde plățile PLR sunt parte a suportului statului pentru cultură și cu scopul de a se asigura promovarea scriitorilor naționali.

Dreptul de împrumut public în Comunitatea Europeană: politici culturale sau instrument politic?

Un sistem PLR este funcțional într-o țară dacă există o legislație aferentă, o organizație care administrează PLR, fonduri guvernamentale alocate și un angajament de plată la o anumită perioadă de timp. Un total de 14 țări au legislație PLR, dar nu îndeplinesc criteriile menționate, deci nu pot fi privite ca sisteme. 43 de țări au un sistem PLR sau legislație dedicată, împărțite în 5 continente: Europa, Africa (Malawi, Mauritius, Ethiopia), Asia (Armenia, Kazakhstan), Australia (Australia și Noua Zeelandă), America (Canada).

Recentele progrese ale sistemelor PLR europene merită subliniate pe de o parte ca bune practici, pe de altă parte ca o evoluție firească și o certitudine a importanței acestui drept. Astfel, în Olanda au avut loc discuții între autoritățile care gestionează PLR și bibliotecii asupra situațiilor în care o reînnoire a împrumutului unei cărți de către un utilizator poate fi considerată un al doilea împrumut și în consecință o a doua remunerație către autor. În Slovenia sunt discuții asupra extinderii PLR pentru împrumutul cărților din bibliotecile publice și extinderea PLR către împrumutul de ebooks în Marea Britanie. De altfel, multe țări în care sistemul PLR este funcțional, se confruntă cu provocarea mediului digital și a formatului electronic, includerea unui nou grup de deținători de drepturi în contextul creării noilor produse digitale.

La capitolul probleme în implementarea PLR și a directivei, în continuare sunt menționate Polonia (nicio soluție clară de la propunerea din 2004 de a asigura fondurile pe baza taxelor percepute utilizatorilor, considerată nepopulară), Portugalia (lipsa unui sistem și declanșarea procedurii de infringement de către Comisia europeană), România (până în prezent toate bibliotecile sunt exceptate de la plata dreptului de împrumut), Cipru (Ministerul Culturii caută soluții pentru propuneri de dezvoltare a sistemului PLR), Bulgaria și Malta (nu au intenția de a aplica prevederile directivei).

Comisia Europeană a demarat acțiunile legale împotriva Belgiei și Spaniei, având drept consecință implementarea de către aceste două țări a sistemului PLR. Au urmat Irlanda și Italia. Recent Comisia a anunțat că nu se are în vedere niciun plan de acțiune pentru asigurarea implementării corecte a directivei, ceea ce presupune că singurele organizații care vor asigura continuitatea PLR vor fi asociațiile

naționale de scriitori, susținute de European Writers Council și IFRRO (International Federation of Reproduction Rights Organisations).

Dreptul de împrumut public a dus la o serie de discuții pro și contra în rândul scriitorilor, cei care în final beneficiază de acest drept. Astfel, în 2008 autorii francezi au publicat un apel prin care cereau ca împrumutul gratuit al operelor lor să fie interzis. În contrapartidă, autori spanioli, italieni și portughezi, câțiva celebri precum Dario Fo și José Saramago, au protestat împotriva directivei și au numit dreptul de împrumut public o "barbarie". Contestat sau dimpotrivă susținut cu ardoare în politicile culturale naționale, dreptul de împrumut public rămâne în continuare o certitudine, cel puțin pentru statele care au economii puternice, strategii culturale. Dreptul de împrumut public va trebui luat în considerare de toți cei implicați în „lanțul cărții”, ca o componentă principală în cadrul politicilor culturale la nivel național, printr-o conștientizare activă și benefică asupra rolului de susținere a valorilor culturale, de stimulare a tinerelor talente scriitoricești, dar și de recunoaștere a ceea ce s-a scris până în prezent, în fapt moștenirea culturală scrisă de mâine.

Rolul bibliotecilor în diseminarea și susținerea dreptului de împrumut

Bibliotecile sunt o verigă importantă în lanțul cărții, ele joacă un rol esențial în funcționarea sistemului PLR, prin alimentarea permanentă a unei baze de date cu titluri și autori, statistici de împrumut, orice alte date relevante în analiza gradului de consultare a unui document. Aceste informații cuprinse în bazele de date ce constituie sistemul PLR sunt benefice atât pentru retribuirea corectă a autorilor și a celorlalți actori implicați în producția intelectuală a cărților, dar și pentru bibliotecii care pot avea o radiografie completă la nivel național a cerințelor și tendințelor de împrumut al cărții, în același timp un instrument util pentru managementul colecțiilor.

Bibliotecile publice, împreună cu editori și distribuitori de carte, dezvoltatori de politici culturale, academicieni, jurnaliști, precum și scriitori, fac parte dintr-o bază de date extrem de utilă pentru funcționarea sistemului PLR. În ceea ce privește bibliotecile publice, acestea pot fi promovate într-o mai bună măsură în schemă,

Dreptul de împrumut public în Comunitatea Europeană: politici culturale sau instrument politic?

devenind un punct central al procesului, dar cele care încurajează în mod activ înregistrarea autorilor, încurajează noii scriitori, scriitorii locali și regionali. Se vorbește mult despre reciprocitate, în sensul că unii autori renunță la unele drepturi de împrumut în favoarea unei mai bune promovări din partea bibliotecilor și a internaționalizării.

Țările mici, Lituania, Letonia, Estonia și Croația, sunt extrem de entuziaste de acest drept de remunerație deoarece astfel își pot promova mai bine cultura națională. Un exemplu aparte îl constituie Estonia unde bibliotecarii sunt plătiți pentru furnizarea de date și statistici pentru sistemul PLR și pentru activitățile de diseminare.

Indiferent de poziția bibliotecilor din Europa față de PLR, de teama diminuării bugetelor de achiziții în favoarea plăților compensatorii, un sistem care de fapt este în mod eronat enunțat, în condițiile în care dreptul de autor nu provine din fondurile destinate bibliotecilor, bibliotecile sunt întotdeauna susținătoarele politicilor culturale și educaționale, într-o economie a cunoașterii, a progresului și a patrimoniului cultural-științific creat astăzi pentru generațiile viitoare.

Conferințele PLR

Pentru o mai bună înțelegere a ceea ce înseamnă PLR, dar și de a promova conceptul și cele mai bune practici despre dreptul de împrumut public, anual au loc reuniuni și manifestări dedicate acestui subiect. Organizațiile europene de autori și alte instituții implicate în implementarea PLR (societățile de gestiune colectivă a drepturilor de autor) au prezentat rapoarte cu situația din fiecare țară care implementează PLR, modul de plată, situațiile întâmpinate, reglementările legislative, etc. Ca o remarcă generală se constată că țări precum Italia, Spania, Portugalia au mari greutăți în implementarea PLR (de ordin legislativ, financiar, dar și de acceptare a obligativității de a asigura funcționarea PLR).

Conferința PLR din 19-21 septembrie 2008, aflată la cea de-a IV a ediție, a fost găzduită în România la Casa Vernescu și a beneficiat de sprijinul European Writers Congress, Asociația Scriitorilor și Traducătorilor Norvegieni, Oficiul PLR din Marea Britanie și Uniunea Scriitorilor Români. Dintre rapoartele tuturor țărilor care și-au prezentat progresele, merită menționată situația de

succes a Irlandei în privința implementării PLR, autorii primind o remunerație în funcție de circulația cărților lor în bibliotecă, plata realizându-se dintr-un buget aparte decât cel al bibliotecii. Pentru România, conferința a reprezentat un subiect nou de dezbateră, la care au fost invitați să participe ORDA, Biblioteca Națională, traducători, reprezentanți ai editurilor, iar scriitorii, cei care sunt în fapt principalii beneficiari, au lipsit de la discuții.

La cea de-a 8-a conferință care s-a desfășurat la Lisabona între 23-25 septembrie 2009, obiectivul principal a vizat implementarea PLR la nivel global. Cea mai mare surpriză a venit din partea Greciei, care deși a introdus din 1993 PLR, organismele de resort, inclusiv Ministerul Culturii și Educației au refuzat constant să-și îndeplinească obligațiile legale față de autori și editori. Printre progresele semnalate la conferință: un sistem nou propus în Irlanda, interesul manifestat de Turcia pentru stabilirea unui sistem PLR în vederea aderării la UE, desemnarea Asociației Scriitorilor Croați care să gestioneze acest sistem în Croația, prezența Africii de Sud și crearea sistemului de PLR în Ungaria.

Dreptul de împrumut public în România

În România principalul aspect problematic în aplicarea acestui drept îl constituie obținerea fondurilor necesare implementării sistemului, de aceea este necesară adoptarea unei strategii comune de acțiune între toți factorii implicați în acest demers. Prin excepție, remunerația echitabilă nu se datorează în cazul în care împrumutul este efectuat prin bibliotecile instituțiilor de învățământ și prin bibliotecile publice cu acces gratuit. Rezultă astfel că prevederile Directivei au fost transpuse incorect în cadrul legislației naționale din România, deoarece sunt exceptate de la plata remunerației echitabile bibliotecile din toate instituțiile de învățământ și toate bibliotecile publice cu acces gratuit. Din acest motiv sistemul dreptului de împrumut public nu a fost pus în practică, iar în prezent, în România nu există o metodologie în vigoare care să aibă ca obiect împrumutul public, prin urmare organismele de gestiune colectivă nu au colectat remunerații având ca sursă acest drept, iar titularii de drepturi nu au beneficiat de remunerațiile cuvenite.

Dreptul de împrumut public în Comunitatea Europeană: politici culturale sau instrument politic?

Recent, în Parlamentul României a fost depus un proiect de lege pentru modificarea și completarea Legii nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, privind limitarea excepției de la plata drepturilor de autor numai la bibliotecile aparținând instituțiilor de învățământ preuniversitar. Astfel, se propune ca Alineatul (3) al articolului 144 să se modifice cu următorul cuprins: „(3) Remunerația echitabilă prevăzută la alin. (2) nu se datorează, în cazul în care împrumutul este realizat prin bibliotecile instituțiilor de învățământ preuniversitar”.

În expunerea de motive pentru modificarea Legii nr.8/1996 s-a argumentat faptul că în cursul anului 2005 a fost adoptată Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 123 pentru modificarea și completarea Legii nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe. Această Ordonanță de urgență a fost supusă aprobării Parlamentului României, care a adoptat Legea nr.329/2006 privind aprobarea OUG nr.123/2005, iar după adoptarea acestei legi, Comisia Europeană a semnalat necesitatea unor modificări pentru deplina conformitate a legislației naționale cu prevederile directivelor europene în cadrul Raportului de țară publicat la Bruxelles în 26 septembrie 2006. Din păcate nu s-a specificat proveniența fondurilor care vor constitui remunerațiile autorilor și schema de plată.

NOTE

1. Publicat în *Jurnalul Oficial al Comunității Europene*, seria C, nr.62/1974, p. 5.
2. *Council Directive 92/100/EEC of 19 November 1992 on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property.*
3. **REINBOTHE, Jörg; VON LEWINSKI, Silke.** *The E.C. Directive on Rental Right and Lending Right.* London: Sweet & Maxwell, 1993, p. 4.
4. **BATTISTI, Michèle.** Le droit d'auteur, un obstacle à la liberté? În: *Bulletin des Bibliothèques de France*, t. 49, nr. 6, 2004, p. 31-35.
5. *World Trade Organisation Agreement on Trade-Related aspects of Intellectual Property rights*, 1994.
6. Hotărârea Curții Europene de Justiție din data de 16 octombrie 2003, Cazul C-433/02, I-12191 (*Comission versus Belgium*).
7. Hotărârea Curții Europene de Justiție din data de 11 ianuarie 2007, Cazul C-175/05, I-00003 (Dreptul de împrumut public în Irlanda); Hotărârea Curții Europene de Justiție din data de 6 iulie 2006, Cazul C-53/05, I-

06215 (Dreptul de împrumut public în Portugalia).

BIBLIOGRAFIE

1. **BOOTON, D.** A critical analysis of the European Commission's proposal for a Directive harmonising the Droit de Suite. În: *Intellectual Property Quarterly*, nr. 2, 1998, p. 165-191.
2. **CAPRIOLI, E.A.** Mesures techniques de protection et d'information des droits d'auteur. În: *Communication Commerce Electronique*, nr. 8, vol. 11, 2006, p. 25-31.
3. **DANSET, Françoise.** La directive sur le droit d'auteur et les droits voisins. În: *Bulletin des Bibliothèques de France*, nr 6, 2004, p. 36-41.
4. **FROST, S. R.** Introduction to SHARP Copenhagen: A Nordic conference of international print culture. În: *Library and Information History*, nr. 25, vol. 3, 2009, p. 171-173. <http://search.proquest.com/docview/742895860?accountid=133095>. Accesat: 3 martie 2011.
5. **HARMS, Louis.** *Enforcement of Intellectual Property Rights.* Geneva: World Intellectual Property Organization, 2005. 366 p.
6. **LeCOMTE, R.** Writers blocked: The debate over public lending right in the United States during the 1980s. În: *Libraries & the Cultural Record*, vol. 44, nr. 4, 2009, p. 395-417. <http://search.proquest.com/docview/57687542?accountid=133095>. Accesat: 3 martie 2011.
7. *Public Lending Right.* <http://www.plr.uk.com>.
8. **REINBOTHE, Jörg; VON LEWINSKI, Silke.** *The E.C. Directive on Rental Right and Lending Right.* London: Sweet & Maxwell, 1993. 240 p.
9. **VAN EECHOUD, Mireille; HUGENHOLTZ, P. Bernt; GUIBAULT, Lucie.** *Harmonizing European copyright law: the challenges of better lawmaking.* Kluwer Law International, 2009, p. 77-78.

Public Lending Right in the European Community: cultural policy or political tool?

Nicoleta Rahme

Author

Nicoleta Rahme, Head of Acquisitions Department,
National Library of Romania
E-mail: *nicoleta.rahme@bibnat.ro*

Abstract

In a knowledge based economy, PLR is an useful means of cultural, recognition and economic support for authors as long as is not coming from library budgets, but from the State budget, and libraries functioning as an trustful intermediary. Almost almost two decades after publication of the Council Directive 92/100/EEC on "Rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property" (in November 1992), there are a number of Member States still failing to implement it. This article describes the birth and development of the PLR system and seeks to explain its special features by putting it in the larger cultural historical context. The controversy concerning the right of non-fiction writers to receive compensation is also described, as well as the PLR situation in Romania.

Keywords: *copyright; intellectual property; public lending right; libraries; European Community; European law framework*

The Evolution of the European directives dedicated to copyright and related rights

Even from the beginning, the copyright represented a tender and complicated subject itself, situated at the border with creativity, cultural identity, social policy, economical aspects, cultural traditions and technological development. The main stimulus in developing copyright was represented by the new technologies, beginning with the printing invention until the modern times when the video records, the techniques for recording on digital supports and the new methods to communicate generated a special impact upon the creators or persons taking an active part in the cultural environment: authors, interpreters, phonograms and film producers etc.

The creation results produce a common market for the cultural goods which can be valorized when a high level of copyright protection and related rights are assured. To the same extent of the cultural identity, if a creative person and the cultural diversity in the European Community are untouched and become a protection instrument against the tendencies to „make trade” with culture.

The copyright harmonization in building up a market able to reflect the cultural and linguistic diversity represents an important step in observing the intellectual property and related rights resulting from this process. Each of the Member States has a complex legislation reflecting the country economical and social development stage.

According to the Economical Community Treaty, it is the duty of the Committee to initiate legislative projects in order to harmonize the laws of the Member States. The copyright and the related rights have entered in the Committee's attention by the resolution of the European Parliament in 1974 (1), as well as in different Committee messages. The first definite measures were announced by the Green Paper documents on „Television Without Frontiers” in 1984 and White Paper „Completing the Internal Market” in 1985, rather selective documents, treating only certain problems of the intellectual property field.

In time, there were elaborated 7 directives for the copyright and related rights, the first referring to software was adopted in 1991, and the most recent ones in 2001, regarding the right to re-sell

Public Lending Right in the European Community: cultural policy or political tool?

the artists. Excepting the directive about the information society, most of the directives have been structured in order to harmonize only the distinct aspects of copyright and related rights, without treating in detail all these rights. Each directive had its own history, was adopted in different years, and brought about inevitably insubstantial and fragmentary solutions, with amendments and updates generated by the natural evolution of the social, political and economical environment at the European level. For these directives evolution, time was an important and defining factor, in the present case the Directive of 1992 (2) being written in a framework of the analogical support, the electronic rental/lending being at that only a future scenario.

The first document presenting the priorities (for that time) upon the harmonization in copyright and related rights was *Green Paper on Copyright and the Challenge of technology - Copyright Issues Requiring Immediate Action* (1988), describing and analyzing in seven chapters the situation and what had to be done by the Committee, with a suggestive chapter dedicated to the right of distribution and the lending right. This document represented the main source for the Committee Directive in 1992. The lending statute aimed first the phonograms producers and the artist's interpreters, but there was extended to other items to be rent/lent. Based on the document *Green Paper*, the Committee took in December 1990 the resolution „Proposal for a Council Directive on rental right, lending right, and on certain rights related to copyright”, which did not aim to harmonize the horizontal aspects of the copyright legislation, as well as the problems of the rights property, the authors definition or the artistic production originality.

The piracy by copyright represented a subject in attention of the Committee and was defined as “the unauthorized reproduction of the works protected by copyright or by related rights for trade purposes” (3). The piracy was considered a serious problem for the industry and the people active in creation, mostly in some specific areas: books, sound records, video records, software, and cable transmissions. The definite solution in solving this problem was the harmonization by effective protection measures and precise conditions of multiplication authorization.

The differences in the national legislations are

often quoted as obstacles in the motivation exposition of the directives elaborated by the European Committee. Another aspect to be taken into consideration in this challenge represented by the harmonization of the European legislation are the different notions of *droit d'auteur* and *copyright*, as well as the terminologies of each Member State. This way, a telling example is the fact that in some laws the physical copies distribution is a part of an extended right to communicate to the public, and in others, there is included the right of reproduction is separately mentioned. The author right is seen as one of the component parts of information right and implicitly a social compromise. The author right and copyright systems are two law systems having the same purpose, meaning an equilibrium between the personal interests (the creation payment) and the general interest (the knowledge progress) (4). There are countries to accept the notion of author right, where the stress goes to the author personality, the moral right having a special importance. In the copyright countries, the stress goes to the work protection, independent of his/her author, and the patrimony rights are predominating.

Public Lending Right in Europe

In the first „Green Paper” elaborated by the European Committee, mostly in the paragraphs mentioning piracy, the rental right was not treated in a unitary manner, but they were described in legal terms as an element in the framework of the distribution and first publishing. In economical terms, these rights are considered as a new manner to exploit some categories of protected documents, and as an example quoted by the Committee was the right to rent video and CD recordings, at that time, under the circumstances that the legislation was different in each Member State. The Committee opinion was that these rent rights should be structured better so the rights to become exclusive rights (to authorize or forbid the rent), as much important as a payment right, to assure the right bearers the possibility to choose the time, the market and place to exploit their products. It is interesting to notice that the Committee members did not considered the opportunity of a harmonization or introducing a

Public Lending Right in the European Community: cultural policy or political tool?

general right of the author to control the trade distribution of his/her own work. More than that, the Committee did not consider necessary to include the non-commercial lending in the harmonization efforts.

Public Lending Right (PLR) is not established by any international Convention or Treaty in the field and either by the TRIPS agreement (5); though, in 1992, the European Committee adopted the *Directive regarding the right to rent and lend (The Directive 92/100/CEE)*, which is in present the only international regulation regarding the lending right and which establishes the specific legal framework for the author right in order to be recognized by the Member States of the lending right for authors and other right bearers. The Directive represents an effective and efficient manner to pay the writers, translators for the book lending in the public libraries, as well as other categories of providers of intellectual content (composers, photographers, interpreters, etc.). The legal basis of the Directive is the Treaty for establishing of the European Committee, the articles defining the free circulation of goods, persons and services, the internal market function mechanisms, the community legislation. According to the Committee opinion, the creative authors and the interpreters act as persons developing independent activities, usually services, and the legislation of the Member States in the field of the intellectual property and related rights for the persons activating as like should be harmonized in order to assure an internal market.

As a concept, the public lending right takes into consideration, on one side, *the distinct and exclusive patrimony right* of the author or the bearer to authorize or forbid his/her work, after this one was distributed to the public, as a direct authorization or by the collective administration bodies, and, on the other hand, *the right to payment*, indebted to the right bearer for the public lending of his/her work. The notion of „lending” means to put at disposal a production to be used, action done observing the following conditions which should be cumulative : with the author’s authorization, for a limited time, without a direct or indirect economic or trade advantage and through an institution permitting the public access for this purpose.

The harmonization of the lending and rental

rights refers only to the physical copy. The Directive for rental rights presents the beneficiaries of these rights : authors, the interpreter related to the establishment of his/her interpretation, the phonograms producer related to the phonograms, the producer of the first establishment of a film. Due to the fact that the rental and lending rights can be an obstacle in the free movement of goods, the Member States can not extend the one-sided rights of some other parts interested in this process. The difference between rental and lending is that the last one is done by a non-profit database by the institutions accessible to the public, as public libraries, archives, school libraries, research libraries. As well as the rental right, the lending right is not extended to productions of applied arts, constructions, databases protected by the *sui generis* right.

The Article no. 5 of the Directive allows the Member States an equitable payment for the lending in the libraries not requiring the author authorization and which is not the object of renunciation of the author and the bearers of the related rights. Rather than assuring an exclusive right for authorization, the Member States can choose a system for public lending payment and *to except certain institutions* from payment. The European Court for Justice decided “if the circumstances predominating in the Member States do not allow a valid distinction among different types of public institutions, the obligation to cover that payment has to be imposed to all these categories of public institutions” (6). In other words, each Member State can except from the public lending right payment some institutions, but the arguments should be in accordance with the European community principles and does not create incorrect practices of the common provisions for all the states. The same Art. no. 5 of the Directive permitted to the Member States to except some institutions from the exclusive right, under the circumstances of at least an equitable payment to the authors and other rights bearers. More than that, the states can establish the payment amount, can except certain categories of institutions (not all them) from the payment and also can offer priority to the national cultural objectives in establishing the public lending system.

From the point of view of the public lending right introduction, the Directive regarding the

Public Lending Right in the European Community: cultural policy or political tool?

rental and lending right is not harmonized at the level of the Member States, so that in some countries (Belgium, Estonia, Lithuania) the lending right is based on the tradition of the author right, and by law there is established a supplementary payment in the benefit of the authors of the writings borrowed or bought by the libraries. In other countries (Denmark, Finland, Germany, Italy, Latvia, Great Britain, Norway, Slovenia, Sweden) the legislation recognizes and accepts the legitimacy of an advantage of the authors with the title of „borrow” and establish a social system (support) of creation, mainly the literary one, and in other countries there is a mix concept according to which the payment given directly to the authors is connected with a part of the money destined to the social actions (France).

The debates connected with the lending right indicate in all the situations that numerous community states tried to limit as much as possible its aim for the public institutions. In three cases conducted by the European Court for Justice against Ireland, Portugal and Spain, there was argued successfully that these countries have not introduced correctly the Directive by excluding effectively all (or in great number) the public libraries, archives, academic and education institutions from the payment for lending (7). In the case against Italy, the Committee argued the fact that this country limited in time the payment obligation for the public libraries, by a law permitting that all the libraries to benefit from the payment exclusion to the point the lending does not mean an authorization or payment at least after 18 months form the first distribution or after at least 24 months after these writings were produced if the distribution right is not done.

Beside the legal, financial arguments and the economic aspect involved in this process, the public lending right has a special contribution to at least *three objectives of major importance* :

- promoting the national writers at an international scale, by encouraging the data exchange by the PLR plans of each country;
- by an efficient and effective administration of the plan the access to a richer and varied culture is increased, including the multiculturalism and multilinguism;
- the development and support of young talented writers in each country, so that the small countries can also promote better their literature at

the international scale.

The PLR initiatives began in 1940. The first country introducing a payment system was Denmark in 1946, followed by Norway in 1947 and Sweden in 1954. In Great Britain the law was established in 1979. Today, more than 40 countries have legislation recognizing the public lending right, not only in Europe, but also in Australia, Canada, New Zealand and Israel. In the last 10 years, the number of European countries introducing the PLR has increased from 15 to 24 in 2008 and in present to 29.

The PLR international network is coordinated by the Office in Great Britain, a nonformal network including countries recognizing the lending right and assure advise and expertise for the new countries introducing PLR.

The payment mode is different from one country to another, but the most important systems are based on counting how often the item is borrowed (payment on lending) or the payment according to the number of samples in the libraries. Certain PLR systems assure grants for writers to travel and for other projects, in some situations pension funds.

PLR functions as a national plan financed at a central level, thus simplifying the process of including the recognition of the intellectual property rights into the lending libraries systems and assures the payment from government funds. This way, there are known some countries as models for good practices and which have efficient policies to support the public lending right: the northern countries, France, Great Britain.

The PLR national systems are to be divided into two categories:

- countries where PLR is considered as an integrated element of the copyright legislation, to a certain point connected with the availability of an work in a library ;
- countries where PLR payments are a part of the state support for culture and with the purpose to assure the national writers promotion.

A PLR is considered functional in a country where there is a specialized legislation, an organization managing PLR, funds from government and a payment commitment at a certain period of time. A number of 14 countries have PLR legislation, but they do not fulfill the mentioned criteria, so they are not to be

Public Lending Right in the European Community: cultural policy or political tool?

considered as systems. 43 countries have a PLR system or dedicated legislation, on four continents: Europe, Africa (Malawi, Mauritius, Ethiopia), Asia (Armenia, Kazakhstan), Australia (Australia and New Zealand), America (Canada).

The recent progresses of European PLR systems are worth to be underlined, on one side, as good practices, on the other hand as a normal evolution and a certitude of this right importance. Thus, in Holland, there were taken place debates between the authorities managing PLR and libraries upon a new book lending by a user to be considered the second lending and as a consequence there is necessary a second payment to the author. In Slovenia there are debates about extending PLR upon the books in the public libraries and the extension of PLR upon e-books lending in Great Britain. Otherwise, in the countries where the system functions, there are problems with the digital environment and the electronic format, the inclusion of new group of right bearers under the circumstances of new digital products creation.

In the chapter dedicated to the problems in introduction PLR and the directive, there are still mentioned Poland (no clear solution since the proposal in 2004 to assure the funds based on the taxes from the users, considered unpopular), Portugal (the lack of a system and the beginning of the infringement procedures by the European Committee), Romania (until now all the libraries are excepted from the payment of PLR), Cyprus (The Ministry of Culture is searching for solutions to develop the PLR system), Bulgaria and Malta (they have no intention to put into practice the directive provisions).

The European Committee has begun the legal actions against Belgium and Spain, having as a consequence the introduction of PLR system by these countries. Italy and Ireland followed. Recently, the Committee announced that it has no action plan in order to assure the correct introduction of the Directive, supposing the only organizations assuring the correct continuity of PLR would be the national writers associations, supported by the European Writers Council and also IFRRO (International Federation of Reproduction Rights Organisations).

The Public Lending Right has brought a series of questions pro and against from the writers, those who finally are the beneficiaries of

this right. Thus, in 2008, the French authors published a call by which they asked the free lending to be forbidden. In return, the Spanish, Italian and Portuguese authors, some of them famous, among which Dario Fo and José Saramago, protested against this Directive and named the public lending right a “barbarity”. Contested, or, on the contrary, supported very enthusiastic by the national cultural policies, the public lending right is still certitude, at least for the countries having strong economies and cultural strategies. The Public lending right has to be taken into consideration by all those involved in the „book chain”, as a main element of the national cultural policies, by an active and beneficiary awareness upon the role of supporting the cultural values, of stimulating the young gifted writers, as well as a recognition of the already existing writings, as a matter of fact, the cultural written heritage for tomorrow.

The libraries role in disseminating and supporting the lending right

Libraries are an important link in „the book chain”, as they have an essential role in the PLR function, by providing permanently to the database titles and authors, lending statistics, any other relevant data in analyzing the circulation degree of a document. This information included into the databases of PLR system is beneficiary both for the authors correct payment as well as for the other actors involved in the intellectual production of the books, but also for the libraries which can have a complete image at the national level of the requests and the books lending tendencies, in the same time an useful instrument for the collection management.

The public libraries, together with editors and book providers, cultural policies developers, academicians, journalists, as well as writers, are a part of a database very useful for PLR system function. The public libraries can be promoted in a better way in this plan, becoming a central element of this process, but those encouraging efficiently the new writers, the local and regional writers. There is a big debate about reciprocity, meaning that some authors give up to some lending rights in the favor of a better promoting by the libraries and an international presence.

Public Lending Right in the European Community: cultural policy or political tool?

Small countries like Lithuania, Latvia, Estonia and Croatia are very enthusiastic about this payment right as they can promote better their national culture. A special example is represented by Estonia where the librarians are paid for providing data and statistics for the PLR system as well as for the dissemination activities.

No matter the libraries attitude in Europe toward PLR, being afraid their acquisition budgets are to be cut in the favor of the compensation payments, a system which, in fact is wrongly formulated, under the circumstances the author right does not come from the funds destined to libraries, the libraries are always supporting the cultural and educational policies, in an economic environment of knowledge, progress and scientific development of the cultural patrimony created today for the next generations.

The PLR Conferences

For a better understanding of PLR means, as well in order to promote the concept of the best practices about the public lending right, there are taking place meetings and events dedicated to this subject every year. The European authors organizations and other organizations involved in introducing PLR (the author right collective administration societies) presented reports with the situation in every country introducing the PLR, the payment manner, the situations they had to be confronted with, the legislation, etc., as a general observation, there are to be mentioned that countries as Italy, Spain, Portugal have important difficulties in introducing PLR (legislation, financial aspects, as well as the obligatory character to assure the PLR function).

The PLR Conference of 19-21 September 2008, the 4th edition was hosted by *Romania* in Vernescu House and was supported by the European Writers Congress, The Association of the Norwegian Writers and Translators, The PLR Office in UK, as well as the Romanian Writers Union. Among the reports of all the countries presenting all their progress, there is to be mentioned the success Ireland had in introducing PLR, the authors receiving a payment according to the circulation of their books in the libraries, the payment is coming from a special budget, different from the library budget. For Romania,

the conference represented a new subject on debate, where there were invited to take part ORDA (The National Office for Authors Right), The National Library, translators, publishing houses representatives, but the writers who are main beneficiaries missed from the debates.

The 8th Conference took place in *Lisbon* between 23-25th of September 2009, the main objective was PLR introduction at a global level. The great surprise came from Greece, which though introduced PLR since 1993, the specialized institutions, including the Ministry of Culture and education refused constantly to fulfill their legal obligations toward the authors and editors. Among the progresses mentioned in the conference : a new system proposed in Ireland, the interest shown by Turkey in establishing a PLR system, in order this country join EU, the appointment of the Croatian writers association to manage this system in Croatia, the presence of South Africa and also the PLR system established in Hungary.

The Public Lending Right in Romania

In Romania the main problematical aspect in bringing the law to the operation is how are obtained the necessary funds to introduce the system, that's why there is necessary a common strategy for all the institutions involved in this measure. As an exception, there is no equitable payment if the lending is done in the education institutions and public libraries with free access. Thus, the directives provisions were projected incorrectly in the Romanian national legislation, as they are excepted from an equitable payment all the education institutions libraries and the public libraries with free access. For this reason, the public lending right was not put into practice, and, in present, in Romania, there is no valid methodology to deal with the public lending right, as a consequence, the collective administration bodies have not collected payments coming from this right, and the bearers of this right have not benefited from the proper payments.

Recently, the Romanian Parliament received a project of a law to modify and complete the *Law nr. 8/1996 regarding the author right and the related rights*, about the limitation of the exception from the author rights payment only to

Public Lending Right in the European Community: cultural policy or political tool?

the school libraries. Thus, there is proposed that the Paragraph (3) of the article 144 to be modified with the next content: „(3) The equitable payment provided in the paragraph (2) is not indebted, in the situation is done in the school libraries”.

In exposing the motivation to modify the Law nr.8/1996, there was argued the fact that during 2005 there was adopted the Urgent Ordinance of the Government nr. 123 to modify and complete the Law nr. 8/1996 regarding the author right and the related rights. This Urgent Ordinance was presented to Romanian Parliament to be endorsed, which adopted the Law nr.329/2006 regarding the endorsement of OUG nr.123/2005, and, after this law was adopted, the European Committee reported the necessity of some changes for a full harmonization of the national legislation and the European Directions in the framework of the Country Report published in Brussels in 2006, September 26th. Unfortunately, there was not mentioned the origin of the funds for the authors payment and the payment plan.

NOTES

1. [1974] O.J. C62/5.
2. *Council Directive 92/100/EEC of 19 November 1992 on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property.*
3. **REINBOTHE, Jörg; VON LEWINSKI, Silke.** *The E.C. Directive on Rental Right and Lending Right.* London: Sweet & Maxwell, 1993, p. 4.
4. **BATTISTI, Michèle.** Le droit d’auteur, un obstacle à la liberté? In: *Bulletin des Bibliothèques de France*, t. 49, nr. 6, 2004, p. 31-35.
5. *World Trade Organisation Agreement on Trade-Related aspects of Intellectual Property rights*, 1994.
6. ECJ 16 Oct. 2003, Case C-433/02, ECR [2003] I-12191 (*Committee v. Belgium*).
7. ECJ 11 Jan. 2007, Case C-175/05, ECR [2007] I-00003 (Public Lending Ireland); ECJ 6 Jul. 2006, Case C-53/05, ECR [2006] I-06215 (Public Lending Portugal).

BIBLIOGRAPHY

1. **BOOTON, D.** A critical analysis of the European Commission’s proposal for a Directive harmonising the Droit de Suite. In: *Intellectual Property Quarterly*, nr. 2, 1998, p. 165-191.
2. **CAPRIOLI, E.A.** Mesures techniques de protection et d’information des droits d’auteur. In:

Communication Commerce Electronique, nr. 8, vol. 11, 2006, p. 25-31.

3. **DANSET, Françoise.** La directive sur le droit d’auteur et les droits voisins. In: *Bulletin des Bibliothèques de France*, nr 6, 2004, p. 36-41.

4. **FROST, S. R.** Introduction to SHARP Copenhagen: A Nordic conference of international print culture. In: *Library and Information History*, nr. 25, vol. 3, 2009, p. 171-173. <http://search.proquest.com/docview/742895860?accountid=133095>. Accesat: 3 martie 2011.

5. **HARMS, Louis.** *Enforcement of Intellectual Property Rights.* Geneva: World Intellectual Property Organization, 2005. 366 p.

6. **LeCOMTE, R.** Writers blocked: The debate over public lending right in the United States during the 1980s. In: *Libraries & the Cultural Record*, vol. 44, nr. 4, 2009, p. 395-417. <http://search.proquest.com/docview/57687542?accountid=133095>. Accesat: 3 martie 2011.

7. *Public Lending Right.* <http://www.plr.uk.com>.

8. **REINBOTHE, Jörg; VON LEWINSKI, Silke.** *The E.C. Directive on Rental Right and Lending Right.* London: Sweet & Maxwell, 1993. 240 p.

9. **VAN EECHOUD, Mireille; HUGENHOLTZ, P. Bernt; GUBAULT, Lucie.** *Harmonizing European copyright law: the challenges of better lawmaking.* Kluwer Law International, 2009, p. 77-78.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ / SELECTIVE BIBLIOGRAPHY

COPYRIGHT

1. **ALBANESE, Andrew Richard**. Report: Balance Digital Rights. În: *Library Journal*, vol. 129, nr. 6, 2004, p. 22.
2. **ALEXE, Vlad**. Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale și dezvoltarea economico-socială. În: *Invenția și Economie*, nr. 9, 2002, p. 56-61.
3. **ALIX, Yves**. Le droit d'auteur aujourd'hui: des enjeux économiques, politiques et culturels. În: *Bulletin des Bibliothèques de France*, nr. 5, 2006, p. 14-17.
4. **ALIX, Yves**. Le droit d'auteur et l'internet. În: *Bulletin d'informations - Association des Bibliothèques Françaises*, nr. 91, 2001, p. 96-97.
5. **ANECHITOAI, Constantin**. Operele orfane și operele anonime. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 2, 2009, p. 47-58.
6. **BALLI, Mateo**. Dreptul de autor. Aspecte comparative între România, Italia și Albania. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 2, 2009, p. 182-187.
7. **BATTISTI, Michèle**. Le droit d'auteur, un obstacle a la liberté d'information? În: *Bulletin des Bibliothèques de France*, nr. 4, 2007, p. 69-75.
8. **BELEI, Olga**. Organizațiile de gestiune colectivă: studiu comparat (I). În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 3, 2007, p. 27-31.
9. **BELEI, Olga**. Reglementarea excepțiilor și limitări ale drepturilor titularilor conform proiectului de lege privind dreptul de autor și drepturile conexe în Republica Moldova. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 3, 2008, p. 148-153.
10. **BERTRAND, André**. *Le droit d'auteur et les droits voisins*. Paris: Dalloz, 1999. 289p.
11. **BERTRAND, Anne-Marie**. Accès a l'information et droit d'auteur. În: *Bulletin des Bibliothèques de France*, nr. 3, 2004, p. 97-98.
12. **BERTRAND, Anne-Marie**. Droit d'auteur: ou en est-on? În: *Bulletin des Bibliothèques de France*, nr. 4, 2004, p. 126-127.
13. **BODOAȘCĂ, Teodor; DRĂGHICI, Aurelia**. Contribuții la studiul reglementărilor legale referitoare la limitele exercitării drepturilor de autor. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr.3, 2009, p.75-105.
14. **BORESCHIEVICI, Bogdan; MOȘOIANU, Mariana; TEODOROV, Ștefana**. Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci și bibliotecile publice din România - 7 ani de colaborare. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 3, 2009, p. 17-23.
15. **BUCȘĂ, Gheorghe; POPESCU, Tiberiu**. *Dicționar ilustrat de proprietate intelectuală*. București : OSIM, 2003, 289 p.
16. **BUTA, Paul George**. Considerații de bază asupra excepției de copie privată. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 3, 2006, p. 36-49.
17. **BUTA, Paul George; MUȘAT, Anca**. Condițiile în care se poate beneficia de limitările în exercițiul dreptului de autor. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 2, 2007, p. 107-119.
18. **CALMUSCHI, Otilia**. Aspecte ale exigențelor procesului de armonizare privind asigurarea respectării drepturilor de proprietate intelectuală, o prioritate a legiuitorului român. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 2, 2007, p. 25-36.
19. **CĂTUNA, Ligia**. Opere și idei. Plagiat. Excepția excepției. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 1, 2009, p. 52-57.
20. **CĂTUNA, Ligia**. Limite legale ale exercitării dreptului de autor. Aspecte atipice derivate din alt act normativ. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 4, 2009, p. 57-62.
21. **CHIROȘCA, Dorian**. Copia privată - o limită a exercitării dreptului de autor în legislația Republicii Moldova. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 3, 2007, p. 15-26.
22. **CHIROȘCA, Dorian**. Rolul organelor administrative și al societăților de gestiune colectivă în promovarea creativității și a industriilor bazate pe dreptul de autor. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 3, 2008, p. 143-147.
23. **COISY, Bernard**. La diffusion des films en médiathèque, cadre juridique et perspective. În: *Bulletin des Bibliothèques de France*, nr. 1, 2006, p. 98-99.
24. **COLOMBET, C**. *Propriété littéraire et artistique et droits voisins*. Paris: Dalloz, 1997.
25. **DIETZ, Adolf**. Dreptul de autor în România și armonizarea acestuia în baza normelor europene. Evoluție și situația actuală după aderarea României la Uniunea Europeană. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 4, 2009, p. 12-47.
26. **DOBRESCU, Alexandru**. *Corsarii minții. Istoria ilustrată a plagiatului la români*. Iași: EM.OL.IS, 2007, 373 p.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ / SELECTIVE BIBLIOGRAPHY COPYRIGHT

27. **DOBRESCU, Alexandru.** File din istoria plagiatului la români: un lanț al slăbiciunilor. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 1, 2009, p. 9-19.
28. **DOMINTE, Nicoleta-Rodica.** *Dicționar de dreptul proprietății intelectuale*. București: C.H. Beck, 2009, 202 p.
29. **DOMINTE, Nicoleta-Rodica.** Limitele exercitării dreptului de autor în statele membre ale Uniunii Europene. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 3, 2009, p. 106-112.
30. **DUCULESU, Victor.** Internetul - o revoluție în știința dreptului? În: *Revista de Drept Comercial*, nr. 10, 2005, p. 92-116.
31. **DUMITRU, Nicoleta Raina.** Internetul... respect pentru creație. Realitate sau utopie? România versus Franța. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 2, 2009, p. 174-181.
32. **EMINESCU, Yolanda.** Limitele juridice și etice ale dreptului la citare. În: *Studii și Cercetări Juridice*, nr. 3, 1972.
33. **EMINESCU, Yolanda.** *Opera de creație și dreptul: o privire comparativă*. București: Editura Academiei, 1987, 216 p.
34. **EMINESCU, Yolanda.** *Dreptul de autor*. București: Lumina Lex, 1994, 285 p.
35. **FRANCON, Andre.** *Cours de propriété littéraire, artistique et industrielle*. Paris: Litec, 1996.
36. **HAMANGIU, Constantin N.** *Proprietatea intelectuală. Dreptul de autor*. Craiova: Institutul de Arte Grafice „Ramuri S.A.”, 1920, 45p.
37. **IAMANDI, Luca.** Informatica - instrument al jafului modern. În: *Pro Patria Lex*, nr. 1, 2002, p.116-120.
38. **IONIȚĂ, Raluca Elena.** Furtul intelectual. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr.2, 2009, p.161-165.
39. **LAHARY, Dominique.** Les bibliothèques et la loi DADVSI. În: *Bulletin des Bibliothèques de France*, nr. 5, 2006, p. 18-22.
40. **LAHARY, Dominique; ALIX, Yves.** Les exceptions: lesquelles, pourquoi, comment? În: *Bulletin des Bibliothèques de France*, nr. 5, 2006, p. 22-23.
41. **LUCAS, A.** *Droit d' auteur et numérique*. Paris: Litec, 1998, 233p.
42. **LUCAS, A; LUCAS, H.J.** *Traite de la propriété littéraire et artistique*. Paris: Litec, 1994.
43. **MACOVEI, Ioan.** *Tratat de drept al proprietății intelectuale*. București: C.H. Beck, 2010, 568 p.
44. **MARINESCU, Ana-Maria.** Aspecte privind dreptul de autor și drepturile conexe în Armenia, Croația și Nigeria. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 2, 2006, p. 112-117.
45. **MUAREL, Lionel.** "Creative Commons" en bibliothèque: vers une alternative juridique? În: *Bulletin des Bibliothèques de France*, nr. 4, 2007, p. 69-75.
46. **NEGRILĂ, Carmen.** Drept de autor. Citarea autorului (art. 33 alin 1 lit. c din Legea 8/1996) și transformarea operei sub forma unor prezentări rezumative în scop didactic (art. 35 lit. d), limitări ale dreptului de autor... În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 9, 2009, p. 188-206.
47. **NORMAN, Sandy.** *Copyright in public library*. London: Library Association Publishing, 1996, 36p.
48. **OLTEANU, Edmond Gabriel.** Globalizarea și uniformizarea legislației în materia proprietății intelectuale. În: *Revista de Științe Juridice*, nr. 1-2, 2005, p. 112-116.
49. **OLTEANU, Edmond Gabriel.** Efortul intelectual de creație - condiție pentru nașterea dreptului de autor. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 2, 2007, p. 70-78.
50. **OLTEANU, Edmond Gabriel.** Considerații asupra relației dintre dreptul de autor și mecanismul peer-to-peer. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 3, 2007, p. 40-47.
51. **OLTEANU, Edmond Gabriel.** Considerații cu privire la conceptul de autoplăgiat. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 4, 2009, p. 48-51.
52. **OPREA, Laurențiu; MARINESCU, Ana-Maria.** Organismele de gestiune colectivă în România. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 4, 2007, p. 86-105.
53. **ORDA.** Seminar național: Limite și excepții în dreptul de autor. Cadru juridic. Aplicare. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 4, 2009, p. 260-277.
54. **PÂRVU, Rodica.** Locul și rolul organismelor de gestiune colectivă a dreptului de autor în general și în societatea informațională, în special. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 1, 2004, p. 137-145.
55. **PÂRVU, Rodica; MARINESCU, Ana-Maria.** Remunerația compensatorie pentru copia privată. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 2, 2005, p. 9-36.
56. **PÂRVU, Rodica; MARINESCU, Ana-Maria.** Dreptul de împrumut public. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 3, 2009, p. 47-62.
57. **POP, Lucian.** Autorul între suveranitate și suzeranitate. Limitele exercitării dreptului de autor. În: *Revista*

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ / SELECTIVE BIBLIOGRAPHY COPYRIGHT

- Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 2, 2009, p. 147-153.
58. **POPESCU, Magda**. Aspecte din practica judiciară europeană referitoare la remunerația compensatorie pentru copia privată. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 4, 2009, p. 75-119.
59. **QUATREHOMME, Anne-Marie**. Droit de copie et droit d'auteur: leur application dans les bibliothèques britanniques et françaises. În: *Bulletin des Bibliothèques de France*, nr. 1, 2002, p. 94-96.
60. **REGNEALĂ, Mircea**. Bibliotecile și copyrightul documentelor clasice și electronice. În: *Studii de biblioteconomie*. Constanța: Ex Ponto, 2001, p. 245-270.
61. **ROBBIO, Antonella de**. Impacts de la Directive européenne sur le droit d'auteur en Italie. În: *Bulletin des Bibliothèques de France*, nr. 5, 2006, p. 36-40.
62. **ROMIȚAN, Ciprian Raul**. Originalitatea, condiție esențială de protecție a creațiilor intelectuale din domeniul literar, artistic sau științific. În: *Dreptul*, nr. 7, 2008, p. 72-80.
63. **ROMIȚAN, Ciprian Raul**. Considerații cu privire la piratarea operelor științifice prin procedeul reprografiei. Propunere de lege ferenda. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 3, 2009, p. 123-139.
64. **ROMIȚAN, Ciprian Raul**. Considerații cu privire la sintagma de „utilizator” în domeniul operelor scrise: propunere de lege ferenda. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 4, 2009, p. 120-124.
65. **ROMIȚAN, Ciprian Raul; BUTA, Paul George**. *Drept comunitar al proprietății intelectuale . Dreptul de autor și drepturile conexe. Culegere de acte normative*. București: C.H. Beck, 2008, 237 p.
66. **ROMIȚAN, Ciprian Raul; PÂRVU, Rodica**. *Dreptul de autor și drepturile conexe*. București: All Beck, 2005, 119 p.
67. **ROȘ, Viorel**. Contrafacerea și plagiatul în materia dreptului de autor. Retrospectivă istorică și încercare de definire. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 1, 2004, p. 88-117.
68. **ROȘ, Viorel**. Dreptul de citare. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 3, 2009, p. 15-34.
69. **ROȘ, Viorel; BOGDAN, Dragoș; SPINEANU-MATEI, Octavia**. *Dreptul de autor și drepturile conexe: tratat*. București: All Beck, 2005, 725 p.
70. **SMITH, Gordon V.; PARR, Russell L**. *Proprietatea intelectuală. Evaluare. Exploatare. Daune pentru contrafacere*. București: Irecson, 2008, 848 p.
71. **STĂNESCU, Chantal**. Une transposition sous haute tension. La saga du prêt public en Belge. În: *Bulletin des Bibliothèques de France*, nr. 5, 2006, p. 41-43.
72. **TĂRĂBUȚĂ, Florin C**. Dreptul moral al autorului asupra operii sale intelectuale. București: Tipografia și Legătoria de Cărți a Penitenciarului „Văcărești”, 1939, 15 p.
73. **TEODOROV, Ștefana**. Biblioteca virtuală - studiu teoretic. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 2, 2005, p. 41-43.
74. **TOMA, Angela**. Strategia informației în era cunoașterii. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 1, 1996, p. 45.
75. **VASIU, Ioana**. Infrațiuni săvârșite cu ajutorul calculatorului. În: *Revista de Drept Penal*, nr. 2, 1996, p. 54-57.
76. **VASIU, Ioana; VASIU, Lucian**. Digital Rights Management: Promises, Dilemmas and Concerns. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 2, 2006, p. 47-53.
77. **VASIU, Ioana; VASIU, Lucian**. Combaterea pirateriei digitale pe Internet. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 4, 2008, p. 25-32.
78. **VOICU, Ioana**. Durata protecției dreptului de autor și a drepturilor conexe în România și Republica Moldova. În: *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 2, 2009, p. 166-173.

Accesul la informație și dreptul de autor / Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova; ed. îngrijită de Ludmila Costin, Mariana Harjevschi. - Chișinău : Centrul Editorial al UASM, 2010. - 130 p. ISBN 978-9975-64-197-5

Lucrarea *Accesul la informație și dreptul de autor* reunește o serie de articole ale unor specialiști moldoveni (bibliotecari și juriști), dedicate ariilor conexe serviciilor de bibliotecă și dreptului de autor, care analizează: cadrul juridic național și internațional în domeniul dreptului de autor și bibliotecilor, promovarea culturii juridice în domeniul dreptului de autor în comunitatea bibliotecarilor pentru a reflecta interesele utilizatorilor, problema accesului la informația electronică din perspectiva limitelor și excepțiilor la legea dreptului de autor, promovarea de către asociațiile profesionale a unor politici naționale și internaționale de susținere a unui cadru normativ echitabil privind accesul la informații, accesul deschis la informația științifică, experiențe ale unor biblioteci universitare și a Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova în promovarea unui drept de autor echitabil ș.a.

Primul articol, aparținând Olgăi Belei și Oleseii Căinăreanu, juriste în cadrul Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI), intitulat *Reglementări legale privind aplicarea excepțiilor și limitărilor în cadrul bibliotecilor în scopul asigurării accesului la informație* descrie contextul și importanța apariției noii legi cu privire la dreptul de autor (Legea nr. 139/2010, în vigoare începând cu 1 ianuarie 2011), justificată de necesitatea armonizării legislației moldovene cu cea internațională în sensul garantării accesului la informație prin stabilirea unui echilibru între drepturile creatorilor și ale utilizatorilor de opere, pe calea excepțiilor și limitărilor legale aplicabile și informațiilor digitale.

Noul mediu digital prezintă noi oportunități dar și provocări serioase pentru sistemul de proprietate intelectuală, una dintre problemele de stringentă actualitate fiind „bibliotecile electronice, apărute ca rezultat al progresului tehnico-științific” și reprezentând „o nouă infrastructură creată prin folosirea pe scară largă a comunicațiilor și informației digitale”, după cum ne semnalează un alt jurist AGEPI, Sergiu Rotaru, în articolu-

lul *Dreptul de autor în contextul dezvoltării bibliotecilor electronice*. Autorul ne prezintă un scurt istoric al bibliotecilor electronice - începând cu *Proiectul Gutenberg* (1971) inițiat de Michael S. Hart, *Google Books* demarat de Google în 2004, *LiveSearchBooks* lansat de Microsoft în 2006, *Europeana* - biblioteca multilingvă virtuală inițiată de Comisia Europeană în noiembrie 2008 sau *Gallica* din cadrul Bibliotecii Naționale a Franței - și problemele puse de cadrul juridic în care funcționează acestea.

Vicepreședinta Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova, Mariana Harjevschi, ne arată care sunt *Politicile internaționale privind promovarea unui drept de autor echitabil lansate de asociațiile profesionale internaționale*. Structurile profesionale precum Federația Internațională a Asociațiilor de Biblioteci (IFLA), Biroul European al Asociațiilor de Biblioteci (EBLIDA), Autoritatea Națională a Bibliotecilor Publice din Europa (NAPLE), Alianța Bibliotecilor Americane (LCA) etc., reprezentând vocea bibliotecarilor la nivel internațional, au făcut eforturi pentru ca subiecte precum limitările și excepțiile la dreptul de autor, dreptul de împrumut public, includerea documentelor electronice în depozitul legal etc. să fie discutate în cadrul sesiunilor Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale, Comisiei Europene, Organizației Mondiale a Comerțului. Printre cele mai recente acțiuni ale acestor organisme profesionale amintim *Conferința de la Viena* din mai 2009 care a avut drept scop inițierea unui dialog cu privire la conceptul unei politici de bibliotecă pentru Europa, ce a luat forma unei *Declarații* care solicită organizațiilor internaționale să se implice în promovarea unor excepții și limitări pentru biblioteci în cadrul legii dreptului de autor, pentru a permite bibliotecilor să își îndeplinească mandatul de instituții publice în scopul sprijinirii progresului cunoașterii în mediul digital global.

În articolul *Biblioteca - mediu de acces la informația publică*, Olesia Coblean, lector la catedra de Biblioteconomie și Asistență Informațională a Universității de Stat din Moldova, ne vorbește despre o nouă funcție a bibliotecii, cea de mediere, care ar eficientiza circuitul informațional de interes public: „implicarea bibliotecii în acest sens confirmă rolul acesteia în democratizarea societății, fiind esențială pentru cetățenii bine informați și

o guvernare transparentă”. Biblioteca „devine un mediu accesibil de informare și comunicare multidisciplinar, complex, deschis oricăror nevoi informaționale ale comunității în care se află”. Ne sunt prezentate practicile și metodele folosite de biblioteci pentru diseminarea informațiilor de interes public.

Unul dintre cele mai documentate articole aparține conf. univ. dr. Nelly Țurcan de la catedra de Biblioteconomie și Asistență Informațională a Universității de Stat din Moldova: *Accesul deschis - un nou model de comunicare științifică*. Ne sunt prezentate *definițiile* privind Accesul Deschis cuprinse în Declarațiile de la Budapesta (februarie 2002), Bethesda (iunie 2003), Berlin (octombrie 2003) etc., *originea* mișcării pentru Accesul Deschis la informația științifică; *motivele* apariției acesteia; *politicile* internaționale, naționale și instituționale de susținere a Accesului Deschis la rezultatele cercetărilor științifice promovate de organisme internaționale, guverne și diverse instituții; *formele* Accesului Deschis; *modele de publicare* cu Acces Deschis; *avantajele* pe care le prezintă Accesul Deschis pentru autori, utilizatori, profesori și studenți, biblioteci, universități, reviste și editori, guverne, cetățeni etc.

Tatiana Levița din cadrul Departamentului Informațional Biblioteconomic al Universității Libere Internaționale din Moldova realizează o trecere în revistă a politicilor și practicilor privind furnizarea accesului la conținutul publicațiilor științifice universitare.

Culegerea se încheie cu trei studii de caz care se referă la experiența Asociației Bibliotecarilor din Moldova privind promovarea dreptului de autor echitabil, la rolul bibliotecii universitare în promovarea proprietății intelectuale (Ludmila Corghenci) și la experiențe privind evidența serviciilor electronice din Biblioteca Științifică a Universității de Stat „A. Russo”, Bălți.

Elena Rotaru

BOOK REVIEW

Accesul la informație și dreptul de autor / Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova; ed. îngrijită de Ludmila Costin, Mariana Harjevschi. - Chișinău : Centrul Editorial al UASM, 2010. - 130 p. ISBN 978-9975-64-197-5

The book *Accesul la informație și dreptul de autor* (en. *Author rights and access to information*) gathers a series of articles signed by Moldavian specialists (librarians and legal experts), dedicated to the connected fields with the library services and author rights, to be analysed: the national and international legal framework for author rights and libraries, the promotion of the legal culture for author rights in the libraries community in order to mirror users interests, aspects regarding the access to the electronic information under the circumstances of the limits and exceptions to author rights legislation, the promotion by the professional associations of national and international policies in order to support an equitable legislation regarding the access to information, the open access to the scientific information, the knowledge of some university libraries and Republic of Moldavia Library Association in promoting equitable author rights etc.

The first article, *Reglementări legale privind aplicarea excepțiilor și limitărilor în cadrul bibliotecilor în scopul asigurării accesului la informație* (en. *Legal regulations about the exceptions and limitations enforcement in libraries in order to assure the access to information*), belonging to Olga Belei and Olesă Căinăreanu, legal experts at the State Agency for the Intellectual Property (AGEPI) describes the framework and the importance of the new law regarding author rights (Law no. 139/2010, valid beginning with the 1st of January 2011), justified by the necessity to harmonize the Moldavian legislation with the international laws, meaning to guarantee the access to information by setting an equilibrium between author rights and users, on the way of legal exceptions and limitations to be applied also to the digital information.

The new digital media presents new opportunities, as well as challenges for the intellectual property system, one of the most

urgent problems of the day being “the electronic libraries, emerged as a result of the technical-scientific progress” and representing “a new infrastructure created by using the electronic and the digital information on a large scale”, as another legal expert AGEPI, Sergiu Rotaru mentioned in the article *Dreptul de autor în contextul dezvoltării bibliotecilor electronice* (en. *The authors' rights under the circumstances of the electronic libraries development*). This author presents a short history of the electronic libraries, beginning with the *Project Gutenberg* (1971) initiated by Michael S. Hart, *Google Books* opened by Google in 2004, *LiveSearchBooks* launched by Microsoft in 2006, *Europeana* - the multilingual virtual library initiated by the European Committee in November 2008 or *Gallica* in the France National Library - and their legal framework problems.

The vice-president of the Republic of Moldavia Library Association, Mariana Harjevschi, presents the “international policies regarding the promotion of equitable author rights launched by the international professional associations”. The professional structures as the International Federation of Library Associations (IFLA), The European Bureau of Library Associations (EBLIDA), The National Authority for Public Libraries in Europe (NAPLE), The Alliance of the American Libraries, representing the librarians' voice at an international level, have done efforts in order as subjects like the limits and exceptions from author rights, the right for public lending, the inclusion of the electronic libraries in the legal repository etc., to be discussed in the sessions of the Intellectual Property International Organization, European Committee, The International Trade Organization. Among the most recent actions of the these professional bodies there is to be mentioned *Vienna Conference* in May 2009 aiming to initiate a dialogue about a library policy for Europe, in a *Declaration* asking the international organisations to be involved in promoting new exceptions and limitations for libraries in the framework of author rights legislation, in order to allow libraries to fulfil their role of public institutions in order to support progress and knowledge in the digital global environment.

Book review

In the article *Biblioteca - mediu de acces la informația publică* (en. *The library - medium for access to public information*), Olesia Coblean, lecturer at the Department of Librarianship and Automation Assistance of the State University in Moldavia speaks about a new function of the library, *the mediation*, which would make more efficient the public interest information circuit, “the library involvement strengthening this way its role in the society democratization, being essential for well informed citizens and a transparent government”. The library “becomes an accessible information and communication multidisciplinary, complex environment, opened to any information need of the community the library is working for”. There are presented the practices and methods used by the libraries for spreading the information of public interest.

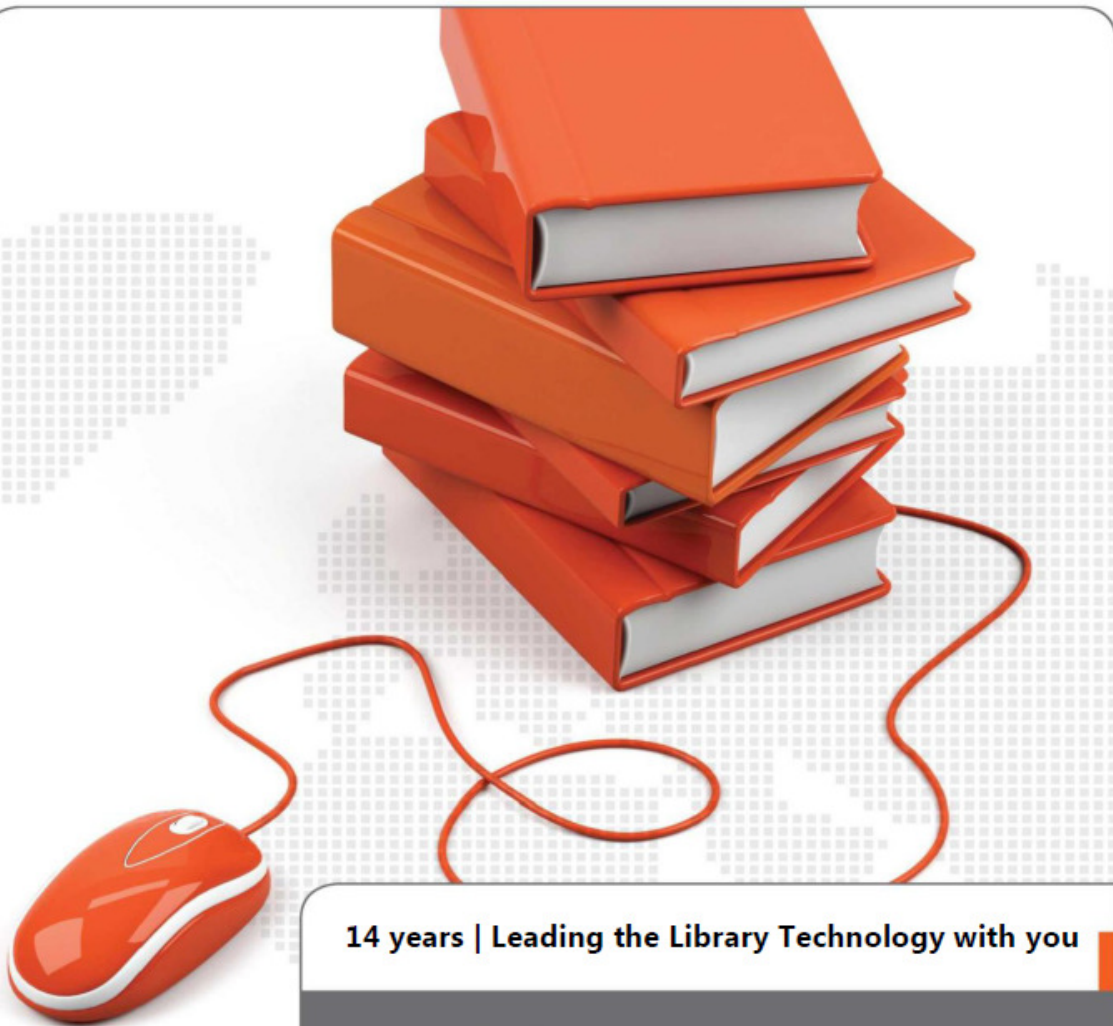
One of the well-documented articles belongs to the conf. univ. dr. Nelly Țurcan from the Department of the Librarianship and Information Assistance of the State University in Moldavia: *Accesul deschis - un nou model de comunicare științifică* (en. *Open access - a new pattern for scientific communication*). There are presented the *definitions* about the Open Access included into the Declarations of Budapest (February 2002), Bethesda (June 2003), Berlin (October 2003) etc, *the origin* of the movement for the Open Access to the scientific information; *the motivation* of its emergence; the national, international and institutional *policies* of supporting the Open Access beginning with the results of the scientific researches promoted by international bodies, governments and different institutions; *the means* of Open Access; *patters of publication with Open Access*; *the advantages* represented by the Open Access for the authors, users, professors and students, libraries, Universities, magazines and editors, governments and citizens etc.

Tatiana Levița from the Automation Librarianship Department of the International Free University of Moldavia makes a survey the policies and practices regarding the access to the academic scientific publications content.

The collection closes with three case studies referring to the knowledge of the Republic of Moldavia Library Association on promoting

author rights in an equitable manner, the university library and the promotion of the intellectual property: conceptual aspects and knowledge (Ludmila Corghenci) and digital and registration for the electronic services of the Scientific Library of the State University “A.Russo”, Bălți.

Elena Rotaru

14 years | Leading the Library Technology with you

Din 1997 si pana azi, Unisystems investeste in Solutii Integrate si Serviciile de Automatizare de Biblioteci si Muzeu.
Este pionier pe piata din Grecia , Orientul Mijlociu si Africa de Nord.

Impreuna cu leaderii de pe piata mondiala implementeaza si ofera Suport pentru un vast portoliu de Solutii care se adreseaza Bibliotecilor, Institutii, Muzeelor si in general organismelor de Civilizatie si Cultura.

 GallerySystems
Collect. Storage. Share.

 Innovative
SOLUTIONS

 BIBLIOTECA
SOLUTII

uni.systems

Athens | Brussels | Sofia | Bucharest | Nicosia

București, str. Calea Grivitei nr. 24, sector 1,
cod 010732 Tel/Fax: +40 (21) 2244197/98

www.unisystems.com